

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra mezinárodních rozvojových studií

Tereza Podroužková

**Gruzie- země migrace, projekty české zahraniční rozvojové
spolupráce zaměřené na rozvoj migrační politiky**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Agnieszka Zogata Kusz

Olomouc, 2011

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 1.srpna .2011.....

Podpis autora práce

Touto cestou bych ráda poděkovala Mgr. et Mgr. Agnieszce Zogatě Kusz za inspirativní vedení práce a dále paní Mgr. Marii Říhové z IOM Praha a panu JUDr. Martinu Rozumkovi z OPU za poskytnutí rozhovorů a zajímavých informací.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	3
ÚVOD.....	4
1 VÝVOJ GRUZIE OD ROKU 1991 AŽ PO SOUČASNOST	6
1.1 SOCIOEKONOMICKÝ VÝVOJ V GRUZII.....	6
1.1.1 EKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA ZEMĚ A JEJÍ VÝVOJ OD ROKU 1991 DO SOUČASNOSTI	7
1.1.2 TRH PRÁCE	9
1.1.3 ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ.....	10
1.1.4 CHUDOBA	11
1.1.5 VZDĚLÁNÍ.....	12
1.1.6 ZDRAVOTNICTVÍ.....	13
1.1.7 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ GRUZIE.....	14
1.2 POLITICKÁ SITUACE	15
1.2.1 POČÁTEČNÍ ROKY NEZÁVISLOSTI	17
1.2.2 REVOLUCE RŮŽÍ.....	20
1.2.3 SOUČASNÁ SITUACE	25
2 MIGRACE A GRUZIE	28
2.1 MIGRAČNÍ MANAGEMENT.....	28
2.1.1 VZTAH MIGRAČNÍ POLITIKY GRUZIE K EVROPSKÉ UNII	30
2.1.2 VÝVOJ MIGRAČNÍ POLITIKY.....	31
2.1.3 INSTITUCIONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ MIGRAČNÍ POLITIKY	32
2.2 CHARAKTERISTIKA MIGRACE V GRUZII.....	33
2.2.1 ETNICKÁ MIGRACE.....	34
2.2.2 VNITŘNĚ PŘESÍDLENÉ OSOBY	35
2.2.3 UPRCHLÍCI.....	37

2.2.4	NEREGULÉRNÍ MIGRACE.....	37
2.2.5	OBCHODOVÁNÍ S LIDMI	39
2.2.6	PRACOVNÍ MIGRACE.....	40
2.2.7	REMITENCE	42
2.3	IMIGRACE GRUZÍNŮ DO ČESKÉ REPUBLIKY	43
2.3.1	ŽADATELÉ O MEZINÁRODNÍ OCHRANU	43
2.3.2	GRUZÍNI S TRVALÝM A JINÝM TYPEM POBYTU V ČR.....	43
2.3.3	NEREGULÉRNÍ MIGRANTI.....	44
2.3.4	SPRÁVNÍ VYHOŠTĚNÍ.....	45
3	PROJEKTY ČESKÉ ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁCE ZAMĚŘENÉ NA ROZVOJ MIGRAČNÍ POLITIKY	47
3.1	ZAHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE V OBLASTI MIGRACE V GRUZII.....	47
3.2	ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE ČESKÉ REPUBLIKY.....	48
3.2.1	TRANSFORMAČNÍ POLITIKA.....	49
3.3	ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE ČR V GRUZII	51
3.3.1	PROJEKTY ZAMĚŘENÉ NA ROZVOJ MIGRAČNÍ POLITIKY	52
3.3.2	METODA POUŽÍVANÁ K ZÍSKÁNÍ INFORMACÍ.....	52
3.3.3	PROJEKTY REALIZOVANÉ IOM PRAHA	54
3.3.4	PROJEKTY REALIZOVANÁ OPU.....	60
3.3.5	PROJEKT REALIZOVANÝ ČvT	62
	ZÁVĚR.....	65
	SHRNUTÍ.....	67
	SUMMARY	68
	SEZNAM LITERATURY	69
	SEZNAM PŘÍLOH	74

SEZNAM ZKRATEK

CIS	Společenství nezávislých států	Commonwealth of Independent States
ČvT	Člověk v tísni	
EDRB	Evropská banka pro obnovu a rozvoj	European Bank for Reconstruction and Development
EU	Evropská unie	European Union
IDMC		Internal Displacement Monitoring Centre
IDP	Vnitřně přesídlená osoba	Internally Displaced Person
ILO	Mezinárodní organizace práce	International Labour Organization
IMF	Mezinárodní měnový fond	International Monetary Fund
IOM	Mezinárodní organizace pro migraci	International Organization for Migration
HDI	Index lidského rozvoje	Human Development Index
MV	Ministerstvo vnitra	
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí	
NATO	Severoatlantická aliance	North Atlantic Treaty Organization
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj	Organization for Economic Cooperation and Development
OPU	Organizace pro pomoc uprchlíkům	
OSCE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě	Organization for Security and Co-operation in Europe
OSN	Organizace spojených národů	United Nations
UNHCR	Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky	United Nations High Commissioner for Refugees
ZRS	Zahraniční rozvojová spolupráce	
WB	Světová banka	The World Bank

ÚVOD

Migrace a její efektivní řízení je bezpochyby mezinárodním tématem 21. století. Vzhledem ke globalizovanému světu a z logické povahy mezinárodní migrace je zřejmé, že efektivní řízení migrace již není otázkou jen států samotných a jejich nástrojů migračního managementu, ale že se řízení migrace přesouvá na pole mezinárodní. Doslova není možné efektivně a kvalitně řídit migraci jen za použití vnitrostátních nástrojů.

Migrační management se v posledních letech neodehrává jen mezi rozvinutými státy, ale přesouvá se převážně do transformujících se států např. Gruzie, Moldavsko, Ukrajina, které jsou státy zdrojovými. V těchto státech v současnosti dochází k mezinárodní spolupráci na poli migračního managementu. Tato mezinárodní spolupráce má mnoho podob a široké pole působnosti, od předávání zkušeností až po technickou asistenci. Cílem migračního managementu je efektivní řízení migračních toků tak, aby byly prospěšné pro všechny zúčastněné strany. Což znamená, že z mezinárodní migrace by měly profitovat jak přijímající tak zdrojové země a migranti samotní.

Hlavní motivací pro realizaci rozvojové spolupráce v oblasti migračního managementu je snížení migrace neregulérní a zvýšení migrace informované. Důkazem tohoto faktu jsou i projekty české zahraniční rozvojové spolupráce zaměřené na rozvoj migrační politiky, které se převážně věnují boji proti neregulérní migraci, reintegraci navrátilců, informačním kampaním o možnostech migrace legální a zvyšováním kapacit pohraniční kontroly.

Téma Gruzie - země migrace a projekty české zahraniční rozvojové spolupráce zaměřené na rozvoj migrační politiky jsem si vybrala z důvodu mého dlouhodobého zájmu o migraci obecně. Migraci jsem se věnovala již ve své absolventské a bakalářské práci, konkrétně migrace neregulérní. Ve své diplomové práci jsem tedy chtěla navázat na práce předešlé a spojit téma migrace s českou zahraniční rozvojovou spoluprací. Dalším důvodem pro zvolení toho tématu je fakt, že jsem v loňském roce strávila měsíc v Gruzii a při kontaktu s místními obyvateli jsem dospěla k závěru, že pracovní migrace je pro Gruzíny tématem klíčovým. A v neposlední řadě se domnívám, že mezinárodní migrace je velmi diskutované téma 21. století a je tedy tématem, které se týká i České republiky.

Práce si dává za cíl popsat druhy migrace, vývoj a současnou situaci migrace v Gruzii a zhodnotit dopady realizovaných projektů české zahraniční spolupráce na rozvoj migrační politiky v Gruzii a na imigraci z Gruzie do České republiky. Práce seznamuje čtenáře s migrační charakteristikou Gruzie a podává přehled projektů české zahraniční rozvojové

spolupráce realizované na poli migrační politiky a migrace českými neziskovými organizacemi v období mezi lety 2003 až 2010.

Mezi použité metody pro tuto diplomovou práci se řadí rešerše literatury, analýza dat, syntéza, komparace, dále metoda kvalitativního rozhovoru, konkrétně polostrukturovaného rozhovoru a následná analýza výsledků rozhovorů.

Tématu migrace v Gruzii se věnují následující autoři: Abashadze Archil, Chindea Ali Majkowska-Tomkin Magdalena, Mattila Heikki, Pastor Isabe, Jaroszewicz Marta, Nino Jgamadze Maia Markarashvili a mnozí další. Je nutné zdůraznit, že fenomén migrace z a v Gruzii je tématem novým a z toho důvodu dostatečně neprobádaným. Nejvíce publikací a výzkumů ve vztahu k migraci v Gruzii publikuje IOM a především IOM Tbilisi.

V části věnové projektům české zahraniční spolupráce jsem především čerpala z jednotlivých výročních zpráv českých nevládních organizací a z osobních rozhovorů s realizátory projektů a dále z Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce české republiky.

První kapitola se věnuje vývoji Gruzie od získání nezávislosti po současnost a to v oblasti politické a socioekonomické. Druhá kapitola charakterizuje Gruzii jako zemi migrace, zemi zdrojovou a tranzitní a představuje situaci emigrace z Gruzie v České republice. Třetí kapitola seznamuje čtenáře s českou rozvojovou spoluprací v Gruzii a jejím konceptu a podává přehled o projektech české zahraniční rozvojové spolupráce realizovaných v Gruzii na poli migrační politiky a migrace a je obohacena a rozhovory se zástupci českých neziskových organizací.

1 VÝVOJ GRUZIE OD ROKU 1991 AŽ PO SOUČASNOST

Mezinárodní migrace obecně je jevem, který je ovlivněn mnoha faktory. Mezi základní rozdělené těchto faktorů patří push a pull faktory. Kde push faktory se rozumí situace v zemi původu migrantů a pull faktory jsou důvody či situace v zemích cílových, které migranty lákají do této země. Mezi základní push faktory se řadí slabá ekonomie, nízká životní úroveň, nestabilní politika, napětí mezi etniky a náboženstvími, přírodní katastrofy a mnoho dalších. Za základní pull faktory jsou považovány ekonomická prosperita, politická stabilita, vysoká kvalita života, svoboda a možnost seberealizace.

Gruzie je zemí, kde push faktory jsou velmi silné. Jedná se především o slabou ekonomii Gruzie, nízkou životní úroveň a určitou politickou nestabilitu země. Z toho důvodu se v této části práce věnuji ekonomickému vývoji v Gruzii a vývoji určitých faktorů sociálního rozvoje, které pro tuto práci považuji za klíčové. Jedná se o již zmíněný ekonomický vývoj země od roku 1991 do současnosti. Dále zde představuji téma související s ekonomikou státu, kterým je trh práce. Situace na trhu práce v Gruzii velmi úzce souvisí s emigrací ze země. Pracovní migrace z Gruzie se řadí mezi nejpočetnější.

Dalšími oblastmi, kterými se budu zabývat, je zdravotnictví, školství a chudoba. Při výběru těchto tematických celků jsem se řídila nejen konceptem indexu HDI, který se používá pro vyjádření úrovně kvality života v určité zemi, ale i dalšími oblastmi vývoje země, které mohou v důsledku úzce souviset s emigračními toky ze země, kapitola představuje demografickému vývoji Gruzie od roku 1991 po současnost, který je silně ovlivněn emigračními vlnami z Gruzie.

Druhá podkapitola této práce se věnuje politickému vývoji. Politická situace v zemi je dalším významným push faktorem pro potencionální migranty a dále v důsledku politického vývoje v Gruzii je přes 390 000 vnitřně přesídlených osob, což tvoří necelých 10% z celkové populace Gruzie. Pro pochopení celkové migrační reality v Gruzii a faktorů, které je ovlivňovaly a nadále ovlivňují, považuji za důležité v této práci uvést nejen socioekonomický vývoj ale právě i vývoj na politické scéně.

1.1 SOCIOEKONOMICKÝ VÝVOJ V GRUZII

Po rozpadu Sovětského svazu a násilných konfliktech v Gruzii na počátku 90. let 20. století, zažila gruzínská ekonomika dramatický pokles. Jako součást Sovětského svazu patřila Gruzie společně s Estonskem a Litvou k nejbohatším státům Sovětského svazu v měřítku

spotřeby a reálných příjmů na jednoho obyvatele. Po získání nezávislosti Gruzie čelila kompletnímu kolapsu výrobního sektoru. V důsledku sporů při oddělení Gruzie od Ruska byly po dlouhé období přerušeny hlavní dopravní spojení a komunikační kanály. Válka mezi sousedními státy Arménií a Ázerbájdžánem byla doprovázena sabotážním poškozením ropovodu, který přiváděl azerskou ropu do Gruzie. Kromě těchto okolností, v Tbilisi panovala neochota vykonat ekonomické reformy. Tvorba zákonů týkajících se daní byla ovlivněna určitými podskupinami se specifickými zájmy. Navzdory obecnému nárůstu ve výběru daní v polovině 90. let, měl stát nedostatek zdrojů pro financování rozvoje infrastruktury. Podíl daní na tvorbě HDP tvořil jen velmi nízkou část okolo 15%. Zakvétající černý trh, padělání peněz a pašování, byly v Gruzii běžné a nepřispívaly k prospěšným příjmům z daní. Časté výpadky dodávek energie svědčily o nedostatečném stavu infrastruktury. (Jawad, 2005)

1.1.1 EKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA ZEMĚ A JEJÍ VÝVOJ OD ROKU 1991 DO SOUČASNOSTI

Gruzie je malou tranzitní ekonomikou na křižovatce mezi Evropou a Asií. Za SSSR byla Gruzie jednou z nejbohatších republik. Po rozpadu SSSR zažívalo gruzínské hospodářství více jak dekádu úpadků, které byly způsobené samotným rozpadem SSSR. Dále její hospodářství bylo ovlivněno dvěma separatistickými konflikty a občanskou válkou a v neposlední řadě zkorumpovanou vládou prezidenta Ševardnadzeho. Gruzie je zemí s velkým materiálním kapitálem, bohatá na minerální zdroje, bylo objeveno kolem 300 minerálních nalezišť, z nichž více než polovina nabyta dosud prozkoumána. Gruzie disponuje velkými nalezištěm uhlí, manganu a mědi. Dále oplývá velkými zásobíšti minerálních vod (Borjomi je exportním artiklem). Gruzie má velmi výhodnou polohu pro transport surovin ze Střední Asie a Kaspického moře do západní Evropy. V dubnu 1999 byl jako první otevřen energovod Baku- Supsa přes Gruzii do západní Evropy. Dále v roce 2006 zahájil provoz ropovod Baku- Tbilisi- Ceyhan (Business Info, 2011)

Gruzie má malý vnitřní trh. Její ekonomika je do značné míry závislá na zahraniční poptávce. Tradičním exportní zemí výrobků bylo pro Gruzii Rusko. Díky zákazu dovozu gruzínského vína, minerálních vod a zemědělských produktů na jaře 2006, se poprvé stalo Turecko hlavním obchodním partnerem země. Rusko je nadále významným dovozcem do Gruzie. (Business Info, 2011)

Politický převrat, systematické ekonomické a sociální reformy a následná krize měly rovněž dopad na sociální život v Gruzii. Tato krize byla nejviditelnější v ekonomice. Začátek

poklesu ekonomiky se datuje od roku 1990. K největšímu kolapsu ekonomiky došlo v období od roku 1991- 1994 a byl převážně způsoben občanskou válkou a etnickými konflikty v zemi. Během období 1990- 2000 klesl objem HDP na osobu z 646 USD na 507 USD. Pokles HDP byl nejvíce evidentní v sektoru průmyslu z 20 446 milionu USD na 531 milionu USD. Hrubý objem výroby v zemědělství klesl z 8 812 milionu USD na 1 024 milionu USD. (IOM, 2003)

S ohledem na inflaci a měnovou politiku, Gruzie vykonala pokrok. Gruzínská Lari byla uvedena v platnost v listopadu roku 1995. S podporou IMF a WB přijetí Lari stimulovalo rekonvalescenci ekonomiky. Inflace byla utlačena a HDP začalo vykazovat růst. Růst HDP pokračoval do srpna roku 1998, kdy růst negativně ovlivnila finanční krize v Rusku. (IOM, 2003)

Makroekonomická stabilita byla dosažena udržitelným posilováním centrální banky a redukcí státní zadluženosti, která byla důkladně vykonávána pod mezinárodním tlakem. Přesto celkově Gruzie vykazuje klasický vývoj rozvojové země.

Ve státech bývalého Sovětského svazu včetně Gruzie, přechod ekonomiky přinesl jednu z nejhlubších recesí od dob Velké hospodářské krize ve 30. letech 20. století. Bez ohledu na pozitivní růst za několik posledních let, v mnoha případech, je důchod stále nižší, než byl před 16 lety. Od roku 1990 se v Gruzie důchod na osobu snížil o 40%. Více jak 54% žije pod hranicí chudoby. (Jaroszewicz, 2007)

Gruzínská ekonomika vykazuje trvalý růst HDP na více jak 10% mezi lety 2006 – 2007. (CIA) Tento růst je založen na výrazném přílivu zahraničních investic a velkých vládních výdajích. Přesto HDP vykazoval v roce 2008 pomalejší růst z důvodu srpnového konfliktu s Ruskem a obrátilo se v negativní v roce 2009 stejně, jako došlo ke snížení přílivu přímých zahraničních investic a pracovních remitencí, v důsledku globální finanční krize. V roce 2010 však nastal opět nárůst. (CIA)

Struktura Gruzínské ekonomické aktivity je následující: pěstování zemědělských produktů: vinná réva, citrusy a ořechy. Dále se jedná o těžbu manganu a mědi a vývoz produktů malého průmyslového sektoru, převážně alkoholických a nealkoholických nápojů, železa, strojů, letadel a chemikálií. (Business Info, 2011)

Mezi oblasti současného pokroku se řadí nárůst ve stavebnictví, bankovních službách a těžebním sektoru. Rizikem se jeví snížení dostupnosti externích investic a zpomalení regionální ekonomiky.

Do země se především dováží dodávky zemního plynu a ropných výrobků. Gruzie má značnou kapacitu vodní energie, která tvoří zvyšující se součást energických dodávek. Gruzie překonala chronické pozastavení dodávek energie a přerušování dodávek zemního

plynu v minulosti tím, že renovovala vodní elektrárny a zvýšila podíl dodávek zemního plynu z Ázerbájdžánu namísto z Ruska¹. Stavba ropovodu Baku – Tbilis- Cejhan a Baku – Tbilisi – Erzerum ropovodu a železnice Kars – Akhalkalaki jsou součástí záměru Gruzie jako strategické lokality mezi Evropou a Asií a rozvojem své role jako tranzitního bodu pro ropu, zemní plyn a ostatní zboží. (CIA)

Gruzie historicky trpí chronickým selháním výběru daní. Vláda, které je u moci od roku 2004, zjednodušila zákon o daních, vylepšila administrativu, zvýšila vynucování daní a snaží se bojovat s korupcí. (IOM, 2003)

Nicméně pokles ekonomiky v roce 2008 a 2009 snížil daňový základ a vedl ke snížení rozpočtového přebytku a zvýšení potřeby veřejných půjček. (CIA)

Gruzie pokračuje v liberalizaci ekonomiky snížením počtu regulací, daní a korupce z důvodu přilákání zahraničních investic. Ekonomika však čelí náročnějším investicím na domácí tak mezinárodní úrovni. (IOM, 2003)

Přestože Gruzie vykazuje pozitivní ekonomické ukazatele, země se nadále potýká s mnoha problémy. V Gruzii stále žije zhruba polovina obyvatel pod hranicí chudoby a to zejména ve venkovských oblastech, která trpí na nedostatky pracovních míst, nedostatečnou infrastrukturou, zdravotní péči a vzděláním.

1.1.2 TRH PRÁCE

V době Sovětského svazu byly oficiální indikátory zaměstnanosti velmi vysoké. Tento fakt byl způsoben závazkem k plné zaměstnanosti a tím pádem nízké pracovní efektivitě. Platy a důchod populace byly na relativně nízké úrovni. Oficiální nezaměstnanost prakticky neexistovala. Platy neplnily funkci platby za práci, ale byly pouze jednou z mnoha forem sociálních benefitů. Struktura pracovního trhu odpovídala modelu centrálně plánované ekonomiky, který se zaměřoval na rozvoj těžkého průmyslu. (Jaroszewicz, 2007)

Snižující se počet lidí zaměstnaných v národní ekonomice korespondoval se slabou gruzínskou ekonomikou a limitovaných možností zaměstnání. Mezi lety 1990 a 2000 se počet zaměstnaných lidí snížil z 2 763 300 na 1 748 800, což je snížení o více jak 1 milion pracujících lidí. Gruzie má 4 585 874 obyvatel². (CIA) Relativně pomalé snižování nezaměstnanosti (36,7%) v roce 2000 ve vztahu k ekonomickému kolapsu může být vysvětlen velkým měřítkem latentní nezaměstnanosti a částečné zaměstnanosti stejně jako nevýhodami

¹ Dodávky z Ázerbájdžánu jsou uskutečňovány díky podepsání Memoranda o porozumění (Memorandum of Understanding) a dohody o dodávkách plynu ve Fall v roce 2008.

² V červnu 2011

v metodologii registrací nezaměstnaných. Ročně státem vydávané studie ekonomik domácností identifikují a registrují úrovně ekonomické aktivity a úrovně zaměstnanosti a nezaměstnanosti obyvatelstva. Vzhledem k parametrům studie, osoba je registrována jako zaměstnaná, pokud je najatá na práci z důvodu produkce zboží pro svou spotřebu či prodávali toto zboží jednu hodinu během výzkumného týdne. Tyto aktivity zahrnují rybaření, sběr ovoce, květin, hub, kompotování ovoce, výroba džemů, krájení, šití a oprava svého domu atd. (IOM, 2003)

Tato obecná definice zaměstnání, která pokládá za práci pouze jednu hodinu týdně strávenou soběstačnými aktivitami jako kritérium zaměstnání je neodpovídající pro nerozvinuté země jako Gruzie a uměle zvyšuje míru zaměstnanosti a logicky tak snižuje aktuální počty nezaměstnaných. (IOM, 2003)

Dle dat gruzínského statistického úřadu od roku 2000 míra nezaměstnanosti v zemi dle standardů ILO byla 10, 3% a dle tzv. zmírněných kritérií byla 15,6%. Během roku 2001 míra nezaměstnanosti vzrostla z 11, 1% na 15, 8%. Experti však poukazují na to, že reální míra nezaměstnanosti v Gruzii se pohybuje mezi 30 – 35%. (IOM, 2003)

Limitované možnosti zaměstnání jsou hlavní překážkou pro fungování pracovního trhu. Toto dokazují výsledky průzkumu trhu práce, který byl uskutečněn mezi červnem a říjnem roku 2002 institucí Výzkumu Veřejného Mínění a Marketingu zadaného Ministerstvem Práce, Zdraví a Sociální Ochrany Gruzie. (IOM, 2003)

V Gruzii je velmi těžké sehnat zaměstnání a příjem ze zaměstnání je často tak nízký, že nepokryje náklady rodiny. K hledání příjmu mimo zemi nutí většinu ekonomicky aktivní části gruzínské populacerestriktivní zaměstnanecké možnosti, dysfunkční, dynamický a málo placený trh práce.

1.1.3 ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ

Ekonomický kolaps státu byl následován drastickým snížením životní úrovně a zadluženosti a chudoby. V roce 2005 řadila hodnota HDI Gruzii na sté místo. Na stejnou úroveň rozvoje jako Írán a Ázerbájdžán.

Index životní úrovně populace je komplexní socioekonomický index, který zahrnuje mnoho indikátorů. Hlavními indikátory jsou úroveň příjmů a struktura spotřeby populace. Dle výsledků výzkumu, který byl uskutečněn v Gruzii mezi lety 1997 až 2000, objem měsíčního příjmu domácnosti a příjmu v naturáliích se pohyboval přibližně okolo 75- 80 USD. 73 – 78% tohoto příjmu tvořil monetární příjem a zbytek byl tvořen naturáliemi. Struktura příjmů byla

následující: 33- 40% příjmu pocházelo ze zaměstnaneckého platu, 12 – 15% pocházelo z prodeje zemědělského zboží, 5 – 6% z důchodu, stipendia a sociálních dávek, 6 – 7% mělo povahu pomoci příbuzných, 10 – 15% monetárního příjmu byl tvořen prodejem majetku, půjčováním peněz nebo ukládání, které indikují zhoršení finanční situace populace. (IOM, 2003)

Dále z výše zmíněného výzkumu vyplývá struktura výdajů domácnosti, která byla následující: 75 – 76% bylo použito na spotřební zboží. Výdaje na jídlo tvořily 41% rodinných výdajů, 5% bylo použito na oblékání a obouvání, 8 – 9% pro domácí spotřebičů, okolo 6% na palivo a elektrickou energii, 2,2% bylo utraceno za vzdělání, kulturu a volný čas. Výdaje na zdravotní péči rodiny tvořily 1,7%. (IOM, 2003) Z výsledků spotřeby a příjmu domácnosti je zřejmý velmi nízký životní standard gruzínského obyvatelstva.

Je nutné zmínit, že mezinárodní pomoc ve formě grantů a výhodných kreditů v podobě materiální pomoci pro populaci, zpomalilo tempo snižování životní úrovně v zemi. Zahraniční pomoc a soukromé prostředky napomohly gruzínské populaci přežít. Tyto zdroje podpory jsou limitované a vyčerpatelné. V současných letech se životní úroveň populace plynule snižuje a vyhlídka zlepšení jen na střední úroveň je limitovaná. (IOM, 2003)

Světová Banka uskutečnila výzkum chudoby v Gruzii, jehož výsledkem je podstatné propojení chudoby se situací na pracovním trhu. Rodiny žijící v Gruzii nemají možnost se vyhnout chudobě a to z důvodu nízkých příjmů ze zaměstnání a vysoké nezaměstnanosti v zemi.

1.1.4 CHUDOBA

Vládní politika na snížení chudoby se pokoušela stimulovat růst a rovněž nevyšit sociální dávky. Dávky sociální pomoci se zvýšily ze 100 milionů GEL v roce 2003 na 778 milionů GEL v roce 2007 a v roce 2008 na 1,1 miliardy GEL. (Ryan, 2008)

Je těžké pochopit, jak mohla i přes narůstající státní výdaje na sociální pomoc chudoba v Gruzii stále narůstat. Existují zde čtyři různé důvody pro pokračující nárůst chudoby v zemi. Za prvé - sociálně zranitelní obyvatelé mohou být nepřiměřeně ovlivněni externími šoky, jako bylo zavření ruského trhu pro vybrané gruzínské výrobky a záplavy ve venkovských oblastech v roce 2005. Za druhé makroekonomický rozvoj měl malý odpad na zemědělství, ve kterém je zaměstnáno více jak polovina obyvatelstva. Podíl zemědělství na HDP se snížil z 19,3% na 9,7% mezi lety 2003 až 2007 a zemědělská produkce se snížila o 5% za shodné období. Třetím důvodem může být považován systém vyplácení sociálních dávek, který není

zacílený na opravdu potřebné lidi. Zatímco sociální pomoc je od roku 2006 zacílená na rodiny s nízkým i příjmy, hodnota dávek se nezvýšila ani nepokryje inflaci. Obecně se dá říci, že celkový objem zacílených dávek je menší v porovnání s objemem vypláceným na důchodech. V roce 2008 celkový objem vyplácených dávek pro extrémně chudé byl okolo 80 milionů GEL, což tvoří pouze osminu částky, která je vládou Gruzie vyplácena na důchodech. (Ryan, 2008) S ohledem na cíl snížit či eliminovat chudobu, tato cesta není zrovna efektivní, když lidé v důchodovém věku jsou zastoupeni jak v chudých tak bohatých rodinách.

A za čtvrté kombinace inflace a daní může snížit možnosti spotřeby chudých, i pokud se jim dostává pomoci. Inflace jen v roce 2008 překročila 10%, mezi indikátory patří nárůst cen potravin, který je rychlejší než u ostatního zboží. Potravin jsou přitom hlavním výdejem chudých. (Ryan, 2008)

Odhad a pochopení chudoby je v Gruzii velmi náročné. V roce 2003 dle vládních statistik žilo v Gruzii 54% rodiny pod národní hranici chudoby. V roce 2004 došlo ke snížení na 52%. Tento odhad dle expertů není relevantní, protože vychází z vládního výzkumu realizovaného statistickým úřadem, který je považován za nereálný. Výzkum počítá v procentech domácností a nekalkuluje procentuální zastoupení lidí, což vede k nadhodnocení chudoby. (IOM, 2003)

Světová Banka tvrdí, že míra chudoby v Gruzii vzrostla z 27% v roce 2004 na 31% v roce 2007. (IOM, 2003)

Okolo 1,5 milionu obyvatel, což je téměř třetina gruzínské populace, klasifikuje sebe sama za chudé a to díky tomu, že jsou registrovaní v databázi sociálně zranitelných rodin.

Dle UNDP 25% populace Gruzie žije s méně než USD na den. (Ryan, 2008)

1.1.5 VZDĚLÁNÍ

Od získání nezávislosti započala hluboká krize gruzínského vzdělávacího systému. Financování vzdělávání kleslo ze 7% HDP v roce 1991 na 1% HDP v roce 1994. Tento pokles snížil platy učitelů a lektorů vedl ke zhoršení základní infrastruktury. Krize ve vzdělávacím systému poškodila sociální rozvoj populace stejně, jako nepodporovala možnost země na ekonomický rozvoj. Dle údajů Ministerstva Školství v roce 1999 potřebovala opravit nebo kompletní rekonstrukci 70% škol ve městech a 84% škol ve vesnických oblastech. (Ryan, 2008)

Střední a univerzitní vzdělání prošlo dramatickými změnami, které se týkaly úrovně a struktury jejich financování, administrace, kurikula a akreditace. Financování jak středních

škol, tak univerzit je nyní založeno na počtu studentů. Celková reorganizace měla za následek lokalizaci rozhodovacích procesů a kontrolu, zavádění národních standardů a vykonávání národní kontroly kvality. Řízení středních škol je vykonáváno volenou Správní Radou a na univerzitách je řízení vykonáváno Radou Reprezentantů. Tento nový systém dává více pravomocí k rozhodování o způsobu vedení a směřování školy k lokálním komunitám, rodičům, učitelům, lektorům a studentům. Ve stejné době mechanismus státního dozoru započal s kontrolou kvality vzdělávání. Díky novým univerzitním akreditacím byly uzavřeny neefektivní univerzity a významně se tak redukoval počet univerzit v Gruzii. Akreditace pro střední školy vešly v platnost v roce 2009 a v rámci nich se provádí kontroly základních kvalit škol. Nově založené Národní centrum kurikula a hodnocení se snaží standardizovat střední školy rozvojem národního vzdělávacího kurikula. Minimální mzda pro učitele a lektory se zvýšila a rozšířily se možnosti profesionální vzdělávání středoškolských učitelů. (Ryan, 2008)

Největším úspěchem ve vzdělávání bylo přijetí jednotné Národní zkoušky, na jejím základě jsou vybíráni univerzitní studenti a jsou jim stanoveny podmínky financování. V období jednoho roku zavedením tohoto opatření došlo k odstranění korupce na univerzitách, změně struktury přijatých studentů dle středních škol a zvýšení důvěry v systém. Dopady všech reforem vzdělávacího systému měly pozitivní dopad na populaci, jedná se především o rovné příležitosti pro všechny. Gruzie přesto investuje velmi malou část HDP na vzdělávání³, okolo 3% HDP. Úroveň systému vzdělávání na primárním, sekundárním i terciálním stupni se Gruzie řadí mezi světovou úroveň a index vzdělání dosahuje 0,90, což je hodnota srovnatelná s vyspělými státy. Gramotnost obyvatelstva je 99,53 u žen a 99,7 u mužů. Od roku 2000 je úroveň gramotnosti konstantní. Kombinace zapsání do škol⁴ však má od roku sestupnou tendenci, kdy v roce 2000 se jednalo u žen o 89,3 a u mužů 89,1. A v roce 2006 vykazovala Gruzie hodnoty 86,7 u žen a u mužů 87,8. (Ryan, 2008)

1.1.6 ZDRAVOTNICTVÍ

Zděděný zdravotní systém po Sovětském svazu byl nedostačující a poskytoval pro celou populaci univerzální pokrytí všech typů zdravotnických služeb. Po získání nezávislosti se univerzální zdravotní péče stala finančně neudržitelnou. Od roku 2003 téměř veškerá zdravotní péče byla financována z přímých plateb. V důsledku nedostatku finančních prostředků trpěl zdravotnický systém vysokým počtem nízko kvalifikovaných profesionálů,

³Nejméně ze všech CIS států.

⁴Combination onschoolenrolment

kteří užívali zastaralé praktiky a měli tendence léčit své pacienty po delší, než nutnou dobu. Výdaje na zdravotnictví významně rostly, v absolutních číslech se jednalo o 130% mezi lety 2003 až 2007. (Ryan, 2008)

Reformy se zaměřily na 4 hlavní elementy: rozvoj základní zdravotní péče, rozvoj cílené zdravotnické pomoci pro sociálně zranitelné obyvatelstvo, rozvoj pojištění jako mechanismu řízení financování zdravotní péče a privatizace věřených zdravotních středisek. Rozvoj základní zdravotní péče a moderních rodinných praktik, zefektivnily a zrovnoprávnily přístup k systému zdravotní péče. (Ryan, 2008)

Dle indexu WHO⁵ se Gruzie neřadí mezi nejhorší poskytovatele zdravotního systému. Z bývalých sovětských republik je úroveň zdravotnického systému Gruzie nejen za státy Východní Evropy, ale dokonce se řadí mezi Kazachstán, Ukrajinu a Bělorusko. (Ryan, 2008)

1.1.7 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ GRUZIE

Snížení životní úrovně je také hlavní příčinou nepříznivého demografického trendu v Gruzii. Experti označují demografickou situaci v 90. letech 20. století za demografickou krizí. Dle oficiálních dat mezi lety 1990 až 2000 klesla fertilita z 17,0/100 na 8,9/100. Total fertility rate byl 1,1, což není hodnota, při které dochází k udržení populace⁶. Úmrtnost vzrostla z 8,4/100 z 9,1/100. Mnoho expertů se domnívá, že tato statistika úmrtnosti není komplexní a to z důvodu, že zařízení úmrtního listu a registrace úmrtí jsou příliš nákladné a pokud je to nezbytné, členové rodiny se s registrací neobracejí na relevantní agentury. Tento jev je typický především pro venkovské oblasti. Dá se tedy předpokládat, že z výše uvedeného důvodu, skutečná úmrtnost bude mnohem vyšší, než udávají oficiální statistiky. Od roku 2000 je přirozený úbytek obyvatelstva oficiálně registrovaný. (IOM, 2003)

Mezi lety 1990 až 2000 se Gruzínská populace snížila o 1 milion. Vzhledem k měnící se věkové struktuře obyvatelstva úmrtnost vzrůstá i mezi nižší věkovou kategorií. Negativní migrační bilance mladých lidí dokládá, že většina emigrantů je v produktivním věku. Očekávaný demografický vývoj v Gruzii je snižování počtu obyvatel v produktivním věku a drastický nárůst počtu lidí v důchodovém věku. Tento vývoj povede k dalšímu ekonomickému tlaku na obyvatelstvo a to převážně pokud se nezmění současná situace na trhu práce.

⁵WorldHealthOrganization. WHO index je založen na kombinace evaluace mnoha faktorů včetně dosažení cílů a výkonu, délka dožití postižených lidí, šance na přežití u dětí, úroveň zodpovědnosti, odpovídající distribuce a rovnost finančních příspěvků.

⁶ Hodnota pro zachování populace je 2,4.

Demografické přetížení, převážně stárnutí populace, bude zátěží pro socioekonomickou situaci gruzínské populace.

Gruzie je dle demografických ukazatelů zařazena do velmi rozvinutých států, ale dle ekonomických parametrů se Gruzie řadí do kategorie nerozvinutých států.

Socioekonomické krize v 90. letech 20. století se staly hlavním důvodem pro emigraci ze země. Charakter a měřítko emigrace negativně ovlivňuje demografickou bilanci v Gruzii. Tyto vývoje populace budou ztěžovat ekonomickou rekonvalescenci v zemi. (IOM, 2003)

Tato část kapitoly představuje socioekonomický vývoj Gruzie v posledních dvaceti letech., který jak již jsem zmínila v úvodu této kapitoly, se řadí mezi hlavní push faktory imigrace z Gruzie. Věnuji se zde ekonomickému vývoji země, který je velmi ovlivněn dědictvím Sovětského svazu, kde hlavním problémem je situace na trhu práce. Gruzie nemá úřady práce s kvalitním systémem nabídek volných pracovních míst, jak je tomu v zemích západní Evropy a zaměstnanecké platy jsou velmi nízké. Tento stav trhu práce má přímý dopad na vysokou míru chudoby v zemi a početné migrační toky ze země.

Další oblastí, které se v této kapitole věnuji je vzdělávání a zdravotnictví. Obě oblasti od doby nezávislosti prošly zásadními reformami, díky kterým se podařilo odstranit vysokou míru korupce, převážně ve vzdělávání, a nastavit rovné příležitosti pro obyvatele Gruzie, což v určitém ohledu může vést ke zvýšení životní úrovně a tím snížení emigrace ze země.

Gruzie je transformující se zemí. Dle mého názoru od roku 1991 prokázala značný pozitivní vývoj. V současné situaci se však potýká s mnoha problémy, kterým je již zmiňovaný neuspokojivý stav trhu práce, nedostatečná infrastruktura v zemi, vysoká míra chudoby a nepříznivý demografický vývoj, které přímo či nepřímo ovlivňují emigraci ze země. Pokud bude pokračovat současný migrační trend, Gruzie se bude potýkat nejen s krizí v demografické struktuře, ale s krizí ekonomiky, a to z důvodu nedostatečného počtu lidí v ekonomicky produktivním věku.

Z výše zmíněných důvodů považuji téma migrace a rozvoje migrační politiky v Gruzii za jedno z klíčových témat pozitivního vývoje Gruzie.

1.2 POLITICKÁ SITUACE

V této části první kapitoly chci nastínit dění na politické scéně po roce 1991 až po současnost. Cílem této podkapitoly není detailně zkoumat politickou situaci, ale nastínit vývoj

na politické scéně, který následně ovlivňoval jak ekonomickou, bezpečnostní, tak životní úroveň v zemi.

Současný stav migrace v Gruzii je ovlivněn mimo jiné politickým kontextem, v tomto případě se jedná převážně o vnitřně přesídlené osoby, jejichž počet se v Gruzii pohybuje okolo 390 000.

I přestože hlavním důvodem pro migraci z Gruzie je ekonomická situace, jehož vývoji se věnuji v druhé části této kapitoly, rozhodla jsem se do práce zařadit i vývoj na politické scéně, a to z důvodu komplexního přehledu vývoje Gruzii. Je nepopíratelné, že právě politický vývoj koresponduje s vývojem v dalších oblastech státu.

Rozpad Sovětského svazu znamenal nové geopolitické uspořádání kavkazského regionu. Zatímco severní Kavkaz je složen z různých regionů a autonomních republik, které jsou součástí Ruské federace, jižní Kavkaz se skládá ze tří samostatných republik: Arménie, Ázerbájdžánu a Gruzie. Všechny zmíněné republiky vyhlásily nezávislost v roce 1991. I po dvaceti letech se gruzínské vládě nepodařilo rozšířit svou suverenitu na celém svém teritoriu. Jedním z důvodů byla sovětské role. V Gruzii bylo vybudováno více autonomních jednotek než v jiné Sovětské republice⁷. Žádná jiná post sovětská země neměla tolik problémů se zajištěním či obnovením teritoriální integrity nebo s kontrolováním svého území. (IOM, 2003) Na počátku 90. let minulého století komunity v Gruzii násilně hledaly redefinici svých vztahů se sousedy v regionu, který může být charakterizován jako protkaná mozaika.

Po vyhlášení nezávislosti v roce 1991 se Gruzii potýkala s mnoha vnitřními etnickými konflikty, především se dvěma oddělenými konflikty v Abcházii a Jižní Osetii⁸. 28. října 1990 se uskutečnily parlamentní volby, ve kterých zvítězila národní opozice pod vedením Zviada Gamsakhurdia, a byl vyhlášen přechod od sovětské nadvlády. Toto byl počátek přechodu k demokratickému režimu. (Jawad, 2005)

Proces demokratizace prošel pěti zásadními vývojovými stupni. Jedná se o propuknutí násilných konfliktů způsobných Gamsakhurdiho nacionálně orientovanou politikou, násilí převrat Gamsakhurdiho, první volba prezidenta v roce 1992, progresivní politika a kulturní fragmentace a úpadek vlády za vlády prezidenta Eduarda Shevardnadzeho, který téměř vytvořil z Gruzii *failing states*⁹, *Revoluce Růží*“ v roce 2003 a následná koncentrace politické síly pod vedením prezidenta Mikheila Saakasviliho. Srov. (Jawad, 2008)

⁷ Bylo to způsobeno obecnou rolí sovětské národnostní politiky národních hnutí, které bylo na ústupu na konci 80. let 20. století, nebo jejich dopady na vztahy mezi různými komunitami.

⁸ Termín Severní Osetie je často užívaný v oficiálních dokumentech a diplomatických diskuzích. Gruzíni region často označují jako Shida Kartli nebo Tskhinvalský regionu nebo v případě nekompromisního nacionalismu – Samachablo- země aristokratické rodiny Gruzína Machabeliho.

⁹ Toto označení pro „neúspěšné státy“ se běžně používá i v české literatuře.

1.2.1 POČÁTEČNÍ ROKY NEZÁVISLOSTI

Prvním významný krok znamenal národnostní konflikt v Abcházii a Jižní Osetii. Na konci 80. let minulého století na pozadí politiky posledního sovětského prezidenta Mikhaila Gorbačova (1985- 1991), Abcházové a Osetinci začaly volat po větší autonomii. Po bojkotu parlamentních voleb Osetinci, který byl uskutečněn jako odpověď na volební zákon zamezující regionální strany, byly v Jižní Osetii uskutečněny jejich vlastní volby. První zvolený prezident nezávislé Gruzie Gamsakhurdia, který prosazoval nacionalistickou orientaci, následně zrušil Jižní Osetii její autonomní status¹⁰. (Jawad, 2005)

Konflikt eskaloval a na konci roku 1990 Tbilisi de facto ztratilo kontrolu nad území Jižní Osetie. 20. září 1990 vyhlásila Jižní Osetie plnou suverenitu uvnitř Sovětského svazu a po rozpadu Sovětského svazu chtěla vytvořit federaci se Severní Osetií jako součást Ruska. Na jaře 1992 boje eskalovaly a pokračovaly až do června stejného roku, kdy bylo podepsáno příměří. (Jawad, 2005)

Válka v Jižní Osetii trvala mezi lety 1990 – 1992, jejímž výsledkem bylo okolo 1 000 obětí a okolo 60 000 lidí vnitřně přesídlených. Dle sčítání UNHCR z roku 1998, bylo v Severní Osetii registrováno 30 000 Osetinců z Gruzie a 10 000 z Jižní Osetie. Okolo 10 000 Gruzinců a osob se smíšenou etnicitou bylo přemístěno z Jižní Osetie do Gruzie a 5 000 vnitřně přesídlených v Jižní Osetii. . (Jawad, 2005). Tento fakt změnil rozložení populace¹¹, které v oblasti bylo před válkou.

V roce 1992 byla uzavřena Smlouva ze Soči, která vedla k rozestavení třístranných mírových misí¹² složených z ruských, gruzínských a osetinských jednotek a ustanovení čtyřstranné Kontrolní komise¹³ jako vyjednávacího mechanismu za spolupráce Gruzie, Ruska, Jižní a Severní Osetie. Po uzavření mírové smlouvy již nedošlo k vojenské konfrontaci a začalo docházet ke kontaktu a obchodu mezi Osetinci a Gruzíny v okolí konfliktní zóny. Tato fakta přispívala k pomalému, ale progresivnímu negociačnímu procesu. Srov. (Jawad, 2005)

Podobně jako Jižní Osetie, se do Gruzie oddělila Abcházie na počátku 90. let minulého století. Mezi lety 1917 – 1933 byla Abcházie Sovětskou republikou se svými

¹⁰ Autonomní region znamenal malý stupeň autonomie na Sovětském systému, v porovnání s autonomní republikou Severní Osetie, která byla udělena autonomie v rámci Ruské socialistické sovětské republiky a Abcházie, která obdržela status autonomní republiky v rámci Gruzínské socialistické sovětské republiky.

¹¹ Dle sčítání lidí v roce 1989, bylo v Jižní Osetii, 65 000 Osetinců a 26 000 etnických Gruzínů, a 98 000 Osetinců ve zbytku Gruzie. Dnes žije v Jižní Osetii 70 000 Osetinců z 80 000 obyvatel.

¹² Joint PeaceKeepingForces

¹³ JiontControlCommision

vlastními právy, než byla připojena ke Gruzínské sovětské socialistické republice jako autonomní republika. (Jawad, 2005)

V srpnu 1990 Abchazský Sovětský Suprem vyhlásil Deklaraci suverenity Abcházie, která byla zrušena několik dní před tím Gruzínským Sovětským Supremem. Vyhlášením nezávislosti v červnu v roce 1992 začal eskalovat boj o odtrhnutí Abcházie. Tbiliské ozbrojené síly okupovaly hlavní město Abcházie Sukhumi. Abchazští separatisté s pomocí ozbrojených jednotek z ruské Severní Osetie začali znovu získávat území. Srov. (Širilla, 2010)

Stažení gruzínských jednotek v září roku 1993 a podepsání Moskevské dohody o příměří ze dne 14. května 1994 ukončilo válku. Dodržení příměří bylo monitorováno okolo 1 500 ruskými mírovými jednotkami pod záštitou CIS¹⁴ a UNOMIG¹⁵. K vyjednávání mezi gruzínskou a abchazskou stranou došlo v rámci Ženevského mírového procesu, jemuž předsedal OSN, facilitováno Ruskem a pozorováno Skupinou přátel¹⁶ OSCE¹⁷. Srov. (Jawad, 2005)

Gruzínsko-abchazský konflikt byl jedním z nejkrvavějších post – sovětských konfliktů. Vyžádal si okolo 10 000 lidských životů a přemístění okolo 250 000 osob. Většinou se jednalo o etnické Gruzíny. Nehledě na geopolitické a ekonomické důvody, se gruzínsko-abchazský konflikt rozvinul v konflikt etnicko - politického charakteru, který rozdělil multinacionální společnost. Stejně jako Osetinci, Abcházci jsou etnicky odlišní od Gruzínů. Abcházci v Abcházii tvořili jasnou menšinu před válkou mezi lety 1992 – 1993. Od října roku 1993 téměř všichni Gruzíni opustili území Abcházie¹⁸. (Jawad, 2005)

Vypuknutí obou konfliktů probíhalo paralelně s výměnou gruzínských politiků. Gamsaurdia po svém zvolení nebyl schopen udržet svou pozici a byl v lednu roku 1992 sesazen z funkce občanskou válkou a způsobeným převratem. Ozbrojené síly využily narůstající nespokojenosti ve společnosti s režimem, který byl zkorumpovaným, nedodržel lidská práva a zneužíval moc. Gamsakurdiho následovníci se snažili převzít moc zaútočením na vojenské a politické síly ve východní Gruzii v letech 1992 až 1993. Tento boj měl za následek konečnou vojenskou převahu v říjnu roku 1993 a Gamsakhurdiho údajnou sebevraždu v lednu roku 1994. Srov. (Jawad, 2005)

¹⁴CommonwealthofIndependentState

¹⁵ UN ObserverMission to Georgia

¹⁶ USA, Německo, Spojené království, Francie a Rusko)

¹⁷OrganizationforSecurity and Co- operation in Europe

¹⁸ Dle sčítání lidu v roce 1989, žilo v Abcházii 525 000 obyvatel z čehož 239 000 bylo Gruzínů a zbytek Abcházců.

Po státním převratu v lednu roku 1992 zvítězil Eduard Shevardnadze jako prezident a ihned začal aplikovat strategii zaměřenou na snížení vlivu Ruska. V roce 1993 však musel akceptovat mírovou misi Ruska v Abcházii. Ve stejném období se Gruzie stala členem CIS a Rusko slíbilo Gruzii zajištění teritoriální integrity a ochranu hranic. Mimo své zájmy v regionu, Rusko udržovalo své vojenské základny v Gruzii, rozestavělo své mírové jednotky v Abcházii a vystupovalo jako mediátor v Jižní Osetii (Širilla, 2010).

V následujících letech Shevardnadze uspěl při zajištění určité úrovně veřejných služeb, zabezpečení lékařské péče a stability v gruzínské různorodé společnosti a to díky akci proti násilné soutěži s nevládními aktéry. Jeho administrativa však nezastavila progresivní politickou a kulturní fragmentaci země. (Jawad, 2005)

V roce 1995 Gruzie přijala novou ústavu, která zaručuje svobodné a rovné prezidentské a parlamentní volby. V stejném roce vyhrál prezidentské volby Eduard Shevardnadze se 75% hlasů. Nová vláda se zaměřila na implementaci ekonomických reforem a reformování parlamentu. Nový parlament ustanovil rozsáhlé politické reformy zaměřené na podporu vyššího standardu lidských práv. Špatné zacházení s obžalovanými a korupce ve státních agenturách a monopolech začala být velkým problémem. (Coleman, 2010)

V říjnu a listopadu roku 1999 se uskutečnily parlamentní volby. Většina pozorovatelů označila tyto volby za lidové referendum prezidenta Scharvednadzeho, který byl ve vedení Gruzie sedmým rokem a za představení jeho politické strany Občanské unie Gruzie, která vládla od roku 1995. Volební kampaň této strany orientovaná na západ a pro NATO. Dále se zaměřila na vyjednávání o zrušení ruské vojenské základny v Gruzii a zvýšení asistence Západu a Spojených národů při řešení situace v Abcházii. Na domácí scéně přislíbila tato strana soudní a vojenské reformy a velkou privatizaci státních podniků. I přes nově vzniklé opoziční strany Občanská unie Gruzie v těchto volbách zvítězila. OBCE monitorovala tyto volby a zpochybnila registrace, zaznamenala volební nesprávnosti, včetně násilí, příklady zastrahování a kupování hlasovacích lístků. (Coleman, 2010)

Od konce 90. let 20. století zužovala občany chudoba, velmi rozšířená korupce, která zasahovala do všech sfér života. Díky neuspokojivému výkonu vlády a snížení makroekonomie, mezinárodní donoři snížili jak svou finanční, tak politickou pomoc. (Jawad, 2005)

1.2.2 REVOLUCE RŮŽÍ

Na konci roku 2003 dramaticky změnila situace na politické scéně. Po parlamentních volbách, ve kterých za neregulérních podmínek zvítězila strana prezidenta, následovaly masivní protesty. 22. listopadu 2003 opoziční ozbrojené síly zaútočily na parlament a převzaly kontrolu. Prezident Shevardnadze vyhlásil stav ohrožení a varoval, že použije armádu k obnovení pořádku. Dne 23. listopadu prezident Shevardnadze odstoupil z funkce.

Shevardnadze, který byl zpočátku spojován s nezávislostí Gruzie, byl momentálně spojován s korupcí a chudobou, která za jeho vlády vzkvétala. Nepříznivý dojem ve spojení s protesty po posledních volbách způsobil masové povstání pro konec Shevardnadzeho režimu. Ukončení Shevardnadzeho režimu bylo označeno za Revoluce Růží. (Coleman, 2010)

V březnu roku 2004 parlamentní volby ukázaly silné vítězství Národního hnutí demokratické fronty s 67% hlasů a získali tak většinu v parlamentu (135 ze 150 křesel). Díky volbám vzniklo velké napětí mezi prezidentem Saakashvilim a vedoucím semi-autonomní oblasti Adžárie¹⁹, Aslanem Abashidzem. O dva měsíce později, situace mezi Adžárií a Gruzii byla velmi napjatá. Po zničení dvou mostů adžárskými ozbrojenými silami, prezident Saakashvili chtěl odvolat vůdce Adžárie z funkce, pokud do deseti dní nesplní určité nároky. (Potůček, 2005)

Abcházie a Severní Osetie, jsou dvě odlišné zóny konfliktu, které operují mimo sféru kontroly Tbilisi. Adžárie nikdy nevyhlásila nezávislost. Konflikty ve všech těchto oblastech se rozšířily v 90. letech minulého století a dodnes nejsou vyřešeny. V polovině roku 2004 se gruzínská vláda pokusila převzít kontrolu nad situací v separatistickém regionu Severní Osetie. Severní Osetie se chtěla připojit k Rusku a proto si vůdci buď nárokovali nezávislost na Gruzii, nebo jasná pravidla od Moskvy. V červnu byly poslány gruzínské vojenské jednotky do regionu. Oficiálním důvodem byl boj proti pašerákům a ochrana místních vesničanů. Severní Osetie však nasazení vojenských jednotek vnímala jako krok k následnému vrácení regionu pod kontrolu Gruzie. Jako výsledek došlo v polovině srpna k propuknutí střetů mezi gruzínskými vojenskými jednotkami a vojsky Severní Osetie a tento konflikt pokračuje dodnes. 19. srpna boje zintenzivnily a gruzínská vojska zaujala strategickou polohu blízko hlavního města Severní Osetie, Tskhinvali, ale brzy se stáhla. Prezident Saakashvili oznámil, že toto stáhnutí demonstruje snahu jeho vlády o vyjednávání

¹⁹ Abcházie a Severní Osetie, jsou dvě odlišné zóny konfliktu, které operují mimo sféru kontroly Tbilisi. Adžárie nikdy nevyhlásila nezávislost. Konflikty ve všech těchto oblastech se rozšířily v 90. letech minulého století a dodnes nejsou vyřešeny.

řešení konfliktu. I přesto jeho vojenské jednotky byly přemístěny do blízkosti města Gori, odkud by se mohly v případě nutnosti rychle vrátit do Severní Osetie.(Coleman, 2010)

Ruské zájmy v Severní Osetii byly jiného charakteru, ale stále ve hře. Mnoho ruských peacekeepers (mírových dozorců) bylo vysláno do Severní Osetie v roce 1992, aby pozorovali Gruzínsko- Osetinský mírovou smlouvu. Ruský prezident Putin varoval, že jakákoli důrazná snaha Gruzie získat kontrolu nad Severní Osetií může probudit starý teritoriální konflikt, který bude krvavější než na začátku 90. let minulého století. Jakkoli se Gruzie i Severní Osetie navzájem obviňovali z násilí, stejně tak obviňovali třetí stranu. Gruzie považovala ruské mírové dozorce a ruské žoldáky za najaté Severní Osetií, aby byli třetí silou. Zatímco Rusko a Severní Osetie pokládala gruzínské vojenské jednotky Ministerstva vnitra jako strůjce střetů. Spletité vztahy a bezpečnost v regionu byly v sázce, protože vůdci Gruzie, Ruska a Severní Osetie se pohybovali na tenkém ledě, aby znovu dosáhli převahy v regionu v druhé polovině roku 2004. Na začátku roku 2005 prezident Saakashvili předložil návrh, který řešil otázky autonomie Severní Osetie. Vedení Severní Osetie odmítlo tento návrh, nicméně stále volalo po nezávislosti. (Potůček, 2005)

Saakashvili se rozhodl, že stejný balíček návrhů by mohl být navrhnut Abcházii, za podmínky, že gruzínští uprchlíci, kteří prchali před boji a násilí v roce 1993 se budou moci vrátit. Během této doby v lednu proběhly v Abcházii opakované prezidentské volby. Zvítězil Sergei Bagapsh po té, co podepsal vytvořenou dohodu se svým hlavním rivalem, Raulem Khadzhibou, který se později stal viceprezidentem. Na konci února gruzínský parlament ratifikoval novou vládu vedenou bývalým ministrem financí Zurabem Nogailim. Nová vláda čelila zlepšující se vztahu Gruzie s Ruskem. Na začátku druhé poloviny roku 2005 Rusko souhlasilo se stáhnutím svých vojenských jednotek ze dvou vojenských základen, které byly založeny za doby Sovětského svazu. Doba pro stažení jednotek byla stanovena na rok 2008. Mezitím stále pokračovaly nepokoje v násilných oblastech, došlo k zabití gruzínského policisty a čtyř Osetinců v Severní Osetii(Coleman, 2010).

Na počátku roku 2006 bylo pro Gruzii aktuální téma dodávek plynu. Bylo to způsobeno dvěma explozemi na hlavních Ruských plynovodech, které přerušily dodávky plynu. Místa explozí byly blízko gruzínských hranic, proto dodávky plynu byly přerušeny do země. V červnu téma Abcházie a Severní Osetie byly opět v centru pozornosti, když gruzínský ministr zahraničí spustil prohlášení o obžalování za nepřijatelné a neodpovědné reakce ruského ministra zahraničí Sergeje Lavrova a ministra obrany Sergeje Ivanova předgruzínským parlamentem a chtěl stáhnutí ruských mírových dozorců z obou regionů. V prohlášení se ruský ministr zahraničí zmínil o tom, že Rusko je připravené chránit

obyvatele v těchto dvou sporných regionech, kde většina obyvatel má ruský pas. A dále ruský ministr obrany prohlásil, že ruské vojenské síly, které manévrují na Severním Kavkaze, budou asistovat mírotvorným silám a mohly by tak vyřešit situaci v regionech. Gruzínský ministr zahraniční tato ministerská prohlášení označil za hrozbu užití vojenské síly. Gruzie dále vzkázala, že toto jednání je v rozporu s odstavcem 4 Úmluvy OSN, které zakazuje výhrůžky toto rázu. O několik dní později po pronesení prohlášení, ministr obrany Gruzie, Irakli Okruashvili, řekl, že jeho země nepodepíše žádné bilaterální smlouvy o nepřehledných nepřátelských akcích v Abcházii a Severní Osetii, dokud budou porušována lidská práva v těchto dvou oblastech. Dále upozornil, že Gruzie může odvolat všechny smlouvy, které byly podepsány s dvěma odtrženými republikami v posledních měsících. V září bylo Rusko a Gruzie zapletené do svých komplikovaných diplomatických vztahů. Téma bylo uvěznění pěti ruských úředníků v Gruzii na základě tvrzení o špionáži. Tento fakt ještě více napjal vztahy mezi Ruskem a Gruzii. Gruzie obvinila Rusko z podpory separatistů v Severní Osetii. Rusko odvolalo všechny své diplomaty z Gruzie, včetně ruského ambasadora, a zastavilo veškeré Gruzínské žádosti o vízum do Ruska. Od vstoupení prezidenta Saakashviliho do funkce se vztahy mezi Ruskem a Gruzii nevyvíjely ideálně. Zvyšující se napětí bylo zaviněno nejen separatistickými vojenskými taženími, které pokračovaly po nějakou dobu, nebo přítomností (do roku 2008) dvou zbylých vojenských základů ze sovětské éry, ale také díky Saakashviliho pro západní orientaci (změna od orientace na Rusko na orientaci k EU a NATO). (Coleman, 2010)

V listopadu se v Severní Osetii uskutečnilo referendum o nezávislosti. Účast u voleb byla 90% a mnoho analytiků očekávalo kladnou odpověď pro vyhlášení nezávislosti. Skutečně Severní Osetinci volili v referendu o nezávislost. Referendum však bylo široce nepřijato mezinárodním společenstvím. Přesto Severní Osetinci věřili, že výsledky referenda jim pomohou zvětšit tlak pro získání suverenity. Z druhé stany Gruzie vnímala referendum jako nelegitimní a obnovila svůj závazek udržet Severní Osetii jako své území. Napětí mezi Gruzii a Ruskem nenapomáhalo k dohodě o cenách dodávek plynu ruským Gazpromem. V březnu roku 2007 byly opět napjaté vztahy Gruzie a Ruska více rozdmýchány po té, co do Gruzie bylo z Ruska deportováno několik migrantů a to ve špatném zdravotním stavu či mrtví. Gruzie podala stížnost na Rusko ohledně porušování lidských práv k Evropskému soudu pro lidská práva ve Štrasburku. 22. srpna roku 2007 Gruzie obvinila Rusko z narušování svého vzdušného prostoru ruskými letouny několikrát po sobě. Incidenty nadále pokračovaly a Gruzie obvinila Rusko z okupování svých hranic a vystřelení rakety v blízkosti Tbilisi. (Coleman, 2010)

Mezitím na konci roku 2006 změnil Iraki Okruashvili místo a z ministra obrny se stal ministrem financí. Tento krok vedl k možnému rozdělení politických sil, kdy téměř po roce, Okruashvili oznámil vznik opoziční strany. Tato skutečnost se rychle stala skandálem díky možné finanční neregulérnosti a skončilo to zadržením jednoho z Okruashviliových lidí spojených s korupcí. Po té Iraki Okruashvili obvinil Saakashviliho vládu z korupce. Byl zatčen a obviněn z podezření z korupce. Mnoho Gruzínců souhlasilo s obviněním vlády z korupce a vyšlo protestovat do ulic proti Saakashviliho vládě. 29. září 2007 se klíčové opoziční strany spojily a vytvořili Záchranou frontu, jejímž cílem bylo svrnutí Saakashviliho a ukončení jeho autokratické vlády. 2. listopadu 2007 desítky stovek Gruzínců demonstrovali v ulicích Tbilisi a požadovali odstoupení prezidenta Saakashviliho a uskutečnění nových voleb. Vláda byla obviněna z korupce a autoritářského vedení, ale obvinění popřela. Dalším důvodem demonstrací byl fakt, že bylo jen málo uskutečněno pro snížení chudoby v zemi v post- sovětské Gruzii. Demonstrace pokračovaly několik dní a byly největší politickou krizí do dob „revoluce růží“ v roce 2003, která vyhoupla Saakashviliho k moci. (Coleman, 2010)

V prvním týdnu měsíce ledna roku 2008 byly uskutečněny předčasné prezidentské volby. Mikhail Saakashvili byl zvolen dle státní volební komise 52,8% hlasů. OSCE označilo volby za demokratické a výsledek by měl být respektován. Přesto opozice nesouhlasila s výsledkem a začala demonstrovat v Tbilisi a chtěla další kolo voleb, i přestože Saakashvili vyhrál většinově. Uzavření voleb bylo následováno masivními protesty opozice, které probíhaly od konce roku 2007. Výsledkem bylo potvrzení Saakashviliho vedoucí pozice. Mezitím bylo v referendu 80% odsouhlaseno uskutečnění předčasných parlamentních voleb na jaře roku 2008. Datum voleb bylo stanoveno na 21. května 2008. Výsledky voleb byly 59,5% hlasů pro Spojené národní hnutí (nebo Národní demokratickou stranu, Národní demokratické hnutí). Tato strany se v předvolební kampani vystupovala jako konzervativním reformistická strana a v jejich programu byl boj proti korupci ve vládě a v podnikání. (Coleman, 2010)

8. srpna 2008 propukly boje v separatistické Severní Osetii a Abcházii. Vojenská ofenziva začala po té, co se gruzínské orgány a Severo-Osetinští separatisté dohodli na tom, že Rusko způsobilo propuknutí nepokojů. Rusko-gruzínské napětí mělo však kořeny někdy jinde. Rusko nesouhlasilo s prozápadním jednáním Gruzie a ambicemi Gruzie vstoupit do NATO. Rusko má v Severní Osetii pevné vztahy, hlavně z důvodu toho, že Severní a Jižní Osetie jsou etnicky shodné a doufají ve sjednocení, dále že mnoho obyvatel Severní Osetie má Ruské občanství. A díky zákonnému zájmu o obě strany hranice, Rusko chtělo ukončit násilí. Rusko dále naléhalo na mezinárodní společenství, aby spolupracovali na odvrácení

masivního krveprolití a zabití dalších obětí. 14. srpna 2008 díky vyjednávání francouzského prezidenta Sarkozyho²⁰, podepsala Gruzie a Rusko návrh plánu na příměří, ve kterém bylo obsaženo, že obě strany vrátí své vojenské jednotky na pozice před propuknutím konfliktu. Další součástí plánu bylo ukončení používání vojenské síly a ukončení vojenských akcí na vždy, stejně jako umožnění volného přístupu humanitární pomoci. Choulostivé téma, které však nebylo součástí příměří, byla otázka budoucího postavení Severní Osetie a Abcházie. 17. srpna Rusko dle dohody o příměří odstranilo své vojenské jednotky z území konfliktu, přesto jeho jednotky zůstaly v Poti a dalších městech Gruzie. Poslední týden v srpnu roku 2008 Rusko uznalo Severní Osetii a Abcházii jako nezávislé státy. Ale bez širšího mezinárodního uznání suverénního statutu a s mnoha zeměmi Západu spjatých s názorem na gruzínskou teritoriální jednotu, zůstal aktuální statut Severní Osetie a Abcházie v zóně „ neregulérního nezávislého statutu“. (Novotný)

Během konfliktu zemřelo přibližně 850 lidí, více jak 100 000 bylo nuceno opustit své domovy kvůli násilí a okolo 35 000 lidí zůstalo vystěhovaných. Humanitární organizace varovaly, že v regionu stále pokračuje uprchlická krize. V říjnu roku 2008 Rusko odstranilo checkpointy z blízkosti města Gori. Dále Rusko posílilo své vojenské jednotky v Severní Osetii a Abcházii, jejichž suverenita je dosud nevyřešená. (Novotný)

V únoru roku 2009 gruzínský parlament jmenoval bývalého ministrem financí Nikou Gilaurim, aby se stal 5. premiérem od doby, co prezident Saakashvili složil prezidentskou přísahu o pět let dříve. O měsíc později byla země zasažena nepokoji. Desítky tisíc Gruzínců spolupracovaly na shromáždění v Tbilisi dne 9. března 2009 a požadovaly odchod prezidenta Saakashviliho z funkce nebo vyhlášení předčasných voleb. Protesty byly na den oslav 20. výročí násilné protisovětské demonstrace v roce 1989. Demonstrace pokračovaly celý březen. Saakashvili přesto neodstoupil a ujistil opozici, že svou funkci bude zastávat do konce svého volebního období v roce 2013. (Coleman, 2010)

18. srpna 2009 Gruzie dokončila zákonnou proceduru vystoupení ze Společenství nezávislých států. Tento krok byl velmi motivován krátkou válkou s Ruskem o Severní Osetii.

Nepokoje v separatistických regionech stále pokračují a není jasné, kdy a jakým způsobem se tento problém vyřeší. Mezinárodní pozorovatelé neustále upozorňují na další možnost propuknutí konfliktů. (Novotný)

²⁰ Francie v tomto pololetí předsedala Evropské Unii.

1.2.3 SOUČASNÁ SITUACE

Tato část práce je zpracována dle (Abashadze, 2009)) Nation in Tranzit.

V této části budu popisovat Gruzii tak, jak ji hodnotí organizace Country Watch ve své publikaci Nation in Tranzit. Jejich přístup považuji za systematický, podávající ucelenou představu o situaci v zemi a pro účely této práce je naprosto vyhovující.

STÁTNÍ DEMOKRATICKÁ VLÁDA

Rok 2009 začal protesty, které byly organizovány opozicí a signalizovaly politickou krizi v zemi. Jak vláda, tak opozice se dohodla, že zvládne krizi bez použití ozbrojených sil. I přes to, že během několik setkání prezidenta a opozice nedošlo k významným výsledkům, byla zde jasná změna politické diskuze. Byla vytvořena státní komise, která se skládá z parlamentní menšiny a nevládních skupin, za účelem navrhnout novu ústavu a pracovní skupina s širšími politickými spolupracovníky. Ta měla za úkol vyvinout lepší volební legislativu. Vzpoury v Gruzínské armádě vyvolaly otázku, jak efektivní je civilní kontrola nad armádou. Počet případů únosů Gruzínců okolo konfliktní zóny držel situaci napjatou, ale bez větších komplikací. Gruzínský národní demokratický hodnocení je 6.00²¹.

VOLEBNÍ PROCES

V roce 2009 v Gruzii nebyly žádné volby, ale odkaz z roku 2008 pokračoval v ovlivňování státní politiky. Byly zde pouliční protesty, které chtěly uskutečnění předčasných prezidentských i parlamentní voleb. V září přijal parlament dodatek ústavy, který povolil deset opozičních politiků (z dvanácti) volených z kandidátní listiny strany. Pracovní skupina složená ze širokého spektra opozičních stran vyvinula mnoho pravidel, včetně nominaci vedoucího centrální volební komise a procedury pro evidenci narušení. Doplněk zákona byl přijat Parlamentem v prosinci 2009 a je závazný pro volby na jaře roku 2010. Zatímco pozitivní vývoj obsahoval dosažení politického konsenzu ohledně přímé volby starosty Tbilisi a doplnění volebního zákona ještě před očekávanými lokálními volbami. Gruzie v roce 2009 se vyvíjela pozitivně a hodnocení gruzínského volebního procesu je 5,25.

OBČANSKÁ SPOLEČNOST

²¹ Toto hodnocení vzniklo na základě konsenzu odborníků pracujících v organizaci Freedom House. Hodnotící škála je v rozsahu od 1 do 7, kde 1 je nejvyšší úroveň demokratického pokroku a 7 nejnižší úroveň demokratického pokroku.

Gruzínský občanský sektor, který byl relativně živí od „revoluce růží“, se momentálně pozastavil. Hlavní výzvou pro občanskou společnost je omezený vliv na formulaci politik. Autority jsou většinou neochotné přijímat politická doporučení od nevládních organizací, považují je za neprofesionální a politicky chybné. Lokální zdroje financování jsou v zemi stále omezeny. Nově založený Občanský institucionalizovaný Rozvojový fond pro Gruzii si dává za cíl podpořit občanské aktivity nabídnutím malých grantů. Je to první státní úsilí nabídnout financování občanskému sektoru na široké úrovni. Mnoho organizací a grassroots iniciativy propagují liberální, nacionální a náboženské hodnoty. Hodnocení gruzínské občanské společnosti je 3,75.

NEZÁVISLÁ MEDIA

Gruzínská media jsou jedna z nejrozvinutějších na Severním Kavkaze. Existuje zde mnoho nezávislých stanic se zprávami, mnoho nezávislých novin a rychle-rostoucí počet online fór zpráv a vysílání. Legislativa, týkající se medií je plně rozvinuta, je v souladu s mezinárodními standardy. V roce 2009 byl jeden reprezentant parlamentní menšiny členem Gruzínské Národní Komunikační Komise. Přesto je mediální nezávislost celkově výzvou, a to stále z důvodu nedostatků profesionálů a nezávislosti redakcí. Nedostatek informací a transparentnosti ve vlastnictví televizních stanic a časté změny vlastníků, ponechávají prostor pro debatu o jejich nezávislosti. V roce 2009 dvě hlavní televizní stanice změnily majitele. Gruzínské nezávislost medií je hodnocena 4,25.

KORUPCE

Vnímání a zkušenosti s korupcí mají snižující se tendence od dob „Revoluce růží“. Gruzínci jsou v každodenním životě méně konfrontováni s korupcí na nižší úrovni. Vláda založila novou radu pro obnovování anti-korupční strategie a akčního plánu podepsaného prezidentem v roce 2005. Vláda v roce 2009 pokračovala v liberalizaci ekonomické politiky a ohlásila novou vlnu opatření pro ekonomickou liberalizaci. Některé díry v zákonech v oblasti zásobování a privatizačního systému se týkají transparentnosti procesu a přístupu k informacím. Hodnocení gruzínské korupce je 5,00.

Gruzie od získání nezávislosti prošla mnoha změnami nejen na politické scéně. Klíčovými událostmi, které ovlivnily migrační charakteristiku země, byl konflikt v Jižní Osetii a v Abcházii na začátku 90. let 20. století a dále v důsledku konfliktu gruzínsko-ruského v srpnu roku 2008. V důsledku těchto konfliktů se změnilo etnické složení výše

zmíněných oblastí a k vnitřnímu přesídlení okolo 390 000 obyvatel, jejíž situace a postavení není dodnes vyřešeno. Vnitřně přesídlené osoby tvoří skupinu obyvatel, které se řadí mezi skupiny nejvíce ohrožené migrací.

Politická nestabilita, která je charakteristická pro Gruzii v prvních letech nezávislosti a za doby prezidenta Shavarnadzeho, měla přímý dopad na socioekonomický vývoj země. Tyto skutečnosti ovlivnily migrační toky ze země, které na počátku 90. let minulého století byly nejpočetnější.

Současná Gruzie se pod vedením prezidenta Mikhaила Saakashviliho orientuje směrem na západ (EU, NATO) a dá se předpokládat, že veškeré změny a reformy budou směřovat k naplnění cílů, které si Gruzie ve spolupráci s EU vytyčila v rámci Georgia European Neighbourhood Policy Action Plan²².

Během svého vývoje k demokratickému systému Gruzie udělala mnoho pokroků. Jedním z významných je úspěšný boj s korupcí, která byla v Gruzii součástí každodenního života na všech úrovních. Dále se jedná o pokroky ve volebním systému, v oblasti nezávislosti médií a celé občanské společnosti. Všechny tyto kroky by v budoucnu mohly přispět ke stabilizaci obyvatel v regionu a tím pádem ke snížení emigrace ze země a navýšení počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva v zemi, což následně může přispět k celkovému rozvoji země.

²²O tomto plánu více v kapitole Migrace a Gruzii.

2 MIGRACE A GRUZIE

Gruzie je především zemí emigrace. Hlavní migrační vlna začala v 90. letech 20. století. Mezi cílové země se převážně řadí Ruská federace Turecko a země Západní Evropy se stávají více populárními. V Gruzii je také velká skupina vnitřně přesídlených osob z Jižní Osetie a Abcházie.

Gruzie má málo rozvinutou migrační politiku, což společně s nedostatky v oblasti ochrany státních hranic²³ přispívá k nedostatečné kontrole migračních toků. Jedním z cílů Gruzie je restrukturalizace systému migračního managementu. Migrace a převážně její řízení se také staly hlavními tématy Evropské mezinárodní spolupráce v zemi.

2.1 MIGRAČNÍ MANAGEMENT

Založení a udržení systému pro efektivní migrační management je zásadní pro realizaci pozitivního potenciálu migrace v našem dynamickém a globalizovaném světě mobility.

Migrace je důležitý, nevyhnutelný a potenciálně prospěšný komponent ekonomického a sociálního života v každém státě. V posledních letech se vynořuje konsenzus, že vlády mohou a musí řídit migraci to jak na úrovni mezinárodní tak úrovni vnitrostátní. Jedná se o nástroje mezinárodní spolupráce a politických přístupů, které jsou adresovány všem aspektům toho komplexního fenoménu. Komplexní dimenze migrace obsahuje pracovní migraci, reunifikaci rodiny, migraci a bezpečnost, boj s neregulární migrací, migraci a obchod, práva migrantů, zdraví migrantů, integraci a v neposlední řadě se jedná migraci a rozvoj.

Tvůrci politik a vykonavatelé potřebují vyvinout a souhrnně pochopit multidimenzionální fenomén migrace, aby jej mohly řídit efektivně. Souhrnný a kooperující přístup k řízení mezinárodní migrace je nutný vzhledem k migračním tlakům naší doby.

Existuje mnoho trendů, které mají dopad na migraci a migrační management. Mezi ty nejdůležitější se řadí demografické trendy, ekonomické nerovnosti mezi rozvojovými a rozvinutými zeměmi, liberalizace trhu, který potřebuje více mobilní pracovní síly, komunikační sítě spojující všechny části světa a v neposlední řadě transnacionální migrace.(IOM, 2004)

²³ Na hranicích s Ruskem nemají Gruzinské autority žádnou kontrolu, protože území jak Abcházie, tak Jižní Osetie je spravováno samosprávnými režimy.

Efektivní legislativa a praktiky migračního managementu musí obsahovat relevantní opatření státu a v rámci základního legislativního rámce. Migrační management je založen na základních zákonech státu jako ústava, trestní zákoník, mezinárodní dohody, úmluvy a instrumenty, které stát podepsal. Funkcí legislativy vztahující se k migraci je definovat legitimní veřejné očekávání s ohledem na chování všech, kteří jsou přímo či nepřímo ovlivněni, během migračního procesu. Legislativa by tedy měla definovat práva a povinnosti migrantů v zájmu migrantů samotných a odpovědnost autorit, v zájmu státu a to přímo i nepřímo. Přesto legislativa nemůže zajistit celkový migrační management, proto je nutná spolupráce dalších státních agentur. (IOM, 2004)

Jak jsem zmínila výše, v dnešním světě v oblasti migračního managementu je nutná spolupráce státu na mnoha úrovních a pouhá legislativa určitého státu je nedostačující pro efektivní řízení migrace.

Mezinárodní spolupráce v oblasti migračního managementu můžeme mít několik forem od informačních diskusí a sdílení politik a informačních programů až po aktivity založená na větší aktivní spolupráci jako je společné řízení, technická spolupráce a ostatní formy sdílení odpovědnosti. Spolupráce na poli migrace může být bilaterální, regionální, meziregionální a mezinárodní. Může se objevovat jak na poli spolupráce států, tak spolupráce států a organizací, anebo jen mezi organizacemi. Bilaterální, regionální a mezi regionální spolupráce je klíčová pro tvorbu kooperativního migračního managementu. Existuje mnoho sektorů, ve kterých se spolupracuje např. data, obchodování, pašování a neregulární migrace. Srov. (IOM, 2004)

Migrační management je komplexní systém, jehož hlavními oblastmi jsou migrace a rozvoj, podpora migrace, regulace migrace a nucená migrace. V oblasti migrace a rozvoje se jedná především o témata remitencí a diaspor migrantů. Oblast podpory migrace se zaměřuje na témata pracovní migrace, reunifikaci rodiny a integraci, pod oblast řízení migrace spadají témata vízového systému, řízení hranic, boj s obchodováním a pašováním lidí a v neposlední řadě oblast nucené migrace se zaměřuje na uprchlíky, přesídlení a přesídlené osoby. Srov. (IOM, 2004)

Vzhledem k tomu, že migrační management je velmi rozsáhlý systém, spadají do něho tzv. témata průřezová témata, mezi které se řadí následující: technická spolupráce a budování kapacit, zdraví migrantů, veřejné informace a vzdělávání, gender dimenze, integrace a reintegrace, práva migrantů a mezinárodní zákony, data a výzkumy, vládní řízení a regionální a mezinárodní spolupráce.

Migrační management je tedy komplexní systém, který se v současnosti musí vyvíjet ve spolupráci na mezinárodní úrovni, aby byl přínosný jak pro migranty samotné tak pro zdrojové a cílové země.

2.1.1 VZTAH MIGRAČNÍ POLITIKY GRUZIE K EVROPSKÉ UNII

14. listopadu 2006 byl schválen EU a Gruzínskou radou spolupráce EuropeanNeighbourhoodPolicyActionPlan dále jen ENP AP. Hlavními implementačními prioritami podpory EU na období 2007- 2013 jsou rozvoj demokracie, dobré vládnutí, ekonomický rozvoj a implementace ENP AP, snížení chudoby a sociální reformy a mírové vyřešení Gruzínských vnitřních konfliktů. Prioritní oblast č. 4 ENP AP se zaměřuje na zlepšení spolupráce v oblasti spravedlnosti, svobody a bezpečnosti včetně kontroly hranic. V oblasti migrace se ENP AP zaměřuje na vytvoření koherentního, komplexního a vyváženého Národního akčního plánu na migraci a téma azylu²⁴. Dále ENP AP vyzývá k založení elektronické databáze na monitorování migračních toků, spolupráci na reintegraci navrácených žadatelů o azyl a neregulérních migrantů a posílení dialogu a spolupráce na poli prevence a boje proti neregulérní migraci. Srov. (IOM, 2007 str. 11)

Další důležitým krokem, který Gruzie uskutečnila v oblasti rozvoje migrační politiky, bylo přijetí a podepsání Mobilní partnerství v roce 2009²⁵. Mobilní partnerství je flexibilní a nezávazný rámec pro zdokonalení dialogu a kooperace mezi EU a třetími zeměmi. Mobilní partnerství zahrnuje koordinaci a implementaci praktických iniciativ na poli migrace. Návrhy jdou od Komise, členských států a třetích zemí dle jejich možností. Cílem Mobilní partnerství je zajistit zodpovědný management migračních toků v zájmu Unie, jejich partnerů a samotných migrantů. Cílem, o který EU s Gruzíí usilují, je dialog a spolupráce v klíčových oblastech podpory globálního postupu v migraci, převážně ve zlepšení managementu legální migrace, zesílení pozitivní synergie mezi migrací a rozvojem a prevence a snižování neregulérní migrace.

Iniciativy pod partnerstvím se budou snažit docílit zlepšení rámce pohybu lidí a legální migrace, a to převážně posílením schopnosti Gruzie řídit migraci a implementací informačních, integračních, k ochraně migrantů a návratových opatření. Partnerství bude také podporovat Gruzínské úsilí o zlepšení a vypořádání se s tématy spojené s azylem, ochraně uprchlíků, prevence a snížení neregulérní migrace a obchodování s lidmi a posílení kontroly státních hranic.

²⁴NationalActionPlan on Migration and AsylumIssues

²⁵ 2979th JUSTICE and HOME AFFAIRS Council meeting, Brussels, 30 November 2009

Mobilní partnerství mezi členskými EU a Gruzii se věnuje čtyřem oblastem. První oblastí je mobilita, legální migrace, integrace a azyl. Druhá oblast se věnuje migraci a rozvoji, třetí je věnována kontrole hranic, identifikačním a cestovním dokladům, boji s neregulární migrací a obchodování s lidmi a čtvrtou oblastí je implementace. Každá oblast má vytyčené své podoblasti, ve kterých jsou vytyčené a vyjmenované aktivity nutné k dosažení stanovených cílů. (EU, 2009)

2.1.2 VÝVOJ MIGRAČNÍ POLITIKY

Baršová (Baršová, 2005) migrační politiku definuje jako politiku k přímé či nepřímé regulaci a řízení pohybu lidí přes mezinárodní hranice a jejich pohybu na území státu, jejichž nejsou občany. Migrační politika se týká jak regulace a usměrňování migrace legální tak postihu a prevence migrace nelegální. Mezi hlavní aktivity migrační politiky se řadí vydávání víz a pasů, podmínky a udělování ochrany cizinců prostřednictvím azylu či ostraha a regulace překračování hranic.

Gruzie započala s rozvojem migrační politiky později než ostatní bývalé státy Sovětského svazu a to z důvodu propuknutí etnických konfliktů a následné krize státních institucí. Krize dále způsobila praktickou absenci statistických dat první a největší migrační vlny ze země.

Prvním aktem procesu rozvoje systému migračního managementu bylo přijetí základních nařízení a zákonů včetně Zákona o státním občanství (1993), Zákona o imigraci (1993), Zákona o legálním statusu cizinců (1993), Zákona o emigraci (1993) a Zákona o registraci a identifikaci státních občanů a cizinců žijících na území Gruzie (2000). Přijatá legislativa je poměrně restriktivní povahy a neusnadňuje cizincům usazení v Gruzii a získání občanství a to i přes to, že jsou gruzínského původu. Na druhou stranu odstranění tolerantní povahy registrace a relativně liberální vízový zákon motivuje ty cizince, kteří nezamýšlejí se v zemi usadit, aby do země přijeli. Srov.(Jaroszewicz, 2007)

Gruzínské autority se snažily řídit téma spojené s kontrolou migračních toků a v roce 1998 přijaly opatření, které zavedlo tzv. migrační karty, které však v praxi nikdy nefungovaly.

V následné fázi rozvoje systému migračního managementu došlo k založení struktury a legislativy pro regulaci pobytu a ochranu vnitřně přesílených osob a uprchlíků. V roce 1996 byl přijat Zákon o vnitřně přesílených osobách, bylo založeno Ministerstvo pro uprchlíky a osídlování. Přestože se situace vnitřně přesídlených osob zdála lepší než v sousedním

Ázerbájdžánu, tyto osoby se potýkaly s problémy s integrací v jejich novém místě bydliště. Dále v roce 1998 přijala Gruzie Zákon o uprchlících. (IOM, 2007)

Situace vnitřně přesídlených osob se mírně zlepšila po roce 2000, kdy bylo přijato opatření pomáhající vnitřně přesídleným osobám se dočasně integrovat a rovněž byly provedeny akce na zlepšení jejich stavu bydlení.

V srpnu roku 1999 Gruzie ratifikovala Ženevskou konvenci o právním postavení uprchlíků²⁶.

Další bod rozvoje migrační politiky je spojen s „Revolucí růží“²⁷ a následnou, radikální reorganizací státu. Byl spuštěn proces radikální obnovy předchozí legislativy v oblasti migrační politiky. Toto zahrnovalo nový imigrační zákon, postavení cizinců, pracovní migrace a koncept migrační politiky. Byly stanoveny priority v oblasti migrace, kterými byly modernizace legislativy, dokončení reformy migračních institucí a rozšíření rámce mezinárodní spolupráce. Gruzie dále připravila detailní Akční plán v oblasti boje s obchodováním s lidmi.

V roce 2007 klíčovou prioritou pro Gruzii byla příprava legislativy v oblasti pracovní migrace, která je částečně regulována Zákonem o dočasném vstupu, pobytu a odchodu cizinců z Gruzie a dokumentem, který reguluje principy registrace občanů a cizinců, kteří pobývají na území Gruzie. (IOM, 2007)

V roce 2008 vstoupil v platnost Zákon o emigraci, který nahrazuje Zákon o emigraci z roku 1993, který mimo jiné upravuje pracovní migraci, tento zákon je první tohoto druhu od získání nezávislosti, dále se věnuje tématům jako je zajištění zákonné ochrany gruzínských pracovníků v zahraničí, legalizace remitencí od emigrantů, vytvoření nových pracovních míst pro kvalifikované pracovníky a rozvoj migrační databáze. Dále se zákon věnuje motivaci a podpoře emigrantů k návratu o země a možnosti uvedení dvojího občanství. Srov. (Jaroszewicz, 2007)

2.1.3 INSTITUCIONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ MIGRAČNÍ POLITIKY

Institucionální zajištění migrační politiky v Gruzii prošlo reorganizací, ale přesto mnoho institucí má na starosti agendu migrace. Mezi hlavní instituce se momentálně řadí: Prezident Gruzie, Ministerstvo zahraničních věcí, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo práce, ochrany zdraví a sociální péče, Ministerstvo pro uprchlíky a ubytování a Ministerstvo

²⁶ Ženevská konvence o právním postavení uprchlíků (1951) a Protokol týkající se právního postavení uprchlíků (1967)

²⁷ „Revoluce růží“ proběhla v listopadu roku 2003.

vnitřní. Ministerstvo zahraničních věcí především Konzulární oddělení hraje klíčovou roli v přípravě migračních zákonů, dále je toto ministerstvo zodpovědné za řízení mezinárodní spolupráce na poli migrace a ochrany práv gruzínských občanů v zahraničí. (Jaroszewicz, 2007)

Prezident Gruzie má následující oprávnění: uděluje občanství cizím národnostem a lidem bez státního občanství, odebírá gruzínské občanství, uděluje azyl, určuje proceduru vydání, prodloužení a odebrání víz, určuje proceduru získání povolení k pobytu. Srov. (IOM, 2007).

Ministerstvo spravedlnosti má následující povinnosti: řízení populačního registračního systému, vydávání povolení k pobytu cizincům, příprava legislativních projektů v oblasti migrace a řízení deportačních procedur. Srov. (Jaroszewicz, 2007)

Ministerstvo práce, ochrany zdraví a sociální péče je zodpovědné za téma pracovní migrace a sociální ochrany imigrantů. Společně s Ministerstvem zahraničních věcí je zodpovědné za vyjednávání a přípravu mezinárodních smluv v oblasti znovupřijetí, ochranu pracovníků a definování kvót pro zahraniční zaměstnance.

Ministerstvo pro uprchlíky a ubytování²⁸ uděluje status uprchlíka, je zodpovědné za registraci a provádění podpory pro uprchlíky a vnitřně vysídlené osoby. Dále přijímá plány na poli migrace a rozvíjí migrační systém. Také kontroluje a registruje imigrační vlny.

Ministerstvo vnitra společně s Oddělením kontroly hranic mají v kompetenci boj s neregulární migrací. Srov. (Jaroszewicz, 2007)

Institucionální zajištění migrační politiky v Gruzii, je systémem velmi složitým a nepřehledným. Může to být v důsledku restrukturalizace gruzínského systému a také v důsledku pro zatím neexistující koncepce migrační politiky. Tato nepřehlednost může vést k duplikaci funkcí a zodpovědností. Hlavním nedostatkem v legislativě je nejasné stanovení zodpovědností jednotlivých vládních složek v oblasti analýzy současné migrační situace a trendů, formulace migrační politiky a strategie stejně jako analýza budoucího rozvoje migrační politiky, řízení administrativy a delegace kompetencí v oblasti témat spojených s imigrací do země.

2.2 CHARAKTERISTIKA MIGRACE V GRUZII

Největší migrační vlna v Gruzii se odehrála v prvních letech nezávislosti. Vnitřní krize ve spojení se ztrátou vládní kontroly na území Abcházie a Jižní Osetii, občanská válka, ekonomický kolaps a následující politický chaos na počátku 90. let 20. století vedly k začátku

²⁸ Ministerstvo pro uprchlíky a ubytování vzniklo roku 1994 a je to jedna z nejdéle působících institucí na poli migrace.

masivní pracovní emigrace ze země. Tento emigrační trend byl shodný s etnickou migrací. Na druhou stranu dle oficiálních statistik od roku 2004 dosáhla Gruzie pozitivní migrační bilance. Dle odhadů místních expertů 1,2 milionů občanů Gruzie emigrovalo po rozpadu Sovětského Svazu. Dle sčítání lidí z roku 2002, 1 114 000 lidí odešlo z Gruzie v období 1989- 2001. Tato statistika však je nepřesná, protože je založena na sčítání příchodů a odchodů ze země. Oficiální data schválená vládními úředníky o externí migraci na základě Vízového a registračního oddělení jsou nižší, což je výsledek nekompletního registračního systému. S ohledem na složitou socioekonomickou situaci v zemi, Gruzie nepatří mezi atraktivní cílové země migrace, naopak se řadí mezi země zdrojové.

2.2.1 ETNICKÁ MIGRACE

Etnickou migraci Jaroszewicz definuje jako dobrovolnou migraci z etnického důvodu včetně repatriace a impatriace²⁹ nebo jako migraci nucenou. Proces etnické migrace zahrnuje všechny typy migrace, které jsou způsobeny etnickým, kulturním či jazykovým důvodem stejně jako ekonomickými faktory. V mnoha případech snaha vrátit se do země původu byla motivována možností změny místa pobytu a následným zlepšení životní úrovně. V případě nedobrovolné migrace lidé opouštějí místa žití z důvodu rozvíjejícího se konfliktu, či nebezpečí spojeného s válkou stejně jako z důvodu ekonomické krize. Srov. (Jaroszewicz, 2007)

Etnická migrace v Gruzii byla jiné povahy než v ostatních státech Jižního Kavkazu. A to ze dvou důvodů. Za prvé, během Sovětského období byla Gruzie nejvíce multietnickým státem z Kavkazských republik. Druhým důvodem je konflikt, který propukl na gruzínském území na začátku 90. let. 20. století byl vnitřní povahy a rozvinul se mezi specifickými etnickými/kulturními zónami. Výsledkem těchto konfliktů byl nárůst etnické homogenity Abcházie (mimo regionu Gali), z které v roce 1992 uprchlo okolo 260 000 lidí do Gruzie. Některé části Jižní Osetie, ze které odešlo okolo 11 000 lidí. Analogický trend vyplynul v případě Osetinců a Abcházců žijících v Gruzii.

Nucená migrace z a do Gruzie byla také regionálního charakteru. Osetinci se přestěhovali do Ruskem kontrolované Severní Osetie. Mimo to se vrátili do své země původu někteří Arméni a Azeři.

Propuknutí etnického konfliktu a nacionalistická politika vyhlášená první gruzínskou vládou proti etnickým minoritám měla za výsledek nárůst počtu odjezdů z Gruzie a Kavkazu. Tento

²⁹Impatriace zahrnuje proces přesídlení potomků občanů dané země, kteří byli narozeni nebo vyrostli v zahraničí, se specifickou národností nebo původem, uvnitř obvyklých hranic této země.

typ emigrace se týkal populace Rusů³⁰, Bělorusů, Ukrajinců, Arménů, Židů a Řeků. Hlavní cílovou zemí těchto migrantů bylo Rusko.

Migrace etnických Azerů, kteří žili v KvemoKartlia regionu, byla pomalejší. Gruzie se zavázala poskytnout pobyt na svém území Maskhetinským Turkům, kteří žili v jihozápadní Gruzii do roku 1944. Díky politice přesídlení pod vedením Stalina opustili Fergánskou kotlinu z důvodu etnické perzekuce na konci 80. let 20. století. V současnosti žijí v severním distriktu Ruska, v Ázerbájdžánu a na Ukrajinské části Krymu. Odhaduje se, že na území CIS žije mezi 200 000 a 300 000 Meskhetinských Turků. Jejich usazení je komplikované z důvodu obsazení jejich bývalých oblastí Armény. Srov. (Jaroszewicz, 2007)

2.2.2 VNITŘNĚ PŘESÍDLENÉ OSOBY

IDPC³¹ definuje vnitřně přesídlené osoby jako osoby nebo skupinu lidí, kteří byli donuceni nebo povinni uprchnout nebo opustit své domovy nebo místa obvyklého bydliště, převážně z důvodu vyhnutí válečných konfliktům, situacím obecného násilí, porušování lidských práv, přírodních či člověkem zaviněných humanitárních katastrof, a nepřekročili mezinárodně uznané státní hranice.

Definice IDP se dle principů³² OSN skládá ze dvou částí: První část tvoří donucování nebo jiný nedobrovolný charakter pohybu a druhá je založena na faktu, že pohyb je uskutečněn uvnitř státních hranic. Definice zmiňuje nejčtenější důvody nedobrovolného přesunu, jako jsou ozbrojené konflikty, násilí, porušování lidských práv a katastrofy. Tyto příčiny nedávají lidem šanci, ale opuštění jejich domovů je připraví o nejdůležitější ochranný mechanismus, kterým je komunitní síť, přístup ke službám a živobytí. Přesídlení má vážný dopad na fyzickou, socioekonomickou a právní bezpečnost lidí a může být systematicky považováno za indikátor potencionální zranitelnosti.

Druhá část definice se zabývá faktem, že se pohyb uskutečňuje uvnitř státních hranic. IDP's spadají pod ochranu národních autorit státu, kde mají obvyklé bydliště. IDP's by tedy měli mít stejná práva jako zbytek populace. Srov. (OCHA, 2004)

Číselní data ze Státní kontrolní komise potvrzují, že v roce 2005 žilo na území Gruzie 208 000 IDP's z Abcházie a Jižní Osetii. Reálný počet IDP's může být větší, protože mnoho IDP se obávalo registrovat z důvodu možné ztráty jejich práva na vlastnictví v jejich bývalém místě pobytu nebo ztráty kompenzací. Dle informací UNHCR bylo v Gruzii na konci roku

³⁰ Jejich počet na území Gruzie se snížil mezi lety 1989 – 2002 o 80%.

³¹ Internal Displacement Monitoring Centre

³² Guiding Principles on Internal Displacement

2005 234 000 IDP's. Mezi lety 2005 – 2007 se okolo 35 – 40 000 IDP's vrátilo do regionu Gali. Přesto je v Gruzii stále několik tisíc uprchlíků z Gruzie na území Abcházie a Jižní Osetii, kteří nejsou kontrolováni gruzínskou centrální vládou. Srov. (Jaroszewicz, 2007)

Od doby konfliktů se počet IDP's v Gruzii nesnížil. Mezi lety 2004 – 2006 Ministerstvo po uprchlíky a ubytování ve spolupráci s UNHCR a Švýcarskou vládou ověřovalo a aktualizovalo počet IDP's v zemi. Bylo ověřeno 221 000 lidí, ale toto číslo nebylo schváleno gruzínskými autoritami, které uznávaly číslo 247 000 na počátku roku 2007. Více jak 103 000 IDP's jsou děti. Gruzie dále registruje několik stovek gruzínských občanů deportovaných z Ruska jako IDP's.

Dle čl 4. dohody o smíření z roku 1992, se obě strany konfliktu shodly na návratu uprchlíků a IDP's. V roce 1997 byla schválena procedura dobrovolných návratů IDP's a uprchlíků, kteří opustili své domovy v důsledku gruzínsko – osetinského konfliktu. V roce 2002 byl navržen detailní plán týkající se uprchlíků a IDP's s názvem Návrh na návrat, usazení, integraci a reintegraci uprchlíků, násilně přemístěných a ostatních lidí zasažených gruzínsko – osetinským konfliktem a zahrnující obnovení ekonomiky v místech jejich návratu. V praxi však nedošlo k implementaci. (IDMC)

V roce 2007 vláda přijala národní strategii IDP's³³, která se zabývá všemi aspekty vysídlení jako je bydlení, zaměstnání a legální status. V této strategii vláda zdůrazňuje, že integrace IDP's nebrání jejich budoucímu návratu do obvyklého místa pobytu. Pracovní skupina, která se skládá ze zástupců vládních agentur, agentur OSN a mezinárodních NNO a gruzínské občanské společnosti stanovuje dílčí kroky k návrhu strategie. Strategie si dává za cíl podávat podklady pro vládní akční plán, který bude implementován s podporou OSN a ostatních mezinárodních organizací. Cílem je poskytovat záštitu pro krátkodobé a dlouhodobé projekty, které budou řešit problematiku IDP's v Gruzii včetně integrace a reintegrace po jejich návrtu. Akční plán byl přijat jako příručka pro implementaci strategie v červnu roku 2008, ale implementace byla odložena z důvodu srpnového konfliktu s Ruskem a přílivu nových IDP's. Srov. (IDMC, 2009)

Po srpnovém konfliktu gruzínská vláda velmi rychle reagovala na potřeby nových IDP's, v porovnání s reakcí na vlny přesídlených v 90. letech minulého století. V důsledku konfliktu okolo 158 000 lidí bylo nuceno opustit své domovy. Jednalo se o etnické Gruzíny a Osetince, kteří uprchli z Jižní Osetie, Gruzie a Abcházie. 128 000 vnitřně přesídlených osob

³³ Usnesení vlády z 2. 2. 2007

byli Gruzíni z Jižní Osetie, gruzínského území sousedícího s Jižní Osetií, KodoriGorgo v Abcházii. 30 000 etnických Osetinců hledalo útočiště v Severní Osetii. (IDMC, 2009)

V září roku 2008 předseda vlády Gruzie přijal strategii na podporu lokální integrace IDP's z Jižní Osetie a Abcházie. Vláda ve spolupráci s mezinárodními donory přemístila 17 000 lidí do jednotlivých rodinných domků ve třech regionech Gruzie.

V únoru roku 2009 vláda prezentovala donorům progres v reintegraci vnitřně přesídlených z dřívějších konfliktů. Hlavním cílem bylo zvýšení sebejistoty díky vyřešení problému s bydlením a zařazení nejvíce zranitelných IDP's do systému obecného programu sociální pomoci. (IDMC, 2009)

2.2.3 UPRCHLÍCI

Dle Úmluvy o právním postavení uprchlíků je uprchlík definován následovně: *Uprchlík je osoba, která "se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti..."*

Jak již bylo zmíněno výše, Gruzie není primárně cílovou zemí migrace. Přesto se na území Gruzie nachází okolo 3 000 čečenských uprchlíků. Okolo 2 500 uprchlíků je registrováno na Ministerstvu pro uprchlíky a ubytování.

Přítomnost čečenských uprchlíků na území Gruzii v minulost vedlo k mnoha vážným problémům ve vztahu mezi Ruskem a Gruzii. Gruzie povolila vstup do země reprezentantům ruského migračního servisu za účelem uskutečnění kampaně dobrovolných návratů Čečenců. Hlavním cílem bylo snížit napětí mezi Moskvou a Tbilisi. Většina uprchlíků se však odmítla vrátit. Reprezentanti uprchlíků nařkli gruzínské autority z tzv. anti – kriminální operace uskutečněnou mezi čečenskou populací. Dle Čečenců byla akce vynucena Ruskem a byla záminkou pro nelegální zatčení a deportace Čečenců do Ruska.

2.2.4 NEREGULÉRNÍ MIGRACE

Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) definuje nelegální/neregulérní migraci (*irregular migration*) jako „*pohyb, který se uskutečňuje mimo regulatorní normy vysílajících, tranzitních a přijímacích zemí*“. Dále uvádí, že z perspektivy cílových zemí se za nelegální migraci považuje nelegální vstup, pobyt nebo práce v zemi, což znamená, že migrant nemá

nezbytná povolení nebo dokumenty, které požadují imigrační předpisy týkající se vstupu, pobytu a práce v daném státu. (Baršová, 2005)

Levinson rozděluje nelegální migraci na endogenní a exogenní. (Levinson, 2005 str. 50)

- Endogenní nelegální migrace se rozumí migrace, která je způsobena migranty, kteří překročí hranice legálně, průběhu doby se však jejich pobyt stává nelegální a to z důvodu porušení zákona na základě propadlého víza, ukončení azylové procedury s negativním výsledkem a v dalších případech, kdy jim zákony nařizují opustit zemi.
- Exogenní nelegální migrace zahrnuje nelegální překročení hranic bez dokumentů či překročení hranic za použitím falešných dokumentů.

Gruzie díky své geografické poloze je tranzitní zemí pro neregulérní migranty, převážně Iránce, Kurdy a Iráčany, kteří překračují hranice Gruzie s Ázerbájdžánem. A po té migrují do Západní Evropy přes hranice Ruska a to všemi možnými způsoby. Dokud Gruzie znovu nezískala absolutní moc v oblasti Adžárie, která hraničí s Tureckem, bylo v tomto místě běžné nelegální překročování hranic za úplatek. Tato cesta se stala populární mezi neregulérními migranty. Existují zde také případy pašování lidí, které jsou uskutečňovány přes území Abcházie. Srov. (Jaroszewicz, 2007)

Publikace IOM naopak uvádí, že Gruzie není hlavní tranzitní zemí a to z důvodu nerozvinuté dopravní sítě a své geografické polohy, která neleží na hlavní trase mezi zeměmi původu a cílovým zeměmi. Přesto zde dochází k tranzitování a to především z Arménie, Íránu, Ruské Federace a Ukrajiny směrem do Západní Evropy. Srov. (Chindea Ali, 2008)

Na základě výzkumu uskutečněným mezi potencionálními migranty, který byl proveden IOM Georgia pro MigrationResource Centre v celé zemi a také na základě screeningu mediálních zpráv, mohou být v Gruzii identifikovány určité trasy, které jsou využívány neregulérními migranty k dosažení Západní Evropy. Hlavní a stálá trasa neregulérní migrace je přes Turecko do Řecka, kdy překročení řeckých hranic je nelegální. Tato cesta má ještě možné varianty přes Bulharsko anebo přes Makedonii. Další důležitá trasa vede přes Ukrajinu na Slovensko nebo Maďarsko díky nelegálnímu překročení hranic. Další primární cesta vede před Turecko na Kypr. Jsou známy i případy, kdy Gruzinci cestovali do Srbska a odtud se snažili překročit hranice do Maďarska bez oficiálních dokumentů. (Chindea Ali, 2008)

Neregulární migrace se jeví jako organizovaného charakteru. Dle názoru expertů lidé, kteří organizují neregulární migraci na území Gruzie, jsou napojeni na složky ruského a gruzínského organizovaného zločinu a gruzínské nižší úředníky. Srov. (Jaroszewicz, 2007)

Neregulární migranti z Gruzie jsou převážně ekonomicky motivováni vzhledem k nízkým příjmům a nízkému životnímu standardu. Více jak 25% populace žije s méně než 2 USD na den a ekonomická závislost na remitencích ze zahraničí je zde evidentní. Z těchto důvodů není překvapující, že mnoho Gruzínců hledá možnosti v jiných zemích.

Mezi hlavní cílové země patří převážně Ruská Federace, kde se odhaduje počet neregulárních migrantů z Gruzie mezi 400 000 až 1 000 000. Dalšími destinacemi jsou Řecko, Německo a Spojené státy. Hlavní migrační trasy neregulárních migrantů vedou přes Bělorusko, Turecko, Ruskou Federaci a Bulharsko. 80% neregulárních migrantů mířících do Západní Evropy tranzituje přes Turecko a to z toho důvodu, že pro vstup do Turecka gruzínští občané nepotřebují víza. Srov. (Chindea Ali, 2008)

2.2.5 OBCHODOVÁNÍ S LIDMI

Gruzie je primárně zemí původu a tranzitní zemí pro obchodování s lidmi. Gruzínské oběti obchodování s lidmi jsou obchodováni především do Turecka a Spojených Arabských Emirátů, zatímco oběti z Ukrajiny, Moldávie a Ruské Federace jsou obchodováni před Gruzii do Turecka, Spojených Arabských Emirátů a do Západní Evropy. Existují i záznamy o obchodování s lidmi jako pracovní síly v Abcházii a Jižní Osetii. Dle Rady Evropy byly vyzorovány i případy obchodování s lidskými orgány. (Jaroszewicz, 2007)

IOM asistovala patnácti gruzínským obětem obchodování s lidmi v cílové zemi, z čehož se devět lidí podařilo navrátit zpět do Gruzie. Většina obětí, kterým IOM asistovala, byly identifikovány v Turecku.

Mezi lety 2004 – 2007 IOM Gruzie napomohla dvaadvaceti obětem obchodování s lidmi na území Gruzie. Šestnáct z nich pocházelo z Uzbekistánu, tři z Ruské Federace, dvě z Kyrgyzstánu a jedna oběť pocházela z Nigérie. V období od ledna 2006 do května 2007 bylo zahájeno třicet sedm vyšetřování z důvodu obchodování s lidmi. Osmnáct případů bylo předloženo soudu a dvacet jedna rozsudků bylo adresováno dvaceti šesti pachatelům. Oběťmi obchodování s lidmi jsou většinou ženy³⁴ a děti. (Chindea Ali, 2008)

³⁴ Tyto ženy jsou využívány jako prostitutky či jako pracovní síla.

V roce 2006 Gruzie přijala Zákon o boji proti obchodování s lidmi, který vyvíjí a ustanovuje národní mechanismus pro oběti a dále zakládá Stálou radu proti obchodování s lidmi, která přijala Národní akční plán na období 2007- 2008. (Chindea Ali, 2008)

Další Národní akční plán na potírání obchodování s lidmi na období 2009- 2010, který vstoupil v platnost 29. ledna 2009 pod prezidentským schválením č. 46. Akční Plán byl sestaven na základě spolupráce vlády Gruzie, mezinárodních organizací a neziskových organizací, které se specializují na obchodování s lidmi. Národní akční plán je založen na třech P principech. Jedná se o prevenci obchodování s lidmi, ochranu obětí a soudní stíhání těchto zločinů. (Ministry of Justice, 2009)

2.2.6 PRACOVNÍ MIGRACE

Abashadze(2009) rozděluje novodobou pracovní migraci z Gruzie do třech stádií. První období bylo mezi lety 1990 až 1995 a bylo zapříčiněno ekonomickým poklesem a konflikty. V tomto období odešlo z Gruzie okolo 650 000 lidí. Druhé období mezi lety 1996 až 2004 bylo spuštěno díky ekonomické nestabilitě a bylo následováno třetím obdobím, které je od roku 2004. Je nutné podotknout, že po Revoluci růží se mnozí Gruzíni vrátili zpět do země.

Během sčítání lidu, které se uskutečnilo v Gruzii v roce 2002, 113 000 rodin uvedlo, že některý člen jejich blízké rodiny pracuje v zahraničí. Dle názoru odborníků, tyto počty byly zredukovány a to z důvodu, že sčítání lidu nezahrnovalo ty rodiny, jejichž všichni členové migrovali. Průměrný věk pracovníků je nižší než 49 let a většinou pocházejí z městských oblastí. Muži tvoří okolo 60%. Migranti z vesnických oblastí preferují migraci do Ruské Federace, zatímco migranti z Tbilisi směřují do západních zemí.

Hlavním důvodem pracovní migrace z Gruzie je ekonomická krize, která započala na začátku 90. let 20. stol. Intenzita migrace byla dále ovlivněna politickými faktory, jakými jsou etnické konflikty v zemi, veřejné nepokoje a nárůst zločinnosti. Populace začala být více sociálně zranitelná. Pracovní migrace se pro mnohé stala jedinou možností.

Hlavní motivace pro pracovní migranty je dosáhnout zvýšení ekonomických podmínek jejich rodin. Menšina migrantů odjíždí ze země za studiem, které jim pak umožňuje vykonávat lépe placené zaměstnání.

Pracovní migranti z Gruzie směřují především do čtyř států. Jsou jimi Ruská federace, USA, Řecko a Německo. Pracovní migrace do Ruské federace je zapříčiněna tradicí pracovních vztahů, znalostí jazyka a větším počtem informací o pracovním trhu. Dalším důležitým

důvodem jsou vyšší platy v Ruské federaci než v Gruzii nebo v jiných sousedních státech. (Chindea Ali, 2008)

S příchodem ekonomické krize v 90. letech 20. stol. byla intenzita pracovní migrace do Ruské federace velmi vysoká. Ruská federace je a bude stále primárním přijímací zemí gruzínských pracovních migrantů a to i přesto, že se ukazuje tendence zmenšování podílu gruzínských pracovních migrantů, kteří směřují do Ruské Federace. Na počátku 90. let 20. stol. většina pracovních migrantů do Ruské federace byla členy tzv. ruský mluvící populace. Usazení bylo stálé, ale migranti se neintegrovali do Ruské společnosti. Počty pracovních migrantů rostly také mezi Gruzínskou populací a podíl gruzínských migrantů vůči ruským migrantům významně vzrůstal. (IOM, 2003)

S narůstajícím politickým napětím mezi Gruzii a Ruskou Federací došlo k zavedení vízové povinnosti a určitých překážek pro pracovní migranty. Přes výše zmíněné podmínky je zřejmé, že ruský pracovní trh bude stále hlavním místem zaměstnání pro gruzínské pracovníky a to z následujících důvodů. Přirozený demografický růst ruských pracovních sil je omezený a kvalifikovaní Rusové migrují za prací do Evropy a USA. V posledních letech se populace Ruské federace snížila o jeden milión. Na druhou stranu vzhledem k velkému potenciálu přírodních zdrojů, Rusko pokračuje v generování nároků na svém lokálním pracovním trhu, který má být pokryt pracovníky ze sousedních zemí. Srov. (IOM, 2003)

Objem migračních toků do Řecka je výsledkem specifického charakteru řeckého pracovního trhu. V Řecku je velká poptávka po zdravotních sestřích, které jsou vysoce placeny a z toho důvodu do Řecka migrují nejčastěji ženy. (IOM, 2003)

Za posledních deset let se směry pracovní migrace z Gruzie značně změnilly. Pracovní migrace do Turecka byla vyšší v prvních pěti letech ekonomické krize a to díky tehdejší cestovním možnostem. Cestování pro pracovní migranty bylo tehdy neomezeno a Turecko bylo levným a dostupným cílem. Nízký ekonomický rozvoj Turecka v porovnání s evropskými státy a nízké platy zpomalily emigraci z Gruzie do Turecka. Přesto pracovní migrace do Turecka stále probíhá a to především ze západní Gruzie a mezi populací gruzínských Azerů³⁵. (IOM, 2003)

³⁵ Azeři mají jazykově a nábožensky blízko k Turecku.

2.2.7 REMITENCE

Remitence úzce souvisí s pracovní migrací, jsou jedním z mnoha dopadů. Považují tedy za žádoucí se v této kapitole zabývat i remitencemi. Předmětem této práce však remitence samy o sobě nejsou, proto následující text nemá za cíl být vyčerpávající.

Posílání remitencí do Gruzie započalo během první vlny emigrace ze země a to v polovině 90. let 20. století. Přestože objem remitencí v té době je velmi těžké určit, remitence pravděpodobně tvořily jednu pětinu HDP. Pracovní migrace a remitence mají silný vliv na makroekonomický růst, ale ne na všechny sektory mají remitence stejný dopad. Pozitivní dopad remitencí je výrazný v průmyslu, v zemědělství, stavebnictví a sektoru služeb, který je koncentrovaný především v městské oblasti. Dopad na domácnosti a malé farmáře je v závislosti na geografické poloze a identitě domácnosti. Ve vzdálenějších oblastech s vyššími transakčními náklady roste zemědělská produkce značně, zatímco v regionech s nízkými transakčními náklady se produkce snižuje, pokud má zemědělec přístup k remitencím. Z toho vyplývá, že remitence mají malý dopad na redukci chudoby a příjmovou nerovnost převážně ve venkovských oblastech. Srov. (Aziz Atamanov, 2009 p. 10)

Dle výzkumu, který byl uskutečněn EBRD³⁶ v roce 2006, mezi zdrojové země remitencí se řadily: Ruská Federace z 45% objemu remitencí, země Západní Evropy³⁷ ze 17% objemu, Řecko z 15%, USA z 8%, země východní Evropy³⁸ s 8%. Arménie a Ázerbájdžán 5%, a Turecko a Izrael tvořily 2% remitencí. V roce 2006 remitence v Gruzii měly objem 304 miliónů USD.

Dále z toho výzkumu vyplývá, že okolo jednoho milionu Gruzínů profituje z remitencí.(EBRD, 2007). IOM ve své studii zase uvádí, že 9% obyvatel Gruzii jsou příjemci remitencí. (Nino Jgamadze, 2009). Absolutní objem finančních transferu do Gruzie byl jedna miliarda USD v roce 2008, což je zvýšení o 15, 7% oproti roku 2007.(Nino Jgamadze, 2009)A v roce 2009 se jednalo o částku 714 milionů USD(The World Bank, 2011).

2.2.8 IMIGRACE DO GRUZIE

Imigranti v Gruzii pochází primárně z Ruské Federace, Ukrajiny, Číny a Turecka. Většina povolení k pobytu je udělena na základě zaměstnání. Jedná se především o žadatele o povolení k pobytu z Turecka a Číny. Žadatelé z Rusé Federace jsou nejčastějšími držiteli

³⁶European Bank for Reconstruction and Development

³⁷ Německo, Francie, Rakousko, Belgie, Švýcarsko, Nizozemí, Itálie, Španělsko, Portugalsko, Finsko, Velká Británie a Norsko.

³⁸ Ukrajiny, Česká republika, Bělorusko.

povolení k pobytu udělených na základě rodinných důvodů. Migranti, kteří vstoupí do země legálně na základě platných dokumentů a víz mohou v Gruzii pracovat bez pracovního povolení. Srov. (Chindea Ali, 2008)

Světová Banka uvádí, že v roce 2010 bylo v Gruzii 167 300 imigrantů, z čehož 57, 1% tvořily ženy. Hlavními zeměmi původu imigrantů je Ruská Federace, Arménie, Ázerbájdžán, Ukrajina, Turecko, Německo, Pákistán, Spojené Státy Americké, Řecko a Bulharsko. (The World Bank, 2011)

2.3 IMIGRACE GRUZÍNŮ DO ČESKÉ REPUBLIKY

Cílem této práce je představit Gruzii jako zemi migrace a projekty ZRS České republiky zaměřené na rozvoj migrační politiky. Považuji za důležité zde uvést situaci migrace z Gruzie v České republice a to z toho důvodu, že díky přílivu většího počtu žadatelů o mezinárodní ochranu a imigrantů z Gruzie vůbec se Česká republika začala angažovat v rámci zahraniční rozvojové spolupráce v Gruzii právě v oblasti migrace.

V této části práce se tedy zaměřím na situaci gruzínských migrantů a to ve všech kategoriích migrace.

2.3.1 ŽADATELÉ O MEZINÁRODNÍ OCHRANU

Dle dat Českého statistického úřadu³⁹ mezi lety 1993 až 2008 v České republice celkově žádalo o mezinárodní ochranu 2 860 Gruzínců. Největší počet žadatelů o mezinárodní ochranu z Gruzie byl v roce 2001, kdy počet žádostí dosáhl 1 260.

V roce 2009 žadatelé o mezinárodní ochranu z Gruzie tvořili 3% celkového počtu žádostí a Gruzie se zařadila do prvních 10 zemí původu žadatelů. Jednalo se o třicet tři žádostí o mezinárodní ochranu.

2.3.2 GRUZÍNI S TRVALÝM A JINÝM TYPEM POBYTU V ČR

V České republice k 30. 4. 2011 žilo 349⁴⁰ Gruzínců s trvalým pobytem, z čehož 190 byli muži a žen bylo 159.

S jiným typem pobytu než s trvalým pobytem bylo v České republice registrováno ke stejnému datu 439 Gruzínů, z čehož 256 bylo mužů a 183 žen

³⁹ Data pocházejí z Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR

⁴⁰ Data pocházejí z Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR

V roce 2003 žilo na území ČR 303 Gruzínů, z čehož 148 mělo trvalý pobyt. V roce 2004 žilo na území 329 Gruzínů, z čehož 178 mělo trvalý pobyt. V roce 2005 se jednalo o počet 375 Gruzínů a 192 jich mělo trvalý pobyt. V roce 2006 byl počet Gruzínů v ČR 455 a z nich mělo trvalý pobyt 244 osob. V roce 2007 se jednalo o 609 gruzínských občanů, z čehož 297 mělo povolení k trvalému pobytu. V roce 2008 se jednalo o 584 Gruzínců s povolením k trvalému pobytu z celkového počtu 734. V roce 2009 v České republice žilo 800 občanů Gruzie, z nichž mělo povolení k trvalému pobytu 342 Gruzínů a v roce 2010 se jednalo o 870 Gruzínů, z čehož trvalý pobyt mělo 343 Gruzínců.

V počtech Gruzínů žijících na území České republiky je patrný nárůst mezi lety 2003 až 2010. Tato skutečnost dle mého názoru může být způsobena snižujícím se počtem neregulérních migrantů z Gruzie a to díky informačním kampaním realizovaných v Gruzii na podporu informované migrace a prevenci proti migraci neregulérní.

2.3.3 NEREGULÉRNÍ MIGRANTI

V případě neregulérních migrantů z Gruzie na území České republiky se nejedná o typ neregulérní migrace spojený s nelegálním přechodem hranic, ale o porušení pobytového režimu. K porušování pobytového režimu většinou dochází po uplynutí doby, na které migrant měl v České republice vízum a jeho následné neprodloužení. Tzn. migrant na našem území zůstane i po uplynutí doby platnosti víza a tím se stává neregulérním migrantem.

Mezi lety 2007 až 2009 dle dat Českého statistického úřadu⁴¹ Gruzie patřila mezi 10 hlavních zdrojových zemí neregulérní migrace.

Celkově mezi uvedenými lety bylo na území České republiky zadrženo 1 206 neregulérních migrantů. V roce 2009 se jednalo o 163, v roce 2008 o 94, v roce 2007 o 54. Mezi lety 2006 až 2003 v České republice nebyl zadržen žádný neregulérní migrant z Gruzie. V roce 2002 se jednalo o 895 neregulérních migrantů z Gruzie.

Považuji za důležité zdůraznit, že tato čísla neodpovídají realitě a to z toho důvodu, že vykazují pouze počty zadržených neregulérních migrantů a tím nevykazují skutečné počty neregulérních migrantů žijících na území České republiky. Tento problém se statistikami se však netýká jen neregulérních migrantů z Gruzie, ale neregulérních migrantů všeobecně. Experti na neregulérní migraci uvádí, že počet legálně pobývajících migrantů na území určitého státu je shodný s počtem neregulérně pobývajících migrantů na území stejného státu.

⁴¹ Pramen: Policejní prezidium ČR

Pokud bychom tedy odhadovali počet neregulérních migrantů na území ČR, byl by počet logicky mnohem vyšší a dle mého názoru by více odpovídalo realitě.

2.3.4 SPRÁVNÍ VYHOŠTĚNÍ

Další oblastí migrantů z Gruzie v České republice tvoří vyhoštění, těmto lidem bylo vydáno rozhodnutí o správním vyhoštění⁴². Gruzie se v této kategorii v období mezi lety 2005 až 2009 opět řadí mezi 10 nejčastějších zdrojových zemí, mimo roky 2006.

V roce 2005 se jednalo o dvanáct vyhoštění, z čehož celkem dvanáct vyhoštění bylo realizováno. V roce 2007 devět Gruzínů obdrželo rozhodnutí o vyhoštění a všech devět bylo vyhoštěno. V roce 2008 se jednalo o počet devadesát čtyři rozhodnutí, z čehož se realizovaly pouze čtyři vyhoštění. V roce 2009 byl počet vyhoštění sto čtyřicet čtyři a realizovalo se jich pouze dvanáct.

Tato kapitola seznamuje čtenáře s migrační realitou v Gruzii. Věnuji se zde jak migraci v Gruzii tak emigraci z Gruzie, protože to pro účel práce považuji za důležité. Gruzie je zemí zdrojovou a to zejména pracovní migrace. Více jak milionu obyvatel, což tvoří okolo 25% celkové populace Gruzie, pracuje a žije za hranicemi svého státu. Hlavní motivací k odchodu ze země se řadí ekonomická situace v Gruzii, které se více věnuji v kapitole první. S pracovní migrací úzce souvisí remittance, které pracovníci zasílají svým rodinám, více jak 9% obyvatel Gruzii je příjemce remitencí. Je však zajímavé, že remittance v Gruzii nesnižují chudobu a rozdíl v příjmech. Tento fakt je způsoben především dostupností bankovních institucí a náklady spojené s transferem financí.

Je zřejmé, že Gruzie započala s vývojem migrační politiky později a z tohoto důvodu je migrační politika Gruzie v plenkách. Gruzie prozatím nemá koncepci migrační politiky, avšak na poli mezinárodní spolupráce se řízení migrace v a z Gruzie stalo prioritní oblastí.

Jak jsem již zmiňovala, Gruzie je zemí zdrojovou a to nejen v případě pracovní migrace, ale i v případě neregulérní migrace. Neregulérní migrace z Gruzie většinou směřuje do zemí západní Evropy. Gruzie je však v tomto případě i zemí tranzitní, kdy se přes Gruzii neregulérní migranti pokoušejí dostat do Evropy. V Gruzii dodnes žije velký počet vnitřně přesídlených osob z Jižní Osetie a Abcházie, kteří v zemi žijí z důsledku válečných konfliktů a to jak na počátku 90. let tak v důsledku války s Ruskem v roce 2008. Právě vysokým počtem IDP's se Gruzie řadí do zemí se specifickou migrační realitou. IDP's bývají často

⁴²Pramen: Policejní prezidium ČR

nejzranitelnější skupinou obyvatel a v tomto případě mohou tvořit i největší skupinu potencionálních migrantů.

Je však otázka, kam Gruzie bude dále směřovat. Dle vývoje v posledních let se Gruzie velice orientuje na západ, čemuž nasvědčuje i spolupráce na poli migrace s Evropskou unií. Myslím si, že je otázkou času, kdy Gruzie opravdu bude řídit migrační toky nejen ze svého území, ale i na svém území. Mnoho mezinárodních organizací, které realizují rozvojové projekty v Gruzii, se zaměřují právě na migraci a podporu migračního managementu. Téma migrace v Gruzii by nemělo být opomíjeno a je velmi aktuálním a to i pro Českou republiku, která realizovala mnoho projektů zaměřených na migraci v Gruzii.

3 PROJEKTY ČESKÉ ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁCE ZAMĚŘENÉ NA ROZVOJ MIGRAČNÍ POLITIKY

Tato kapitola se věnuje zahraniční rozvojové spolupráci České republiky v Gruzii zaměřené na rozvoj migrační politiky. V kapitole se čtenář seznámí s koncepcí zahraniční rozvojové spolupráce ČR a dále s transformační politikou. V další části kapitoly se věnují projektům, které byly realizovány v rámci české zahraniční rozvojové spolupráce v Gruzii na poli migrace.

Je důležité zmínit, že v oblasti migrace v Gruzii nerealizuje projekty pouze Česká republika, ale i mnohé mezinárodní organizace. Za nejdůležitější organizace považují UNHCR, která se věnuje podpoře uprchlíků v Gruzii.

Mnoho projektů, které jsou realizované v Gruzii českými nevládními organizacemi, nejsou financovány z českých zdrojů. Takové projekty realizuje např. Člověk v tísni a z toho důvodu nejsou předmět mé práce a to i přes to, že se věnují migraci.

3.1 ZAHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE V OBLASTI MIGRACE V GRUZII

Po „Revoluci Růží“ začala být nově zvolená gruzínská vláda aktivní ve spolupráci s mezinárodními organizacemi převážně s Evropskou unií a Západními státy. V červnu roku 2005 gruzínský parlament přijal zákon o zrušení povinnosti vízové povinnosti pro občany Evropské Unie a ostatních západní zemí. Jakou součástí EU politiky Evropského sousedního partnerství, byl připraven Akční plán pro Gruzii, který obsahuje vízovou a návratovou politiku. Speciální mise EU (EUJUST THEMIS), která byla zodpovědná za reformy soudního systému a jeden rok operovala v Gruzii od června roku 2004. Od roku 2005 experti EU na kontrolu hranic pracovali v Gruzii na podpoře procesu monitorování Rusko – Gruzínských hranic. EU dále připravila školení pro pracovníky hraniční kontroly a policie.

Gruzie je členem IOM a ILOa aktivně spolupracuje s UNHCR. Dále spolupracuje se západními zeměmi v oblasti návratu neregulérních migrantů.

Gruzie podepsala návratovou směrnici s Itálií, Ukrajinou a Německem.

Vzhledem k špatným vztahům s Ruskem, spolupráce obou států na poli migrace je mizivá. Rusko zavedlo vízové povinnosti pro Gruzíny, což jim znesnadňuje práci v Rusku. V roce 2004 Gruzie zavedla zjednodušenou vízovou povinnosti pro Ruské občany, což jim umožnilo obdržet víza na hraničním přechodu.(Jaroszewicz, 2007)

3.2 ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE ČESKÉ REPUBLIKY

Česká republika obnovila program rozvojové spolupráce v roce 1995, kdy vstoupila do OECD a zahájila tím proces přechodu od příjemce k poskytovateli. Východiskem se staly Zásady pro poskytování zahraniční pomoci⁴³, které byly v březnu roku 1995 schváleny vládou ČR.

Česká republika poskytuje rozvojovou spolupráci na základě solidarity s chudými zeměmi a touto cestou přispívá k řešení globálních problémů. A to na základě svých specifických zkušeností a v souladu se svými zájmy. Zahraniční rozvojová spolupráce je součástí zahraniční politiky a přispívá k naplňování jejich cílů.

Rámcovým, strategickým cílem české rozvojové politiky je odstraňování chudoby a podpora bezpečnosti a prosperity prostřednictvím efektivního partnerství, které umožní chudým a málo rozvinutým zemím realizovat jejich rozvojové cíle. Česká republika si uvědomuje, že samotná rozvojová pomoc není dostačující - klíčový stimul představují demokratické formy vládnutí, udržitelný ekonomický růst, zapojování rozvojových zemí do mezinárodního obchodu, sociální rozvoj a péče o životní prostředí. Prostřednictvím rozvojové spolupráce ČR pomáhá k odstraňování chudoby v méně vyspělých částech světa cestou udržitelného socioekonomického rozvoje. Zároveň přispívá k zajištění bezpečnosti a stability na globální úrovni i k předcházení konfliktů na regionální a lokální úrovni (včetně omezení nežádoucí migrace a bezpečnosti v oblasti životního prostředí), podpoře demokracie, dodržování lidských práv a základních svobod a posilování právního státu. Rozvojová spolupráce přispívá k rozvoji politických, ekonomických, obchodních, environmentálních, kulturních a vědeckých vztahů s partnerskými zeměmi (Vláda, 2010 str. 6).

Mezi základní principy české zahraniční spolupráce, které vycházejí z Evropského konsensu o rozvoji (2005), Pařížské deklarace o efektivnosti pomoci (2005) a Akční agendy z Akkry (2008), se řadí následující: **vlastnictví** rozvojového procesu samotnými rozvojovými zeměmi, **partnerství** s přijímajícími zeměmi, **posilování systémů** partnerských zemí a **zvyšování kapacit** jejich rozvojových aktérů, vzájemná **odpovědnost**, Česká republika jako dárce i partnerská země mají odpovědnost za výsledky a účinky rozvojových programů vůči svým občanům a vůči sobě navzájem. Dalším principem je **koordinace** rozvojové politiky a harmonizace rozvojové aktivity teritoriálně i sektorově, **transparentnost a otevřenost**

⁴³ Usnesení vlády ČR č. 153 z 15. března 1995

veřejné diskusi, která zahrnuje nestátní neziskové organizace, podnikatelskou sféru, akademickou obec a další složky občanské společnosti. Srov. (Vláda, 2010)

Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na období 2010 - 2017 (Usnesení Vlády, č. 366/2010, ze dne 24. května 2010) byla připravována od září 2009 a nahrazuje dokument z roku 2002⁴⁴. Tento dokument bere v úvahu změny zahraničně politického a ekonomického kontextu, nové závazky České republiky v rámci Evropské unie a dalších multilaterálních fórech a obecné trendy v oblasti rozvojové politiky. Aktualizuje základní cíle české rozvojové spolupráce i zásady a stanovuje nové teritoriální a sektorové priority v rámci dvoustranné rozvojové spolupráce.

Pro následující období jsou země české rozvojové spolupráce rozděleny do dvou skupin na projektové a programové země. Programové země, které představují nejvyšší kategorii partnerských zemí (prioritní země s programem spolupráce). Projektové země, kde jsou ve střednědobém horizontu potřebné a žádoucí aktivity České republiky. Mezi programové země patří: Afghánistán, Bosna a Hercegovina, Etiopie, Moldavsko a Mongolsko. Do projektových zemí byly zařazeny: Gruzie, Kambodža, Kosovo, Palestinské autonomní území a Srbsko. Dosavadní prioritní země jsou: Angola, Jemen, Vietnam a Zambie. Srov. (Vláda, 2010)

Sektorové priority vycházejí z komparativních výhod České republiky včetně zkušeností s procesem politické, ekonomické a společenské transformace. Mezi prioritní sektory se řadí životní prostředí, zemědělství, sociální rozvoj, ekonomický rozvoj a podpora demokracie, lidských práv a společenské transformace. Srov. (Vláda, 2010)

Vedle sektorových priorit se ČR snaží také přispět k pozitivnímu vývoji v partnerských zemích prostřednictvím průřezových principů, do kterých se řadí následující: řádná (demokratická) správa věcí veřejných, šetrnost k životnímu prostředí a klimatu a dodržování základních lidských, ekonomických, společenských a pracovních práv příjemců projektů včetně rovnosti mužů a žen. Srov. (Vláda, 2010)

3.2.1 TRANSFORMAČNÍ POLITIKA

Mezi další nástroje rozvojové spolupráce se v České republice novodobě řadí i transformační politika.

⁴⁴ Koncepce zahraniční rozvojové pomoci České republiky na období let 2002 až 2007 byla přijata Usnesením Vlády ČR č. 91/2002 ze dne 23. ledna 2002

Transformační politika je politikou podpory lidských práv a demokracie, která využívá specifické zkušenosti České republiky s procesem společenské transformace, budováním demokracie, jakož i nenásilným odporem proti totalitnímu režimu, který zahájení demokratizace předcházela. Tuto zkušenost Česká republika spolu s dalšími zeměmi střední a východní Evropy učinila v 80. a 90. letech minulého století(MZV, 2010 str. 1).

Koncepce transformační spolupráce vstoupila v platnost dne 31. března 2005 a dne 15. července 2010 byla kolegiem ministerstva zahraničních věcí ČR schválena nová koncepce transformační politiky. Cílem této koncepce je definovat úkol a roli transformační politiky v kontextu české zahraniční politiky, poskytovat vodítka a pravidla k jejímu naplňování.

Koncepce definuje cíle transformační politiky, kterým je *podpora demokracie ve světě, rozvoj a stabilizace politických systémů založených na demokratických principech a respektu k lidským právům*.(MZV, 2010 str. 3)

Priority transformační politiky se dělí do dvou oblastí na teritoriální a tematické. Teritoriální priority jsou ovlivněny kulturní, geografickou a historickou blízkostí k České republice. Jedná se především o partnery s východní Evropy a západního Balkánu. Výběr teritoriálních priorit odráží průřezové priority a akcenty zahraniční politiky ČR. Tematické priority jsou současně i okruhy Programu transformační spolupráce. Odrážejí možnosti a schopnost České republiky jako dárce s jejími specifickými zájmy a komparativními výhodami. Mezi tematické priority patří: občanská společnost, obránci lidských práv, média a přístup k informacím, právní stát a řádná, demokratická správa, volební procesy a rovnost a nediskriminace. Srov. (MZV, 2010 stránky 4,5)

PROGRAM TRANSFORMAČNÍ SPOLUPRÁCE

Jak bylo zmíněno výše, program transformační spolupráce (dále jen program TRANS) je součástí transformační politiky. Program TRANS je od 1. srpna 2007 v gesci Odboru lidských práv a transformační politiky (LPTP). Program TRANS je financován z rozpočtu Ministerstva zahraničních věcí v rámci výdajů na zahraniční rozvojovou spolupráci.

Program TRANS své priority dělí podobně jako transformační politika do dvou skupin. Jsou jimi priority teritoriální a tematické. Program TRANS se v teritoriálních prioritách zaměřuje na vybrané země procházející procesem transformace a na země s nedemokratickými režimy, ve kterých je ve společnosti patrné úsilí o demokratizaci poměrů a zlepšení situace v oblasti lidských práv. Země přednostního zájmu jsou v souladu s prioritami zahraniční politiky České republiky. Řadí se do nich země Východního partnerství (Bělorusko, Gruzie, Moldavsko a Ukrajina), země západního Balkánu (Bosna a

Hercegovina, Srbsko, Kosovo) a Irák. Mezi další prioritní země patří Myanmar a Kuba. Srov. (MZV, 2010 str. 1).

Mezi tematické priority se řadí následující okruhy: podpora rozvoje občanské společnosti, Spolupráce s místními správami, Média, Mládež a vzdělávání a Obránci lidských práv. Srov. (MZV, 2010 str. 2)

Podstatou programu TRANS je podpora neinvestičních (tzv. soft) projektů, které spočívají ve sdílení a přenášení zkušeností českých realizátorů. Hlavními používanými metodami jsou předávání informací, zkušeností a příkladů dobré praxe, organizace školení, seminářů, tréninků, stáží nebo sekendmentů⁴⁵ českých expertů v cílových zemích, pořádání studijních cest a stáží v České republice pro zahraniční účastníky. Další metodou je poskytování mikrograntů zejména malým a začínajícím nevládním neziskovým organizacím (tzv. grassroots). V případě obránců lidských práv a nezávislých médií je možnost přímé finanční či materiální podpory. V každém rozpočtovém roce je možné takto rozdělit jen 10% prostředků. Srov. (MZV, 2010 stránky 2,3)

3.3 ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE ČR V GRUZII

Z výše uvedeného vyplývá, že Gruzie je teritoriální prioritou transformační politiky České republiky a následně programu TRANS. Dále v roce 2010 byla Gruzie zařazena do projektových zemí v rámci zahraniční spolupráce České republiky. Díky obou zmíněným skutečnostem počet realizovaných projektů v Gruzii velmi narůstá.

Gruzie je jednou z nejdůležitějších zemí v oblasti české zahraniční rozvojové spolupráce. Česká republika započala s realizací projektů zahraniční rozvojové spolupráce v roce 2003 v gesci Ministerstva vnitra. Tato aktivita byla motivována migračními toky gruzínských občanů přes a na území České republiky v letech 2000-2001. Rozvojové projekty se od počátku zaměřovaly na zvyšování kapacit relevantních struktur migračního managementu v různých oblastech. Jednalo se především o kompetence migračních organizačních struktur, pohraniční stráže, boj s neregulární migrací, migrační legislativu a kontrolu falešných a pozměněných dokladů. Srov. (IOM, 2009 str. 11)

Hlavními realizátory rozvojových projektů v Gruzii je IOM Praha, Organizace pro pomoc uprchlíkům, Člověk v tísni, Sdružení Česká katolická charita a mnohé další.

Celkový přehled realizovaných projektů a čtenář nalezne v příloze č. 1.

⁴⁵ Národní detašování expertů

3.3.1 POJEKTY ZAMĚŘENÉ NA ROZVOJ MIGRAČNÍ POLITIKY

Tato část práce poskytuje přehled projektů zaměřených na rozvoj migrační politiky. Tento přehled je doplněn o informace z rozhovorů, které jsem realizovala se zástupci českých nevládních organizací, které vedli či stále vedou projekty v Gruzii.

Dle mého názoru níže zmíněné projekty souvisí s rozvojem migrační politiky a to jak v případě projektů zaměřených na podporu migračního managementu, z jejichž názvu souvislost přímo vyplývá či projekty zaměřené na stabilizaci obyvatel určitých oblastí. Tato část práce poskytuje souhrnný přehled projektů realizovaných v Gruzii v období mezi lety 2003 až 2010.

Mezi hlavní realizátory projektů v Gruzii na poli migrace patří IOM Praha, OPU a ČvT.

3.3.2 METODA POUŽIVANÁ K ZÍSKÁNÍ INFORMACÍ

Pro účely této práce jsem zvolila metodu kvalitativní, konkrétně polostrukturovaný rozhovor.

V úvodu této kapitoly jen stručně charakterizuji kvalitativní výzkum a dále se budu věnovat popisu jednotlivých typů rozhovorů, kde se více zaměřeným na zvolenou metodu polostrukturovaného interview.

Kvalitativní výzkum představuje kvalitativní metody, které lze uplatnit při řešení výzkumného úkolu. Jejich volba musí být podřízena výzkumné otázce. „*Výzkumná metoda není totiž nikdy sama o sobě špatná nebo dobrá. Její hodnotu je možné posoudit pouze podle toho, jak vyhovuje požadavkům prováděného výzkumu*“ (Hendl, 1999 str. 4) Hendl dále uvádí známou metaforu o záclonách, které musíme rozhrnout, neboť zakrývají a zkreslují dění za nimi. Úkolem zkoumání je odhrnout záclony, zakrývající oblast sociálního života, který chceme zkoumat. „*Záclony se neodhrnut tím, že substituujeme předpřipravené obrazy za bezprostřední zkušenost. Záclony se odhrnou tím, že se přiblížíme k oblasti a pečlivě ji propátráme. Schémata výzkumu, která nepodporují takový postup, jsou zradou základního principu o respektu o jedinečnosti lidské existence*“ (Hendl, 1999 str. 22)

Zvolená výzkumná otázka pro aplikaci polostrukturovaného interview byla především, jak realizátoři sami hodnotí své projekty a zda tyto projekty měly přímé či nepřímé dopady na migrační politiku Gruzie a obecně migraci z Gruzie do České republiky.

ROZHOVOR

Filka (Filka, 2002 str. 56) uvádí, že rozhovor je metoda k získání údajů od žijících osob. Shromažďování výchozích podkladů, poznatků, svědectví a stanovisek se může realizovat formou:

- Interview (dialog s jednou osobou), který se rozděluje na standardizovanou formu, kdy jsou předem vypracované otázky a nestandardizovanou formou, kde není předem stanoven sled otázek, ani jejich formulace.
- Rozpravy s více lidmi (např. beseda)

Mezi základní vlastnosti kladených otázek při rozhovoru Filka řadí:

- Přiměřenost úrovni dotazovaných
- Rozčlenění do tematických celků a logické zřetězení
- Jasná a přehledná formulace
- Snadná zodpověditelnost

Otázky nesmí být sugestivní, demagogizující, dvojsmyslné atd. Nesmí omezovat vyváženost nebo správnost odpovědi, ani zkreslovat pravdu.

V kvalitativním dotazování oproti kvantitativnímu se dle Hendla (Hendl, 1999) nikdy předem nepředpokládají fráze nebo kategorie odpovědi a to z důvodu přizpůsobení se výzkumníka respondentovi.

Mezi výhody takového rozhovoru se řadí:

- Lze přezkoušet, zda respondent otázkám porozuměl
- Respondent může projevit své subjektivní pohledy a názory
- Respondent může navrhnout určité vztahy mezi jevy
- Rozhovor lze přizpůsobit konkrétní situaci respondenta

Mezi nevýhody kvalitativního rozhovoru se řadí:

- Odpovědi mohou být přehnané, zkreslené a nedokonalé
- Vždy je rozdíl mezi tím, co lidé říkají a konají
- Respondent nechápe kontext, ve kterém vznikly otázky výzkumníka, špatně je interpretuje a odpovídá na něco jiného, než se výzkumník ptá.

TYPY ROZHOVORŮ

Mezi základní typy rozhovorů v kvalitativním zkoumání Reichel řadí (Reichel, 2009) následující:

- **Volný rozhovor**, neformální, nestrukturovaný prezentuje relativně nejvyšší stupeň volnosti dotazování. Otázky vznikají během přirozené komunikace s informátorem. Rozhovor reflektuje osobnost a aktuální stav respondenta. Výhoda je spontaneita výpovědi, nevýhodu jsou značné nároky na straně tazatele zvládat nestandardizovanou situaci. Dalším problémem je záznam informací a jejich vyhodnocování.
- **Narativní rozhovor**, specifická podoba volného interview. Jedinec je vybitnut k volnému vyprávění na nějaké téma.
- **Polostrukturovaný rozhovor**- o tomto typu více informací dále v této práci
- **Strukturovaný rozhovor** – řízený s otevřenými otázkami. Otázky jsou již určeny a jejich pořadí také. Většinou se jedná o otázky volné, často v předem určené a závazné formulaci. Nevýhodu je nepřirozenost rozhovoru, výhodou je snazší hodnocení dat, mají vzájemně srovnatelnou tematickou strukturu i rozsah.

POLOSTRUKTUROVANÉ INTERVIEW

Těž rozhovor pomocí návodu či částečně řízený. Při tomto typu rozhovoru je záměr a cíl pevně stanoven, neztrácí však charakter přirozeného rozhovoru. Cílem rozhovorů bylo zjistit, jak realizátoři vnímají své projekty, a jaký jsou dle jejich názoru dopady projektů na rozvoj migrační politiky Gruzie a na migraci z Gruzie do České republiky. Pořadí a formulaci otázek jsem přizpůsobila podle individuální situace. Soubor témat/otázek jsem měla předem stanoven. Při realizaci polostrukturovaného interview může dojít k modifikaci otázek, důležité je, aby byly probrány všechny. Jiné aplikační varianty zase umožňují, aby badatel pokládat případně doplňující otázky. Polostrukturovaný rozhovor kombinuje výhody a minimalizuje nevýhody obou krajních forem interview, volného a strukturovaného.

V rozhovoru jsem používala otevřené otázky, které respondenta neomezovaly. Dále jsem v některých případech modifikovala otázky, ale byly probrány všechny. Respondenty byli zástupci českých neziskových organizací OPU a IOM Praha, které realizovaly projekty české zahraniční rozvojové spolupráce v Gruzii zaměřené na migraci či konkrétněji na podporu migrační politik. Za OPU jsem uskutečnila rozhovor s panem ředitelem JUDr. Martinem Rozumkem a za IOM Praha se jednalo o Mgr. Marii Říhovou.

3.3.3 PROJEKTY REALIZOVANÉ IOM PRAHA

V roce 2003 započala IOM Praha ve spolupráci s IOM Tbilisi s realizací projektu reintegrační asistence pro navrátilce z České republiky. Postupně obě mise začaly dávat větší

důraz na systémovou podporu reintegračních mechanismů pro navrátilce, populaci ohroženou migrací a vnitřně vysídlené osoby. V rámci projektů České republiky byla založena dvě pracovní poradenská centra a zprostředkovatelská centra JCRC⁴⁶ při gruzínském ministerstvu školství a jeho odborně vzdělávacích centrech v Tbilisi a Batumi. Centra poskytla své služby od roku 2007 do roku 2008 dvěma tisícům klientů. Tato přímá pomoc vedla k umístění téměř čtvrtiny klientů na gruzínském trhu práce to díky databázi volných pracovních míst. Pro podporu fungování systému vytvořil IOM Praha IT databázi volných pracovních míst po vzoru českého portálu MPSV⁴⁷. IOM realizovala několik výzkumů na trhu práce, díky kterým byla databáze zaplněna, publikovala několik metodologických příruček po vzoru České republiky pro nezaměstnané a pro manažery lidských zdrojů v oblasti poradenství a zprostředkování práce. Srov.(IOM, 2009 str. 12)

V oblasti migračního managementu proběhlo od roku 2006 celkem pět školení v České republice pro dvacet tři odborníků a dvě školení v Gruzii pro asi třicet expertů. Školení byla zaměřena na organizační struktury migračního managementu, kontrolu dokladů, sběr, sdílení a analýzu migračních dat a další témata. Srov. (IOM, 2009 str. 12)

V období 2003-2009 bylo vyčleněno přibližně 800 tisíc eur na oblast podpory gruzínské vládě v migračním managementu a rozvojové projekty zaměřené na reintegraci navrátilců, ohrožených skupin a vnitřně vysídlených osob a trh práce. Srov.(IOM, 2009 str. 12)

Podrobný popis projektových aktivit viz příloha č.3 Projekty realizované IOM Praha.

IOM Praha své projekty řadí do několika kategorií. V této práci budu toto řazení dodržovat a to z toho důvodu, že jej považuji za přehledné a logicky uspořádané (IOM).

Projekty, které jsou realizované v Gruzii, se řadí do následujících kategorií: migrace a rozvoj, budování kapacit v migračním managementu, dobrovolné návraty a reintegrace.

MIGRACE A ROZVOJ

První kategorie je migrace a rozvoj, ve které se aktivity IOM Praha rozdělují na dvě témata:

- Migrace a ekonomický/komunitní rozvoj
- Budování kapacit prostřednictvím kvalifikovaných lidských zdrojů a expertů

⁴⁶ Job Counselling and Referral Center

⁴⁷ Ministerstvo práce a sociálních věcí

Migrace a ekonomický/komunitní rozvoj se zaměřují na tři oblasti, kterými jsou diaspory v zahraničí, rozvoj ekonomických příležitostí a vylepšení sociálních služeb a komunitní infrastruktury, usnadnění transferu remitencí.

- Budování kapacit vlád a dalších zainteresovaných v zemích původu k větší komunikaci a spolupráci s diasporami v zahraničí, které mohou přispět k rozvoji v zemi původu. A budování kapacit k více rozvojově orientovaným migračním politikám.
- Podpora vlád a dalších aktérů v zemích původu k strategicky zaměřeným rozvojovým plánům do oblastí, které trpí vysokou migrační dynamikou. Do této kategorie patří projekty zaměřené na rozvoj ekonomických příležitostí a vylepšení sociálních služeb a komunitní infrastruktury ve vybraných geografických oblastech s vysokou emigrací, nebo s vysokým počtem návratů migrantů
- Usnadnění transferu remitencí a podpora jejich rozvojového potenciálu. IOM se zaměřuje na sběr dat, politický dialog a šíření zkušeností a pilotní projektové aktivity.

V tematickém celku Budování kapacit prostřednictvím kvalifikovaných lidských zdrojů a expertů se IOM věnuje:

- návratům a opětovnému socioekonomickému začlenění kvalifikovaných migrantů, které může přispět ekonomice rozvojových zemí, zemím procházejícím transformací či zemím, které prošly konfliktem. Návraty a reintegrace kvalifikovaných pracovníků a obdobné aktivity pomáhají ekonomickému a sociálnímu rozvoji v zemích původu a podporují další návraty kvalifikovaných migrantů. Srov. (IOM)

PROJEKTY

V rámci oblasti migrace a rozvoj IOM Praha realizovala od roku 2003 do roku 2009 pět projektů. Hlavními tématy projektů je reintegrace na trh práce navrátilcův Gruzii a podpora reintegračních mechanismů.

- 1) Podpora reintegračních mechanismů v Gruzii a prevence neregulární migrace z Gruzie (2006)
- 2) Založení pracovně poradenského a zprostředkovatelského centra v Tbilisi (2007)
- 3) Podpora systému reintegrace na trh práce pro obyvatelstvo ohrožené migrací v Gruzii (2008)

- 4) Podpora systému reintegrace na trh práce pro obyvatelstvo ohrožené migrací v Gruzii a budování kapacit gruzínské státní správy – pokračující projekt v Gruzii (2009)

BUDOVÁNÍ KAPACIT V MIGRAČNÍM MANAGEMENTU

Další kategorií, ve které IOM Praha realizuje rozvojové projekty v Gruzii, je budování kapacit v migračním managementu. Projekty z této kategorie se orientují na podporu a posílení managementu migrace v zemích původu. Jedná se především o aktivity zaměřené na rozvoj migračních organizačních struktur, ochranu státních hranic, inspekci dokladů, boj s neregulární migrací, sběr a analýza migračních dat, návratovou politiku občanů třetích zemí států a vzdělávání pohraniční služby. Cílem zmíněných aktivit je rozvoj migračního managementu v cílových zemích takovým způsobem, aby byla usnadněna legální migrace, využití pracovní cirkulární migrace, fungování udržitelné návraty a současně rozvíjení rozvojových aspektů migrace pro cílové země spolupráce. IOM Praha realizuje projekty budování kapacit migračního managementu dále v Arménii, Ázerbájdžánu, Bosně a Hercegovině, Iráku, Moldavsku, Kazachstánu, Kyrgyzstánu a Tádžikistánu. Srov. (IOM)

PROJEKTY

V této kategorii proběhlo od roku 2006 celkem pět školení v České republice pro 23 odborníků a dvě školení v Gruzii pro přibližně 30 expertů. Školení byla zaměřena na organizační struktury migračního managementu, kontrolu dokladů, sběr, sdílení a analýza migračních dat a další témata.

- 1) Podpora rozvoje migračního a pohraničního managementu v Gruzii a Moldavsku (2006)
- 2) Podpora migračního managementu v Gruzii a Moldavsku (2008)
- 3) Podpora migračního managementu v Gruzii (2009)

DOBROVOLNÉ NÁVRATY A REINTEGRACE

Tento projekt je součástí projektů, které jsou zmíněné v kategorii Migrace a rozvoj.

- 1) Návratový a reintegrační projekt v Gruzii (2003- 2007)

V této části práce budu vycházet z rozhovoru, který jsem realizovala se zástupkyní IOM Praha Marií Říhovou dne 22.7.2011.

Motivace pro realizaci projektů v Gruzii byla dle Mgr. Říhové způsobena početným přílivem imigrantů do ČR: „*Mezi lety 2000 - 2001 byla vlna gruzínská do ČR, navíc ta země plní dost rozvojových kritérií, kde se dá působit, to byly dva faktory situaci v té zemi, která vyústila v migrační vlnu Gruzínů do Evropy včetně České republiky*“. V případě IOM Praha byla hlavní motivace pro realizaci projektů v Gruzii situace v České republice a vzrůstající příliv imigrantů a dále situace v Gruzii.

Za silné stránky realizovaných projektů paní Mgr. Marie Říhová považuje vybudování efektivního poradenského a zprostředkovatelského centra JCRC. Konkrétně se jedná o dvě JCRC centra v Tbilisi a v Gori. Celkově paní Mgr. Říhová hodnotí projekty následovně: „*My si tady v IOM obecně domníváme, že ty naše projekty v Gruzii byly ze všech našich projektů ty nejúspěšnější a nejlepší. Srovnatelně k tomu co jsme dělali v Moldavsku, v Iráku ale i v dalších zemích.*“ Úspěchy těchto projektů byly dle respondentky převážně způsobeny kontinuitou financování ze strany České republiky, kdy se jednalo o období 2003 až 2009. Dle jejích slov: „*se dalo neustále z roku na rok budovat něco dalšího a vyvíjet nějaký systém a budovat na těch zkušenost a znalostech, které jsme tam nějakým způsobem nabyli*“ A dále úspěchy byly dosaženy kvalitní organizací a dobrým vývojem projektů. Projekty zaměřené na reintegraci na trh práce a vybudování poradenských a zprostředkovatelských centre v Gruzii byly projekty pilotní a IOM Praha se tento přístup snaží realizovat v Arménii, v Ázerbájdžánu, v Moldavsku a ostatních státech Asie. Tyto projekty se snaží aplikovat systém podpory reintegračních mechanismů jako součást migračního managementu a návratové politiky. Více informací o těchto projektech na stránkách IOM Praha <http://www.iom.cz/aktivity/migrace-a-rozvoj>.

Za slabé stránky respondentka označila problémy způsobené restrukturalizací státní správy související s přesunem kompetencí z jednotlivých ministerstev. Z počátku se jednalo o problémy v oblasti: „*individuální reintegrační asistence, byly dost náročné ve chvíli, kdy to bylo venkovské obyvatelstvo, které se vracelo, reintegrační asistence uzpůsobit v podmínkách zemědělských farem, to bylo docela zajímavé občas, ale zvládli jsme to*“.

V případě udržitelnosti projektů zaměřené na rozvoj migrační politiky v Gruzii se respondentka domnívá, že je v současné době veliká a to z důvodu financování EU: „*Gruzie je součástí Partnerství mobility, což je poměrně rozsáhlá EU záležitost v Moldavsku, Gruzii a Arménii. Je to koncepční, a co se týče rozpočtu, finance do této oblasti plynou, takže není důvod, aby ty aktivity nebyly udržitelné v této chvíli.* Udržitelnost projektů realizovaných IOM Praha přímo financovaných Českou republikou se jedná o opačný případ. „*České projekty skončili v roce 2009. V roce 2010 jsme v Gruzii žádné financování neměli.*“ Hlavním

důvodem pro ukončení financování projektů ze strany České republiky je již zmíněné Partnerství mobility. České finanční prostředky plynou přímo do Gruzie, kde aktivity koordinuje Mgr. Běla Hejná z Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra České republiky.

Za pozitivní dopady realizovaných projektů na migrační politiku označila respondentka oblast: „*návratové politiky a reintegračních mechanismů se změnilo strašně moc*“ (...)*díky těm výsledkům projektů se podařilo stovky, tisíce lidí reintegrovat na trh práce a to i těch lidí, kteří se obrátili na migrační centra s cílem vycestovat do zahraničí za prací, protože práci nemohli v Gruzii sehnat a díky těm aktivitám se spoustu tady těch lidí podařilo reintegrovat na trhu práce.* Těchto úspěchů bylo dosaženo především založením již zmíněných JCRC center a realizací výzkumu trhu práce, podmínek a prognóz, které se obecně v Gruzii nerealizovaly po dlouhou dobu. Díky výsledkům výzkumů se dále podařilo podpořit odborné vzdělávání a navázat složky odborného vzdělávání na vytvořenou databázi trhu práce.

Realizované projekty v oblasti migrace dle Mgr. Marie Říhové: „*by neměly mít negativní dopady na migraci.* Dle jejího názoru byla Gruzie kvalitně pokryta v oblasti informované migrace a to díky realizaci projektu na jižním Kavkaze mezi lety 2006 – 2007, kde se podařilo dobře propojit jednotlivé aktivity od migračního styku, podporu legálního výjezdu, cyklus návratové politiky a reintegraci na trh práce v Gruzii po návratu migrantů.

Pokud se zaměříme na vliv projektů na migraci z Gruzie do ČR, tak se respondentka domnívá, že díky spolupráci MigrationResource Centre⁴⁸ a JCRC došlo ke snížení migrace z Gruzie do ČR. „*Díky tomu, že se lidé obraceli na MRC s tím, že chtějí vycestovat za prací ze země a dostali informace, že existuje i JCRC, které jim pomohou, zkusí jim pomoc najít práci, aby nemuseli nutně vycestovat. Myslím si, že tyto aktivity přispěly docela zásadním způsobem k tomu, aby ti lidé, kteří opravdu nemusí vycestovat ani nechtějí, se ekonomicky zajistí ve své zemi.*“ Dle názoru respondentky je však migrace obecně jev velmi flexibilní, který vzniká náhle díky zprostředkovatelským agenturám a dá se tedy těžko odhadovat, do jaké míry mají a budou mít projekty vliv na migraci z Gruzie. Z výše uvedené však vyplývá, že potencialní migranti v Gruzii by díky zmíněným projektovým aktivitám měli být dobře informováni a tím pádem by se v budoucnu neměla objevit imigrační vlna jen na základě vlivu zprostředkovatelských agentur.

⁴⁸MigrationResource Centre - byly součástí projektu EU „Informovaná migrace“, který byl v Gruzii realizován od roku 2006. Cílem projektu byla prevence migrace neregulérní a obchodování s lidmi. V rámci projektu vznikly 4 MCR, které poskytovaly informace a migraci legální. Česká republika spolu s Německem výrazně tento projekt kofinancovaly.

3.3.4 PROJEKTY REALIZOVANÁ OPU⁴⁹

OPU realizuje projekty v Gruzii od roku 2006, kdy započala své aktivity projektem zaměřeným na podporu činnosti nevládních organizací pracujících s běženci a vnitřně přesídlenými osobami. Tento projekt byl pilotní v rámci české transformační spolupráce.

OPU své aktivity v Gruzii zaměřuje především na podporu vnitřně přesídlených osob v Jižní Osetii a jejich stabilizaci v místě nového bydliště a to především realizací ekonomických a vzdělávacích aktivit. Hlavní cílovou skupinou novějších projektů OPU jsou noví IDP's, kteří přišli do Gruzie během a po válečném konfliktu v srpnu roku 2008. Je však nutné podotknout, že OPU se v současnosti věnuje i podpoře i IDP's, kteří v Gruzii žijí v důsledku konfliktů na počátku 90. let minulého století.

V této části práce vyjmenuji projekty, které byly realizované OPU. Více informací o těchto konkrétních projektech nalezne čtenář v příloze č. 4. Projekty realizované OPU.

PROJEKTY

- 1) Podpora činnosti nevládních organizací pracujících s běženci a vnitřně přesídlenými osobami v Gruzii (2006)
- 2) Podpora činnosti nevládních organizací pracujících s běženci a vnitřně přesídlenými osobami v Gruzii (2007)
- 3) Prevence nelegální migrace z Gruzie a rozvoj ekonomických a vzdělávacích aktivit gruzínských běženců v Jižní Osetii (2009)
- 4) Zabezpečení chodu Česko- gruzínského vzdělávacího centra v Gori a v Tbilisi (2009)
- 5) Podpora a posílení gruzínských NGO formou vzdělávacích programů, podpora vzniku místní samosprávy v nově vystavěných vesnicích pro běžence a prohloubení stávající spolupráce (2010)
- 6) Prevence nelegální migrace z Gruzie a rozvoj ekonomických a vzdělávacích aktivit gruzínských běženců z Jižní Osetie II. (2010)
- 7) Zabezpečení aktivit Česko- gruzínského vzdělávacího centra (Gori, Tbilisi) a otevření Poradenského centra v Gori a Tbilisi (2010)

Tato část práce je založena na rozhovoru, který jsem realizovala s ředitelem OPU JUDr. Martinem Rozumkem dne 20.7.2011 v Praze.

⁴⁹ Organizace pro pomoc uprchlíkům

Motivace pro realizaci projektů v Gruzii OPU byla posunout své aktivity z národní a evropské práce k pomoci cizím běžencům v zahraničí a dále že po vstupu ČR do EU počet uprchlíků velmi klesl a OPU chtělo zůstat u této cílové skupiny. Dle JUDr. Martina Rozumka: „*vybrali jsme si Gruzii proto, že několik lidí z nás pořád mluví obstojně rusky a máme kolegyni, která se vdala za Gruzince., který byl ochotný to s námi rozjíždět, takže hlavně díky němu jsme se docela dobře uchytili v té lokalitě a jsme za to rádi a funguje to docela dobře a ty projekty byly určitě zajímavé.* Jako další důležitou motivaci uvádí respondent zahraniční dimenzi pro pracovníky OPU: „*aby to byla i praktická pomoc běžencům v zahraničí a tím se i pro ně práce stala ještě atraktivnější*“.

Dle pana Rozumka jsou silné stránkami realizovaných projektů následující, vzdělávání, jedná se zde o výuku angličtiny a počítačových kurzů ve vzdělávacích centrech v Tbilisi, Gori, Cerovani s Koda, kterými za doby existence prošly stovky účastníků a dále právní poradenství, kde se podařilo zaměstnat právníka z řad běženců, který objížděl vesnice a pomáhal běžencům s registrací a zajištění přístupu k základním dávkám a v neposlední řadě se jedná o organizování výletů pro děti z řad běženců.

Mezi slabé stránky projektů respondent zařadil nedostatečné personální zajištění ze strany OPU. OPU v Gruzii nemělo stálého zaměstnance, který by na realizaci projektových aktivit dohlížel a kontroloval jejich naplňování. V důsledku toho docházelo k nenaplňování aktivit či dokonce neprovedení aktivit zcela lokálními koordinátory. Za další negativní stránku projektů označil velmi časté návštěvy v Gruzii, které byly velmi krátké a nedostačovaly na splnění všech povinností.

Pokud se zaměříme na udržitelnost projektů dle slov respondenta: „*Mizerná*“. Ato z mnoha důvodů, jedním z důvodů je realizace softvových projektů, které se zaměřují na vzdělávání, předávání zkušeností a na realizaci nehmotných aktivit. Viz program TRANS a tyto aktivity obecně jsou špatně udržitelné a jejich výsledky těžko ověřitelné. Další důvod je nedostatečná návaznost financování ze strany České republiky, kdy se jednalo o jednorázovou pomoc Gruzii na 3 roky. V letošním roce se OPU nepodařilo získat finanční prostředky z fondu české zahraniční rozvojové spolupráce, což v důsledku znamená, že projektové aktivity nepokračují vůbec. „*OPU v letošním roce nemá ani minimální finanční prostředky k zajištění chodu vzdělávacích center a kurzů*“. Na druhou stranu p. Rozumek vidí udržitelnost v aktivitách podpora drobného podnikání, kde aktivity byly úspěšné a lidem, kteří získali finanční pomoc na vlastní podnikání, zajistilo živobytí.

Za pozitivní a negativní dopady realizovaných projektů na migrační politiku označil respondent následující: „*projekty OPU neměly žádný vliv na migrační politiku a to z toho*

důvodu, že se naše projekty primárně zaměřovaly na pomoc konkrétním lidem a nikoli na tvorbu či zlepšování právního rámce. “Dalším faktem je, že OPU realizovalo projekty v rámci programu TRANS v oblasti rozvoje občanské společnosti. Tyto aktivity ze své podstaty nemohou tolik ovlivnit oficiální politiku Gruzie ani na poli migrace.

Vliv realizovaných projektů na migraci z Gruzie do České republiky dle názoru JUDr. Martina Rozumka: „měly projekty MV cíl stabilizovat populaci a bránit migraci ze země a zajistit legální cestu migrace do ČR. Ve srovnání se státy Pobaltí a Polska, velice málo Gruzinců přichází do ČR neregulérní cestou. Projekty měl pozitivní dopad na snížení neregulérních migrantů z Gruzie na území České republiky.“ V případě legální migrace, OPU realizovalo poměrně rozsáhlou kampaň, kde upozorňovali na rizika neregulérní migrace a možnosti migrace legální. V rámci kampaně se pracovníci OPU snažili přiblížit migrační realitu v České republice a zájemcům z řad Gruzínů otevřít oči. Dle pana Rozumka je škoda, že český systém není otevřenější pro příjem imigrantů, aby byla větší nabídka možností pro zájemce z řad Gruzinců a projekty by byly úspěšnější.

3.3.5 PROJEKT REALIZOVANÝ ČvT⁵⁰

ČvT započal realizací projektu zaměřeným na boj s neregulérní migrací rokem 2005. Od té doby ČvT v Gruzii realizoval mnoho projektů, které však nejsou zaměřeny na migraci a z toho důvodu nejsou předmětem této práce.

1) Prevence nelegální migrace a podpora vybrané oblasti (2005 - 2008)

Z důvodu personálních změn v ČvT a dlouhé časové prodlevy od ukončení projektu jsem rozhovor se zástupcem ČvT nerealizovala, protože by pro zmíněné důvody nebyl relevantní pro tuto práci.

Popis projektových aktivit viz příloha č. 5 Projekt realizovaný ČvT.

V této kapitole jsem seznámila čtenáře s obecnou koncepcí zahraniční rozvojové spolupráce České republiky, dále s projekty ZRS Gruzii na poli migrace a rozvoje migrační politiky a českými realizátory těchto projektů. Z výše zmíněného vyplývá, že ČR se v posledních letech v oblasti migraci a migrační politiky v Gruzii velmi angažovala a ve své činnosti pokračuje i nadále a to díky programu EU Mobilního partnerství, které kofinancuje. ČR tedy již v roce 2011 neposkytuje finanční prostředky na rozvojové projekty zaměřené na

⁵⁰ Člověk v tísni

rozvoj migrační politiky a migraci českým nevládním organizacím, ale finanční prostředky směřují přímo do Gruzie v rámci zmíněného Mobilního partnerství. O cílech a aktivitách Mobilního partnerství se podrobněji věnuji v kapitole Migrace a Gruzie.

Česká republika ukončila financování projektů českých nevládních organizací na poli migrace v případě OPU v roce 2010 a v případě IOM Praha v roce 2009. ČvT ukončil svou činnost na poli migrace v Gruzii v roce 2008.

Obecně se dá říci, že projekty realizované v Gruzii na poli migrace a rozvoje migrační politiky jsou zaměřené převážně na stabilizaci obyvatel, reintegrační mechanismy, trh práce, informovanou migraci a prevenci migrace neregulérní a na rozvoj migračního managementu a dále na stabilizaci vnitřně přesídlených osob v oblasti.

Z rozhovorů s realizátory vyplývá, že projekty byly úspěšné a že se podařilo snížit neregulérní migraci do ČR. Za zajímavé považuji rozdílné postoje pro motivaci IOM Praha a OPU pro realizaci projektů v Gruzii. IOM Praha realizovala projekty z důvodu přílivu migrantů do České republiky a obecné rozvojové charakteristiky Gruzie, což by se dalo považovat za motivaci na základě řízení imigrace do ČR. Zatímco OPU za svou motivaci označilo úbytek uprchlíků v České republice po vstupu ČR do EU a OPU chtělo u této cílové skupiny zůstat a personální možnosti, z toho důvodu začali realizovat projekty v Gruzii. Nejpalčivějším tématem je udržitelnost projektů, a to převážně projektů z programu TRANS, v rámci kterého se realizují výhradně softwarové aktivity. Aktivity jako je vzdělávání a předávání informací jsou velmi těžko udržitelné a to převážně z důvodu nekontinuálního financování ze strany České republiky. Toto se týká projektů OPU v Gruzii.

Obecně se dá říci, že se přístupy i oblasti realizovaných projektů IOM Praha a OPU od sebe liší. Dle mého názoru IOM Praha své aktivity směřuje na rozvoj migračního managementu a to na úrovni státní, což znamená napomáhání při tvorbě politik, výzkumu trhu práce a velmi intenzivně při realizaci projektových aktivit spolupracuje s gruzínskou vládou a jejími jednotlivými orgány např. Ministerstvo školství Gruzie. Zatímco aktivity OPU jsou zaměřené na konkrétní pomoc jednotlivcům a komunitám a na rozvoj neziskových organizací pracujících v Gruzii s běženci. Domnívám se, že charakteristika projektů obou organizací je spojena se stanovisky, které zmíněné organizace zastupují. Kde IOM Praha a obecně IOM spolupracuje se státními orgány, které mají v kompetenci migrační management, jeho tvorbu, řízení a realizaci zatímco OPU pracuje na úrovni neziskové organizace, která se věnuje konkrétní přímé práci s cílovou skupinou běženců a migrantů.

Mezi hlavní dopady projektů na migraci z Gruzie do ČR se řadí již zmíněné snížení neregulérní migrace, dále stabilizace obyvatel v regionu díky pracovní právnímu poradenství,

které poskytují jak centra založena IOM tak centra OPU v Gruzii a podporou drobného podnikání a vzdělávacími aktivitami.

ZÁVĚR

Tato práce představuje Gruzii, jako zemi zdrojovou a to převážně pracovní migrace. Věnuje se politickému a socioekonomickému vývoji Gruzie, který pracovní migraci ze země velmi ovlivnil a to především v otázce neuspokojivé situace na pracovním trhu Gruzie a velmi rozšířenou chudobou v zemi. Více jak jeden milión Gruzínů migrovalo ze země za prací. Hlavními cílovými zeměmi pracovní migrace jsou Ruská federace, Turecko, Řecko a v posledních letech i země Evropské unie.

Dále migraci v zemi byla ovlivněna konflikty na počátku let 90.tých a konfliktem mezi Ruskem a Gruzii v roce 2008, v jejichž důsledku v Gruzii žije okolo 400 000 vnitřně přesídlených osob. Gruzie je dále zemí zdrojovou neregulérní migrace a zemí tranzitní.

Česká republika financovala projekty zaměřené na rozvoj migrační politiky a migrace v Gruzii od roku 2003 do roku 2010. Hlavními realizátory byl IOM Praha, OPU a Člověk v tísni. Mezi prioritní témata těchto projektů patřila reintegrace na trh práce, boj s neregulérní migrací, rozvoj pohraniční kontroly a stabilizace obyvatel Gruzie. Dle rozhovorů se zástupci zmíněných neziskových organizací a jednotlivých výročních zpráv, byly projekty úspěšné. Díky projektovým aktivitám se podařilo snížit migraci neregulérní a reintegrovat velké množství Gruzínů na trh práce a to především díky založení Job Counselling and Referral Centre IOM Praha. V důsledku reintegrace na trh práce se obyvatelstvo v Gruzii stabilizovalo a je tak méně náchylné k emigračním vlnám, které jsou z velké části organizovány zprostředkovatelskými agenturami. Dále díky informačním kampaním, které byly součástí téměř všech realizovaných projektů, se zvýšila informovanost potenciálních migrantů a tím se snížila migrace neregulérní a její následné tragické dopady na migranty samotné.

Jako největší problém se jeví nekontinuita financování ze strany České republiky. Toto je způsobeno faktem, že ČR se podílí na kofinancování projektu EU Mobilního partnerství a finance do Gruzie od roku 2009 plynou přímo. Což v důsledku znamená konec financování rozvojových projektů zaměřených na migrační politiku a migraci v Gruzii pro české neziskové organizace.

Vývoj migrace v a z Gruzie se dá velmi těžko nastínit. Je zřejmé, že na poli řízení migrace bylo v Gruzii za poslední dekádu uděláno mnoho a Gruzie se pomalu, ale jistě stává aktivní hráčem v migračním managementu. Migrace se stala hlavním tématem Mobilního partnerství Gruzie a EU a z tohoto činu lze soudit, že gruzínské autority se o téma migrace začínají vážně zajímat.

Za hlavní výzvy v migračním managementu pro Gruzii považují zvýšení kvality kontroly státních hranic, převážně na území sousedící s Abcházíí a Jižní Osetií, dále podporu migrace legální a to formou mezinárodních dohod se státy EU o vízových povinnostech a zjednodušení přístupu do těchto zemí. Další oblastí je bezpochyby vyřešení situace vnitřně přesídlených osob.

Za klíčové zjištění této práce považují fakt, že projekty v gesci Ministerstva vnitra ČR, které jsou financovány ze zdrojů zahraniční rozvojové pomoci, jsou v některých případech realizovány jako nástroj řízení migrace do ČR. Je v pořádku a v pravomoci státu, řídit migraci i mimo své území a snažit se tak ovlivnit povahu migrace ze zdrojové země. Dle mého názoru však není v pořádku, že tyto projekty jsou realizovány pod záštitou rozvojové spolupráce. S realizovaných rozhovorů se zástupci českých nevládních organizací vyplývá následující. Na otázku: Myslíte si, že aktivity ZRS ČR zaměřené na migraci v Gruzii jsou čistě rozvojového charakteru nebo jsou spíše realizované za účelem řízení migrace do ČR?

JUDr. Martin Rozumek z OPU: *„Je pravda, že MV se tím nějak netají, že oni to berou jako nástroj řízení migrace a já si ani nemyslím, že to je špatné. A pokud jsou projekty, které to podporují, tzn. bránit migraci nelegální, která má blízko právě ke kriminálnímu prostředí a naopak podporovat migraci legální, která prospěje společnosti, tak s tím bych problém neměl.“*

Mgr. Marie Říhová, na stejnou otázku odpověděla následovně: *„Každý stát má za úkol, zejména ministerstvo vnitra, dělat projekty, které napomáhají dobře řízené migraci. I IOM jako mezinárodní organizace pro migraci si klade za cíl podporovat programy dobře řízené migrace, které slouží jak migrantů, tak vládám, (...) je to naprosto v pořádku zejména bavíme se o informované migrace o prevenci obchodování s lidmi, prevenci jakých kolik neregulérních způsobů migrace (...)80% projektů bylo čistě migračního charakteru, vybavují si dva, tři projekty v Gruzii, které byly financovány jako čistě klasický migrační management.“*

Otázkou tedy zůstává, kde končí migrační management České republiky, tzn. implementace nástrojů řízení migrace do ČR, a kde začíná zahraniční rozvojová spolupráce ČR ...

SHRNUTÍ

Tato práce představuje Gruzii jako zemi migrace a předkládá přehled realizovaných projektů ZRS České republiky v oblasti rozvoje migrační politiky a migrace obecně. Práce popisuje vývoj Gruzie od dob získání nezávislosti po současnost a to v oblasti politické tak socioekonomické. Právě vývoj Gruzie a její současná situace převážně v oblasti neuspokojivé situace na trhu práce a velmi rozšířené chudoby, jsou hlavními důvody migrace ze země. Nejčastější a nejpočetnější je pracovní migrace, kde mezi hlavní cílové země patří Ruská federace, Turecko, Řecko a v poslední době i země Evropské unie. Dále práce charakterizuje migrační realitu v Gruzii. Gruzie se potýká s velkým odlivem pracovní síly, neregulární migrací a vysokým počtem vnitřně přesídlených osob. Práce dále popisuje situaci imigrace z Gruzie v České republice.

Třetí část práce je věnována projektům české zahraniční rozvojové spolupráce zaměřené na rozvoj migrační politiky, obecné koncepci zahraniční rozvojové spolupráce ČR, transformační politiky, obecné historii ZRS ČR v Gruzii. Práce se snaží podat přehled realizovaných projektů v rámci ZRS ČR na poli migrace a rozvoje migrační politiky českými neziskovými organizacemi jako je IOM Praha, OPU a Člověk v tísni. Mezi hlavní témata projektů patří reintegrace na trh práce, informovaná migrace, boj s neregulární migrací a stabilizace vnitřně přesídlených osob. Tato část práce je obohacena o rozhovory se zástupci zmíněných organizací a o hodnocení realizovaných projektů a jejich dopadů na rozvoj migrační politiky a migraci z Gruzie do České republiky.

Klíčová slova: Gruzie, migrace, migrační management, projekty, zahraniční rozvojová spolupráce

SUMMARY

This diploma dissertation presents Georgia as a county of migration and submits an overview of realized projects of development assistance of Czech Republic in the field of development migration policy and migration. This dissertation describes progress of Georgia from the procurement of independence to the present in the area of political and socioeconomically development. The progress of Georgia and the present situation mainly in the unsatisfactory labour market and wide spread poverty are the main reasons for the migration from the country. The most frequent and the most numerous is the labour migration. The main destination countries are Russian Federation, Turkey, Greece and lately countries of European Union. The dissertation characterized the migration reality in Georgia. Georgia has numerous flows of labour force, irregular migration and internally displaced persons. The dissertation describes the situation of immigration from Georgia in the Czech Republic.

The third part of the dissertation describes the projects of Czech development assistance focused on the development of migration policy, the general conception of the Czech development cooperation, the transforming policy and the general history of Czech development cooperation in Georgia. The dissertation aims to reach an overview of realized projects in the framework of Czech development assistance on the field of migration and the development of migration policy. These projects were realized by Czech NGO's IOM Praha, OPU and People in Need. The main subjects of these projects are reintegration to the labour market, informed migration, struggle with irregular migration and stabilization of internally displaced persons. The dissertation is enriched by interviews with the representatives of Czech NGO's and by the evaluations of the realized projects and their impacts of migration policy and migration from Georgia to Czech Republic.

Key words: Georgia, migration, migration management, projects, development cooperation

SEZNAM LITERATURY

Abashadze Archil Labour migration from Georgia and bilateral migration agreements: Needs and. - 2009.

Aziz Atamanov Matthias Luecke, Toman Oman Mahmoud, Roman Mogilevsky, Kseniya Tereshchenko Income and distribution effect of Migration and Remittances: an Analyse Based on CGE Models for Selected CIS Countries. - Varšava : Center for Social and Economic Research, 2009.

Baršová Andrea, Barša, Pavel Přistěhovalectví a liberální stát, Imigrační a intergrační politiky v USA a západní Evropě a Česku [Kniha]. - Brno : Masarykova Univerzita, 2005.

CIA The World FactBook [Online] // Central Intelligence Agency . - 11. 7 2011. - <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gg.html>.

Coleman Denise Youngblood Political Overview. - [s.l.] : Country Watch , 2010.

EBRD Georgia National Public Opinion. - 2007.

ČvT Výroční zpráva 2005. Praha, 2005

ČvT Výroční zpráva 2006. Praha, 2006

ČvT Výroční zpráva 2007. Praha, 2007

ČvT Výroční zpráva 2008. Praha, 2008

EU Council of Joint Declaration on a Mobility Partnership between the. - Brusel : EU, 2009.

Filka Jaroslav Metodika tvorby diplomové práce [Kniha]. - Brno : Knihař, 2002. - Sv. 1.

Hendl Jan Úvod do kvalitativního výzkumu [Kniha]. - Praha : Karolinum , 1999. - Sv. 2. .

Hendl Jan Úvod do kvalitativního výzkumu [Kniha]. - Praha : Karolinum, 1996.

Chindea Ali Majkowska-Tomkin Magdalena,i Mattila Heikki, Pastor Isabel Migration in Georgia - A country profile . - Geneva : IOM , 2008.

IDMC Georgia: IDPs in Georgia still need attention. - 1219 Geneva, Switzerland : Norwegian Refugee Council, 2009.

IDMC Internal Displacement Monitoring Centre [Online].- Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC) - Norwegian Refugee Council. - 22. 7 2011. - <http://www.internal-displacement.org/idmc/website/countries.nsf/%28httpEnvelopes%29/08A91B8639F35386C12575EB003CE536?OpenDocument#19.2.1>.

Info Business Business info [Online]// Business info- oficiální portál pro podnikání a export. - 22. 7 2011. - <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/gruzie-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1001372/>.

IOM Budování kapacit v migračním managementu [Online]// IOM- budování kapacit v migračním managementu. - 1. 7 2011. - <http://www.iom.cz/aktivity/budovani-kapacit-v-migracnim-managementu>.

IOM Essential of Migration Management: A Guide for Policy Makers nad Practitioners [Book]. - Geneva : IOM , 2004. - Vol. I.

IOM International Organization for Migration [Online]// International Organization for Migration. - 28. 6 2011. - <http://www.iom.cz/aktivity/migrace-a-rozvoj/gruzie/reintegrace-odm-tnut-ch-adatel-o-azyl-a-ileg-ln-ch-migrant-vracej-c-ch-se-dobrovoln-do-gruzie-prevence-op-tovn-neleg-ln-migrace-a-stabilizace-potencion-ln-ch-migrant-2003-2005>.

IOM Labour migration from Georgia. - Tbilisi : [autor neznámý], 2003.

IOM Manuál českých transformačních zkušeností v oblasti migračního managementu a reintegračních mechanismů. - Praha : [autor neznámý], 2009.

IOM Migrace a rozvoj [Online]// IOM Praha - migrace a rozvoj. - 1. 7 2011. - <http://www.iom.cz/aktivity/migrace-a-rozvoj>.

IOM Review of migration management in Georgia - Assesment mission report. - Tbilisi : [autor neznámý], 2007.

Jaroszewicz Marta Migration Challenges in the European Union's Eastern Neighbourhood. - Washaw : [s.n.], 2007.

Jawad Pamela Democratic Consolidation in Georgia after Rose Revolution . - Frankfurt : Peace Research Institute, 2005. - Sv. PRIF Reports No. 73.

Justice Ministry of Action Plan [Online]// www.justice.gov.ge. - 7 11, 2011. - http://www.justice.gov.ge/index.php?lang_id=ENG&sec_id=548.

Levinson Amanda The Regularisation of Unauthorized Migrants: Literature Survey and Country case Studies.. - Oxford : Centre on Migration, Policy and Society, 2005.

MZV Transformační politika, Příloha č. 1. Program transformační spolupráce. - Praha : [autor neznámý], 2010.

MZV Transformační politka. - Praha : [autor neznámý], 15. 7 2010.

Nino Jgamadze Maia MArkarashvili Testing new channels and products to maximaze the development impact of remittances for the rural poor in Goergia. - Tbilisi : IOM, 2009.

Novotný Adolf Gruzínsko-ruský konflikt – hledání souvislostí [Online]// www.mepoforum.sk. - 22. červenec 2011. - <http://www.mepoforum.sk/regiony/vychodna-europa/kaukaz/gruzinsko-rusky-konflikt-hladanie-suvislosti>.

OCHA Guiding Principles on Internal Displacement. - [místo neznámé] : OSN, 2004.

OPU Transformační spolupráce 2007 - Gruzie [Online] // Transformační spolupráce 2007 - Gruzie. -1.7.2011. -

http://old.opu.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=189&Itemid=25&lang=cs.

OPU Transformační spolupráce MZV ČR [Online] // Transformační spolupráce mZV ČR. - 1.7.2011. -

http://old.opu.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=110&Itemid=25&lang=cs.

OPU Výroční zpráva 2009. - Praha : [autor neznámý], 2009.

OPU Výroční zpráva 2010. - Praha : [autor neznámý], 2010.

Potůček Jan Kavkaz: regionální konfliktní komplex - 2. část [Online] // Internetový politologický časopis. - AS CPSSU, 5. červen 2005. - 22. 7 2011. - <http://www.e-polis.cz/mezinarodni-vztahy/101-kavkaz-regionalni-konfliktni-komplex-1-cast.html#3>.

Reichel Jiří Kapitoly metodologie sociálních výzkumů [Kniha]. - Praha : Grada, 2009. - Sv.1..

Ryan Caitlin Georgia Human Development report 2008. - Tbilisi : UNDP, 2008.

Straus A., Corbinová, J Základy kvalitativního výzkumu. Metoda zakotvené teorie. [Kniha]. - Boskovice : Albert, 1999.

Širilla Jiří Ekonomické reformy v Gruzii po rozpadu SSSR // Diplomová práce. - Brno : Masarykova Univerzita, 2010.

The World Bank Migration and Remittances Factbook 2011. - Washington : The World Bank, 2011.

Úmluva o právním postavení uprchlíků, OSN, 1951

Vláda České republiky Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na období 2010-2017. - Praha : [autor neznámý], 24. 5 2010.

Internetové stránky

Business Info: <http://www.businessinfo.cz/cz/>

CentralIntelligenceAgency: http://www.government.gov.ge/index.php?lang_id=ENG

Český statistický úřad: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/home>

Člověk v tísni: <http://www.clovekvtisni.cz/>

Fórum premedzinárodnú politiku: <http://www.mepoforum.sk/>

Governmentof Georgia: http://www.government.gov.ge/index.php?lang_id=ENG

InterantionalOrganizationforMigration: <http://www.iom.int/jahia/jsp/index.jsp>

InternallyDisplaced Monitoring Centre: <http://www.internal-displacement.org/>

International Relations and Security Network: <http://www.isn.ethz.ch/>

MigrationInformation Source: <http://www.migrationinformation.org/index.cfm>

Ministerstvo zahraničních věcí: <http://www.mzv.cz/>

Ministerstvo vnitra: <http://mvcr.cz/>

Ministry ofForeingAffairsof Georgia:

http://www.mfa.gov.ge/index.php?sec_id=465&lang_id=ENG

Organizace pro pomoc uprchlíkům: <http://www.opu.cz/>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Otázky polostrukturovaného rozhovoru

Příloha č.2 Přehled realizovaných projektů v Gruzii mezi lety 2003 – 2009

Příloha č. 3 Projekty realizované IOM Praha

Příloha č. 4 Projekty realizované OPU

Příloha č. 5 Projekt realizovaný ČvT

PŘÍLOHA Č. 1 OTÁZKY POLOSTURKTUROVANÉHO ROZHOVORU

- 1) Proč vaše organizace realizovala/realizuje projekty v Gruzii? Jaké byla motivace pro realizaci?
- 2) Jaké jsou klady spolupráce vaší organizace s gruzínskou vládou?
- 3) Jaké jsou zápory spolupráce vaší organizace s gruzínskou vládou?
- 4) V čem vidíte pozitivní dopad migrace z Gruzie?
- 5) V čem vidíte negativní dopad migrace z Gruzie?
- 6) Myslíte si, že aktivity ZRS ČR zaměřené na migraci v Gruzii jsou čistě rozvojového charakteru nebo jsou spíše realizované za účelem řízení migrace do ČR?
- 7) Co jsou silné stránky projektů?
- 8) Co jsou slabé stránky projektů?
- 9) Jaké pozitivní dopady měly realizované projekty na migraci/migrační politiku v Gruzii?
- 10) Jaké negativní dopady měly realizované projekty na migraci/migrační politiku v Gruzii?
- 11) Jaký vliv dle vás měly tyto projekty na migraci z Gruzie do ČR?
- 12) Jaká je dle vás udržitelnost těchto projektů?
- 13) Jak si myslíte, že se bude migrace z/v Gruzii vyvíjet?

**PŘÍLOHA Č.2PŘEHLED REALIZOVANÝCH PROJEKTŮ V GRUZII MEZI LETY
2003- 2009**

Název projektu	Doba realizace	Identifikační číslo projektu (pokud je uvedeno)	Charakteristika projektu (pokud je uvedena)	Realizátor (pokud je uveden)	Celkový rozpočet (v tis. Kč)	Gestor
Reintegrace odmítnutých žadatelů o azyl a ilegálních migrantů vracejících se dobrovolně do Gruzie/Tbilisi	2003-2005	89/03-05/MV/B	Reintegrace odmítnutých žadatelů o azyl a pomoc při vytváření základní migrační a azylové infrastruktury v Gruzii.	IOM Praha	4000	MV
Prevence nelegální migrace obyvatel z Gruzie do ČR, podpora infrastruktury a rozvoje	2005 - 2007	149/05-07/MV/B	Otevření stálé mise v Gruzii, která vybuduje komunikační instrumenty pro informování veřejnosti o úskalích a nebezpečích nelegální migrace do zemí EU, zajištění realizace přímé pomoci ve vybrané oblasti.	ČvT	12 156	MV
Stabilizace situace obyvatel Gruzie a prevence migrace	2005-2007	150/05-07/MV/B	Podpora aktivit mladých lidí a rodin v Gruzii, pomoc s podnikáním a uplatněním se na trhu práce, zvýšení dovednosti lidí ve vesnických oblastech Gruzie.	Sdružení Česká katolická charita	10 764	MV
Podpora rozvoje migračního managementu	2006		Tento projekt byl realizován na Ukrajině, Bělorusku, Arménii a Gruzii		3 500	MV
Reintegrace odmítnutých žadatelů o azyl, stabilizace potencionálních žadatelů o azyl a podpora místního trhu práce	2006				2 000	MV
Rozvoj venkovských oblastí Gruzie	2007-2009	158/07-09/MPSV			8 600	MPSV
Boj proti chudobě v oblasti Dmanisi vybudováním mlékárny	2007-2009	181/07-09/MZe		ČvT	39 010	MZe
Podpora činnosti nevládních organizací pracujících s běženci a vnitřně přesídlenými osobami v Gruzii	2006-2007		Proškolení sociálních pracovníků a právníků jednotlivých členských organizací a přenesení českého modelu spolupráce nevládních	OPU		

			organizací na bázi zastřešující organizace a o zapojení gruzínských nevládních organizací do evropských struktur (Evropská rada pro uprchlíky a exulanty - ECRE).			
Podpora rozvoje migračního managementu a zdrojových tranzitních zemí	2007	170/07/MV	Státy SNS		4 000	MV
Stabilizace migrační infrastruktury – podpora reintegračních politik	2008	204/08/MV			2 000	MV
Podpora rozvoje migračního managementu (společný projekt s Moldavskem)	2008	205/08/MV-II.			1 000	MV
Stabilizace potencionálních nelegálních migrantů z Gruzie	2008	206/08/MV			3 000	MV
Transformační finanční a ekonomická spolupráce (TA)	2009		Černá Hora, Chorvatsko, Moldavsko, Gruzie		1 168	MF
Podpora migračního managementu v Gruzii	2009			IOM	814	MV
Prevence nelegální migrace z Gruzie a rozvoj ekonomických a vzdělávacích aktivit gruzínských běženců z Jižní Osetie	2009			OPU	1 875	MV
Podpora systému reintegrace na trh práce pro obyvatelstvo ohrožené migrací v Gruzii a budování kapacit gruzínské státní správy - pokračující projekt (JCRC Projekt v Gruzii -	2009			IOM	1 430	MV
Podpora migračního managementu na jižním Kavkaze - 2009	2009			IOM	1 723	MV
Podpora stabilizace a rozvoje životních podmínek obyvatel v oblasti Orpiri	2008-2009			ČvT	1 500	MV
Zvýšení plurality médií a občanských aktivit	2009		Workshopy v Tbilisi, Batumi, a Kutaisi, Finanční	Transition	8 25	MZV/LPTP

pomocí nových médií			podpora čtyř nových médií včetně několika kontroverzních témat např. projektu zabývajícího se vztahy minorit a rusko – gruzínskou válkou; Vytvoření první blogovací platformy v zemi, která je jen a pouze v gruzínštině;			
Rozvoj občanské společnosti a její účast na veřejném životě v Gruzii	2009			AgroraCentralEurope	2 124	MZV/LPTP
Podpora rozvoje spolupráce na místní úrovni	2008-2009			Agora CentralEurope	1 339	MZV/LPTP
Implementace Právního protikorupčního poradenského střediska v Gruzii	2009		Zvýšení právního vědomí gruzínské veřejnosti v oblasti veřejné kontroly veřejné moci, v oblasti účasti občanů na rozhodování a správě věcí veřejných a v aktivizaci občanské společnosti na místní úrovni k výkonu reálné veřejné kontroly.	Transparency International	885	MZV/LPTP
Rozvoj sociálního podnikání v Gruzii a Arménii	2009			České centrum fundraisingu	564	MZV/ORS
Free Press and Conflicts	2009			Post Factum	203	MZV/ORS

Zdroje tabulky:

Příloha č. 1. Využití finanční prostředky na ZRS ČR v roce 2009 dle UV 690/2008

Příloha č. 2. Témata/projekty rozvojové spolupráce v neprioritních zemích a ostatní aktivity ZRS v roce 2008

Příloha č. 2. Témata/projekty rozvojové spolupráce v neprioritních zemích a ostatní aktivity ZRS v roce 2007

Zdroj: <http://www.czda.cz/rozvojova-spoluprace/rozvojova-spoluprace-cr-zrs/bilateralni-spoluprace/rozvojove-projekty.htm>

Projekty 2006, Projekty 2005, Projekty 2004

PŘÍLOHA Č. 3 PROJEKTY REALIZOVANÉ IOM PRAHA

MIGRACE A ROZVOJ

1) Reintegrace odmítnutých žadatelů o azyl a ilegálních migrantů vracejících se dobrovolně do Gruzie – prevence opětovné nelegální migrace a stabilizace potencionálních migrantů (2003-2005)

Donor: Ministerstvo vnitra, odbor azylové a migrační politiky v rámci programu Zahraniční rozvojové spolupráce České republiky

Termín realizace: 2003 – 2005

Návaznosti projektu: od roku 2006, byl projekt provázán s EU financovaným programem AENEAS a zaměřoval se zejména na informační kampaň a podporu trhu práce

Realizátor: IOM Praha ve spolupráci s IOM Tbilisi

Cíl projektu: Přispět k úspěšné a udržitelné reintegraci migrantů vracejících se z České republiky do Gruzie. Prevence opakované nelegální migrace z Gruzie do České republiky a tím i posílení stabilizace těchto migrantů v Gruzii.

Aktivity:

- asistence vracejícím se migrantům a potencionálním migrantům v regionech ohrožených migrací
- informační kampaň v Gruzii zaměřená na informování o rizicích neregulární migrace a cestách legální migrace
- institucionální podpora fungování trhu práce ve spolupráci s gruzínským Ministerstvem práce a jeho Státní agenturou zaměstnanosti

1) Podpora reintegračních mechanismů v Gruzii a prevence neregulární migrace z Gruzie (2006)

Donor: Ministerstvo vnitra, odbor azylové a migrační politiky v rámci programu Zahraniční rozvojové spolupráce České republiky

Doba realizace: leden 2006 - prosinec 2006

Realizátor: IOM Praha ve spolupráci s IOM Tbilisi

Cíl projektu: Asistence při reintegraci vracejícím se migrantům v zemi původu. Úspěšná a udržitelná reintegraci migrantů vracejících se z České republiky do Gruzie. Tato asistence povede následně k prevenci opakované neregulární migrace z Gruzie do České republiky, což zároveň posílí i stabilizaci těchto migrantů v Gruzii.

Aktivity:

- Asistence při hledání zaměstnání, kvalifikační kurzy rozvíjející odborné znalosti a dovednosti a podpora drobného podnikání
- Výměna zkušeností mezi Gruzii a Českou republikou v oblast rozvoje lidských zdrojů a podpory fungování trhu práce
- Propagace projektu u státní správy, zaměstnavatelů, mezinárodních organizací a dalších agencí
- Organizace semináře za expertní podpory z Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky pro gruzínské odborníky zaměřující se na oblast podpory zaměstnanosti na gruzínském trhu práce, poradenství, rekvalifikace a odborné vzdělávání
- Realizace informační kampaně v zemi původu o cestách legální migrace a rizicích neregulérní migrace. Informace byly převážně zaměřeny na Českou republiku.
- Informační kampaň v České republice zaměřena na dobrovolný návrat

2) Založení pracovně poradenského a zprostředkovatelského centra v Tbilisi (2007)

Donor: Ministerstvo vnitra, odbor azylové a migrační politiky v rámci programu Zahraniční rozvojové spolupráce České republiky

Doba realizace: leden 2007 - prosinec 2007

Realizátor: IOM Praha ve spolupráci s IOM Tbilisi

Cíl projektu: Zlepšit integraci klientů na trh práce a omezit tlak j emigrací za prací.

Aktivity:

- Založení pracovně právního a zprostředkovatelského centra⁵¹ v Tbilisi při Odborné vyšší škole IT technologií gruzínského Ministerstva školství
- Spolupráce s Ministerstvem sociálních věcí České republiky a gruzínským Ministerstvem školství, USAID, Polish Aid, DVV International⁵²
- Budování kapacit- školení, zajištění metodologie pro státní správu Gruzie, převážně pro Ministerstvo školství a vědy
- Realizace výzkumu mezi 500 středními a většími podniky a zaměstnavateli z celé Gruzie ve spolupráci s USAID
- Zaplnění databáze nabízených volných pracovních míst, včetně podrobného popisu těchto pracovních pozic
- Umístění databáze volných pracovních míst na www.jcrc.ge

⁵¹JCRC- Job Counselling and Referral Center

⁵² Německá asociace vzdělávání dospělých

3) Podpora systému reintegrace na trh práce pro obyvatelstvo ohrožené migrací v Gruzii (2008)

Donor: Ministerstvo vnitra, odbor azylové a migrační politiky v rámci programu Zahraniční rozvojové spolupráce České republiky

Doba realizace: leden 2008 – prosinec 2008

Realizátor: IOM Praha ve spolupráci s IOM Tbilisi

Cíl projektu: Zlepšit integraci klientů na trh práce a omezit tlak j emigrací za prací.

Aktivity:

- Založení dalšího Pracovně poradenského a zprostředkovatelského centra v Batumi
- Pokračování v podpoře Tbiliského centra JCRC
- Provedení výzkumu trhu práce v Batumu, Kobulati a rozšíření výzkumu v Tbilis z roku 2007
- Distribuce výsledků výzkumu vládním partnerům a dalším zainteresovaným skupinám
- Organizace série školení a výměny zkušeností mezi českými a gruzínskými experty- navázání spolupráce převážně s českou Správou služeb zaměstnanosti MPSV, Úřadem práce hl. města Prahy
- proškolení personálu JCRC a personál státních institucí – Ministerstva školství a vědy jím zřízených odborně vzdělávacích tréninkových center.

4) Podpora systému reintegrace na trh práce pro obyvatelstvo ohrožené migrací v Gruzii a budování kapacit gruzínské státní správy – pokračující projekt v Gruzii (2009)

Donor: Ministerstvo vnitra, odbor azylové a migrační politiky v rámci programu Zahraniční rozvojové spolupráce České republiky

Doba realizace: 2009

Realizátor: IOM Praha ve spolupráci s IOM Tbilisi

Cíl projektu: Pokračovat v systematickém rozvoji efektivního pracovního poradenství a zprostředkování pro reintegrační potřeby gruzínských migrantů vracejících se dobrovolně do své země původu, pro vnitřně vysídlené osoby (IDPs), a dále pro potenciální migranty.

Aktivity:

- Pokračování fungování obou center JCRC v Tbilisi a Batumi
- Pokračování spolupráce s gruzínským Ministerstvem školství a jeho odborně vzdělávacími centry

- Organizace lokálních školení pro poradce JCRC Center
- Rozšíření vzdělávacích materiálů
- Odborné vzdělávání zaměřené na výměnu zkušeností s Českou republikou. Výměna zkušeností proběhla ve dnech 21. – 23. Října 2009 v České republice. Seminář byl součástí výměny zkušeností v reintegračních mechanismech a skládal se ze dvou částí: nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti na trhu práce a odborné vzdělávání a jeho propojení s trhem práce, které proběhlo s odborníky z Arménie, Ázerbájdžánu, Gruzie, Moldavska, Kyrgyzstánu a Tádžikistánu.
- Pokračování výzkumu trhu práce, jehož nové aktuální data vyplní databázi volných pracovních míst. IOM se vy výzkumu bude řídit potřebami gruzínské strany.

BUDOVÁNÍ KAPACIT V MIGRAČNÍM MANAGEMENTU

1) Podpora rozvoje migračního a pohraničního managementu v Gruzii a Moldavsku (2006)

Donor: Ministerstvo vnitra, Odbor azylové a migrační politiky v rámci programu Zahraniční rozvojové spolupráce České republiky

Termín realizace: leden 2006 – prosinec 2006

Realizátor: IOM Praha ve spolupráci s IOM Kišiněv a IOM Tbilisi

Cíl projektu: Podpora a posílení kontroly neregulérní migrace v Gruzii a Moldavsku, jak pohybu nelegálních migrantů směřujících do těchto zemí, tak i migrantů tranzitujících přes území. Zdokonalení a rozvoj moderního migračního managementu, který by umožňoval legální migraci.

Aktivity:

- Organizace a realizace odborných školení a seminářů, na kterých docházelo k výměně zkušeností a znalostí mezi českými specialisty a moldavskými a gruzínskými odborníky
- Produkce a distribuce školících materiálů shrnujících hlavní témata přednášek českých expertů

2) Podpora migračního managementu v Gruzii a Moldavsku (2008)

Donor:

Realizátor:

Termín realizace: 2008

Cíl projektu: Zlepšit kontrolu neregulérního pohybu migrantů z Gruzie a Moldavska, nebo tranzitujících přes jejich území a současně napomoci vytvořit systém moderního migračního managementu, který usnadní migraci legální.

Aktivity:

- Výměna zkušeností v migračním managementu, hlavními tématy byly: sběr, vyhodnocení, sdílení a zpracování dat vztahujících se k migraci, boj s neregulérní migrací a organizovaným zločinem, kontrola dokumentů, kontrola hranic, jejich ochrana a profilace
- Organizace a realizace série odborných školení pro pohraniční stráž a podpora trvalé spolupráce mezi vzdělávacími středisky pohraniční stráže
- Poskytnutí technického vybavení, které podpořilo rozvoj kapacit struktur migračního a pohraničního managementu
- Dodání školicích materiálů

3) Podpora migračního managementu v Gruzii (2009)

Donor:

Termín realizace:

Realizátor:

Návaznost projektu: navazuje na výměnu zkušeností mezi Českou republikou, Gruzii a Moldavskem v roce 2008 (viz projekt výše)

Cíl projektu: Podpořit rozvoj struktur migračního managementu v Gruzii prostřednictvím výměny zkušeností – školení školitelů a poskytnutí technického vybavení.

Aktivity:

- Výměna zkušeností byla tematicky zaměřena na inspekci dokladů a detekce falešných a pozměněných dokladů – spolupráce s Ředitelstvím Služby Cizinecké policie České republiky, oddělení kontroly dokladů
- Zakoupení 22 sad drobného technického vybavení, které je využíváno pro inspekci cestovních dokladů. Toto vybavení bylo předáno Policejní akademii ministerstva vnitra, Oddělení inspekce dokladů ministerstva vnitra, Hlídkové policii, na hraniční přechody včetně mezinárodního letiště v Tbilisi, Speciální laboratoři hlídkové policie a Občanskému registru Ministerstva spravedlnosti Gruzie.
- Vytvoření Manuálu k migračnímu managementu dle zkušeností České republiky, který obsahuje základní témata přednášená v minulosti a v roce 2009 v rámci projektů zahraniční rozvojové spolupráce

DOBROVOLNÉ NÁVRATY

1) Návratový a reintegrační projekt v Gruzii (2003- 2007)

Donor: OAMP MV ČR z programu Zahraniční rozvojové spolupráce České republiky

Doba realizace: 2003-2007

Realizátor: IOM Praha

Cíl projektu: Asistence při reintegrace vracejícím se migrantům v zemi původu.

Aktivity.

- Viz projekty zaměřené na reintegraci kategorie Migrace a rozvoj
- Realizace informační kampaně, jejímž cílem je podávat informace v Gruzii o cestách legální migrace a rizicích neregulérní migrace. Kampaň se zaměřuje na Českou republiku, ale i obecně na migraci z Gruzie. Informační kampaň také pokračuje v České republice a zaměřuje se na dobrovolný návrat.

PŘÍLOHA Č.4 PROJEKTY REALIZOVANÉ OPU

1) Podpora činnosti nevládních organizací pracujících s běženci a vnitřně přesídlenými osobami v Gruzii (2006)

Donor: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky v rámci programu TRANS

Doba realizace: duben 2006 – říjen 2006

Realizátor: OPU

Cíl projektu: Podpořit rozvoj činnosti nevládních organizací v Gruzii formou implementace českého systému spolupráce nevládních organizací do gruzínských NGO včetně jejich možnosti zapojení do evropských struktur.

Aktivita:

- Spolupráce se sítí nevládních organizací Odžach, s Jihokavkazským institutem regionální bezpečnosti (SCIRS) a s Gruzínským helsinským výborem
- Vytvoření vstupní informační analýzy
- Týdenní pobyt dvou pracovníků OPU v Gruzii na přelomu května 2006 – seznámení se systémem práce gruzínských nevládních organizací, jejich úlohou ve společnosti a s jejich reálnými možnostmi práce s běženci a s vnitřními přesídlenými, uskutečnění tří pracovních seminářů se zaměstnanci nevládních organizací pracujících v síti CRINGO v Tbilisi, v Gori a ve Cchivalském regionu, návštěva střediska pro běžence v Abcházii, Cchinvalském regionu a v Gori. Uskutečnění schůzky s proděkanem Suchumské státní univerzity v Tbilisi a s lektory Cchivalské státní univerzity v Gori, kteří projeví zájem o zřízení právních a sociálních klinik na fakultách, schůzka s vedoucím ArchilemTsinsedze odboru vnějších vztahů na Ministerstvu pro záležitosti běženců a vysokým komisařem pro záležitosti uprchlíků v Gruzii Nabidem Husseinem.
- Návštěva dvou pracovníků v gruzínských nevládních organizací v červnu a srpnu 2006- jednalo se o představitelky Gruzínského helsinského výboru a Jihokavkazského institutu regionální bezpečnosti SCIRS – seznámení s postavením nevládních organizací v České republice, s posláním OPU a s realizovanými projekty a se zapojením OPU do evropských organizací. Uskutečnila se návštěva azylových zařízení MV ČR a představitelky byly seznámeny s azylovou a cizineckou problematikou jak z pohledu státních institucí, tak i z pohledu ostatních nevládních organizací

- Realizace 1. Česko- gruzínské sociálně právní kliniky ve dnech 2. a 3. srpna 2006 v Tbilisi. Sociálně právní klinika se uskutečnila pod vedením Gruzínského helsinského výboru a zúčastnilo se 20 osob z řad pracovníků nevládních organizací, státní správy a studentů. Hlavní témata byly migrace a imigrace v Gruzii. Srov. (OPU)

2) Podpora činnosti nevládních organizací pracujících s běženci a vnitřně přesídlenými osobami v Gruzii (2007)

Donor: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky v rámci transformační spolupráce

Doba realizace: 2007

Realizátor: OPU a partnerská konfederace Cchinvalskij dom, sdružující patnáct menších organizací pracujících výhradně s běženci ze Cchinvali (konfliktní zóna v Jižní Osetii)

Cíl projektu: Přispívat k rozvoji činnosti gruzínských nevládních organizací pracujících s běženci a tím i k rozvoji občanské společnosti v Gruzii. A to díky proškolení sociálních pracovníků a právníků jednotlivých členských organizací, přenesení českého modelu spolupráce nevládních organizací na bázi zastřešující organizace a zapojení gruzínských nevládních organizací do evropských struktur – Evropská rada pro uprchlíky a exulanty – ECRE

Aktivity:

- Realizace semináře česko- gruzínského sociálně právní kliniky, který byl určen pro pracovníky nevládních organizací, státní správy a studentům vysokých škol. Hlavními tématy byly sociální, právní a migrační problematiky.
- Výměnný pobyt dvou pracovníků OPU v Gruzii v červnu 2007 – setkání se zástupci nevládních organizací pracujících přímo v konfliktní zóně, návštěva ubytovacího centra pro běžence, uskutečnění 11 pracovních setkání a proškolení 27 sociálních pracovníků a právníků, setkání s ministryní pro záležitosti běženců vlády Jižní OsetieLaliPuchaievou a schůzka s prezidentem Jižní OsetieDmitrijemSanakojevem
- Návštěva dvou gruzínských odborníků v České republice proběhla v červenci 2007 – seznámení se systémem práce českých nevládních organizací, návštěva azylových, integračních a detenčních zařízení ČR, realizace dvou seminářů pro pracovníky nevládních organizací a státní správy.
- Vytvoření situační analýzy týkající se potřeb pracovníků jednotlivých organizací. Srov. (OPU)

3) Prevence nelegální migrace z Gruzie a rozvoj ekonomických a vzdělávacích aktivit gruzínských běženců v Jižní Osetii (2009)

Donor: Ministerstvo vnitra ČR

Doba realizace: 2009

Realizátor: OPU

Cíl projektu: Přispět ke stabilizaci a zlepšení životních podmínek v nových místech pobytu vnitřně přesídlených občanů Gruzie, kteří se v důsledku války nemohou vrátit do svých původních domovů v Jižní Osetii.

Aktivity:

- Poskytování právní a sociální pomoci ve zřízených Poradenských centrech v Tbilisi, Gori a ve vesnicích Cerovani a Koda – celkem využilo služeb sociálně právního poradce 989 běženců
- Poskytování pracovního poradenství v Poradenských centrech v Tbilisi a Cerovani, které směřovalo k nalezení pracovního uplatnění běženců. V roce 2009 bylo zaměstnáno 53 běženců v Tbilisi a 9 běženců z Cerovani.
- Rozvoj drobného podnikání běženců, bylo vybráno a finančně podpořeno 6 podnikatelských záměrů.
- Přímá podpora potřebných běženců z Fondu zdravotnické pomoci, finančně bylo podpořeno 131 běženců při úhradě nutné zdravotní péče a léků
- Zabezpečení volnočasových aktivit pro děti a mládež z řad běženců. Jednalo se především o výlety, exkurze a soutěže pro 349 dětí. Srov. (OPU, 2009 stránky 6,7)

4) Zabezpečení chodu Česko- gruzínského vzdělávacího centra v Gori a v Tbilisi (2009)

Donor: Ministerstvo zahraniční věcí v rámci v rámci projektu Program rekonstrukční a rozvojové pomoci v Gruzii

Doba realizace: 2009

Realizátor: OPU

Cíl projektu: Zvýšení kvalifikace pracovníků gruzínských nevládních organizací pracujících s běženci formou výuky angličtiny a práce na PC v Česko- gruzínském vzdělávacím centru v Gori a v Tbilisi.

Aktivity:

- Realizace kurzů angličtiny, kterých se zúčastnilo 32 osob a kurzů práce na PC, kterých se zúčastnilo celkem 99 osob. Všichni účastníci byly z řad pracovníků nevládních organizací sdružených v Konfederaci Cchinvalskij dom
- Vybavení obou center počítači, zakoupení učebnic angličtiny a práce na počítači, pracovní sešity a slovníky
- Zakoupení literatury do knihoven, celkem 300 knih
- Celoroční poskytování zázemí pro lokální terénní organizace, které po válce přišly o své materiální vybavení
- Přímá podpora běženců z cchinvalského regionu Jižní Osetie zajištěnou zejména Fondem zdravotnické pomoci. Z tohoto fondu byl běžencům vyplácen finanční příspěvek na neodkladná vyšetření a léky. Celkem z tohoto Fondu bylo podpořeno 48 osob.
- Z finančních prostředků Emergency Fondu⁵³ byl uhrazen pobyt v nemocnici pro těžce nemocnou běženkou a byly zakoupeny věci běžné denní potřeby. Celkem byla poskytnuta pomoc 20 rodinám v těžké životní situaci. Srov. (OPU, 2009)

5) Podpora a posílení gruzínských NGO formou vzdělávacích programů, podpora vzniku místní samosprávy v nově vystavěných vesnicích pro běžence a prohloubení stávající spolupráce (2010)

Donor: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky v rámci transformační spolupráce

Doba realizace: 2010

Realizátor: OPU

Cíl projektu: Podpora a prohloubení práce gruzínských NGO sdružených v Konfederaci Cchinvalskij dom. Podpora vzniku samosprávy v nově vystavěných vesnicích pro běžence, posílené občanské zodpovědnosti běženců a jejich přímé zapojení do veřejného života na místní úrovni.

Aktivity:

- Realizace školení vytipovaných lídrů z řad běženců žijících v nově vystavěných vesnicích Koda, Cerovani a Verchvebi
- Realizace 3 výukových týdenních cyklů zaměřené na oblast azylové a migrační problematiky, neregulární migrace, přípravy projektů, fundraisingu a tematického

⁵³Fond určený na pomoc běženců ve zvláště složité sociální situaci, jedná se především o nákup věcí denní potřeby, kterými se rozumí příbory, nádobí, rychlovarné konvice atd.

okruhu problematiky práce nevládních organizací v Gruzii. Celkem se cyklů zúčastnilo 30 běženců. Každého cyklu se zúčastnili jak gruzínští lektori, tak pracovníci OPU.

- 3 nové nevládní organizace byly zaregistrovány a zahájily své působení v uvedených vesnicích
- Byl uskutečněn výměnný pobyt, v rámci kterého 4 pracovníci partnerských organizací navštívili Českou republiku, kde měli možnost se blíže seznámit s fungováním NGO v České republice
- Dále v rámci Kulatého stolu (pro pracovníky ministerstev, krajských úřadů a samospráv) v Praze v květnu a v září v Brně, kde byly prezentovány aktivity OPU v Gruzii i v České republice. Srov. (OPU, 2010)

6) Prevence nelegální migrace z Gruzie a rozvoj ekonomických a vzdělávacích aktivit gruzínských běženců z Jižní Osetie II. (2010)

Donor: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky

Doba realizace: 2010

Realizátor: OPU

Cíl projektu: Poskytnutí podpory vnitřně přesídleným občanům Gruzie, kteří se nemohou vrátit do svých domovů v Jižní Osetii.

Aktivity:

- Podpora pracovního uplatnění běženců a podpora vzniku pracovních příležitostí, rozvoj drobného podnikání a dalších výdělečných činností
- Zajištění volnočasových aktivit pro mládež
- Implementace informační a prevenční strategie zaměřené na prevenci neregulérní migrace v kancelářích OPU ve městech Goru a Tbilisi a v 10 ubytovacích zařízeních v okolí Gori a Tbilisi – realizace informační kampaně a distribuce bulletinu běžencům
- Realizace pracovního právního a sociálního poradenství směřující ke stabilizaci běženců v místě jejich pobytu. Služeb poradenství využilo celkem 748 klientů.
- Realizace pracovního poradenství- bylo zaměstnáno 85 běženců z Gorijského regionu převážně ve stavebnictví (kvalifikované práce), práce v zemědělství a pohostinství. Jednalo se o práce v hotelích a restauracích pro ženy.
- Byly podpořeny 4 podnikatelské záměry - pekárna v Tbilisi, cukrárna a kavárna v Chašuri, salón krásy v Didube a drobné služby pro obyvatele Tbilisi

- Vypláčení příspěvků na úhradu z Emergency Fondu – jednalo se o nakoupení 40 varných konvic a 80 žehliček, které byly distribuovány nejpotřebnější běžencům
- 67 rodin běženců – seniorů, kteří žijí v tzv. narkologickém centru v Gori obdrželo léky
- Do vybraných ubytoven byly zakoupeny tonometry a drobný zdravotnický materiál
- Po celou dobu probíhal monitoring projektu, který byl realizován supervizorem. Srov. (OPU, 2010)

7) Zabezpečení aktivit Česko- gruzínského vzdělávacího centra (Gori, Tbilisi) a otevření Poradenského centra v Gori a Tbilisi (2010)

Donor: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky v rámci programu Rekonstrukční a rozvojové pomoci v Gruzii

Doba realizace: 2010

Realizátor: OPU

Cíl projektu: Podpořit vzdělávání pracovníků gruzínských nevládních organizací a přispět ke zvýšení úrovně jejich práce především práce organizací sdružených v Konfederaci Cchinvalskij dom pracujících s běženci v Jižní Osetii.

Aktivity:

- Zabezpečení chodu 2 kanceláří Česko- gruzínského vzdělávacího centra ve městech Gori (centrum funguje od jara 2008) a Tbilisi (centrum funguje od října 2008)
- Rozšíření knihoven a počítačového vybavení s volně přístupným internetem
- Zajištění chodu kurzů angličtiny (32 osob absolvovalo kurz) a práce na počítači (96 osob absolvovalo kurz)
- Zahájení činnosti Poradenského pracovního centra (v Gori a Tbilisi), hlavní náplní práce bylo vyhledávat práci nezaměstnaným běžencům z oblasti Jižní Osetie. Díky činnosti centra našlo 35 osob zaměstnání v roce 2010.
- Na základě výběrového řízení na podporu drobného podnikání byly vybrány 2 projekty – pekárna v Tbilisi a malá firma poskytující stavební práce a drobné opravy ve vesnici Koda.
- Z prostředků Emergency Fondu a Fondu zdravotnické pomoci byla poskytnuta přímá pomoc 125 běžencům. Jednalo se o zakoupení léků a nezbytných věcí denní potřeby. Srov. (OPU, 2010)

PŘÍLOHA Č. 4. PROJEKT REALIZOVANÝ ČvT

1) Prevence nelegální migrace a podpora vybrané oblasti (2005-2008)⁵⁴

Donor: Ministerstvo vnitra České republiky

Doba realizace: 2005- 2008

Realizátor: ČvT

Cíl projektu:

Aktivity:

- Zřízení informační kanceláře za rok 2005 celkem 600 klientů využilo služeb informační kanceláře
- Realizace osvětových kampaní, natočení dokumentárního filmu o životě imigrantů, spolupráce s novináři, vydávání tematické novinové přílohy, formou komiksů seznamování veřejnost s možnými problémy při nelegální migraci a s platnou legislativou ČR, vybraných zemí EU a Ruska. Tyto aktivity byly realizovány po celou dobu trvání projektu.
- Organizace besed, seminářů o možnostech získání legálního zaměstnání v zahraničí ve vybraných zemích Evropské Unie a Ruska. Tato aktivita probíhala po celou dobu realizace projektu.
- Ekonomická podpora obyvatel s vysokým migračním potenciálem prostřednictvím malých grantů na podporu drobného podnikání, v roce 2006 – bylo podpořeno 10 malých firem, v roce 2007 – bylo podpořeno 8 živnostníků a vytvořeno 20 nových pracovních míst a bylo podpořeno cca 40 zemědělců, v roce 2008- bylo podpořeno 5 podnikatelů a vytvořeno 8 pracovních míst
- Podpora občanské společnosti- budování kapacit nevládních neziskových organizací – v roce 2007 podpora partnerské organizace
- Oprava střech panelových domů – v roce 2007 bylo opraveno 8 bloků a v roce 2008 bylo opraveno 16 bloků
- Realizace volnočasových a vzdělávacích aktivit pro děti- v roce 2006 se kurzů zúčastnilo 172 dětí, a v roce 2007 bylo realizováno 6 kroužků po 8-10 dětech

⁵⁴ V této části práce jsem vycházela z Výročních zpráv ČvT za rok 2005, 2006, 2007, 2008